18 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
އޯޒޯން ފަށަލަ ހިމ ޔަތްކުރުމަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމ ބެހޭ ބިލު ދިރ ސ ކުރ ކޮ މިޓީގެ 2 ވަނަ ބައްދަލުވުން
22 ނޮވެންބަރު 2015

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އޯޒޯން ފަށަލަ ޙިމާޔަތްކުރުމަށް ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ބެހޭ މި ބިލު ދިރާސާކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން
ހޮއްވެ ވި 7 މެންބަރުންގެ ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެންދެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. މި ވަގުތު މި
ކޮމިޓީއަށް ވަޑައިގެން މި ތިއްބެވީ ؛ ގައްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު އަދި ފޭދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ، ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އަދި އަޅުގަނޑު ވިލުފުށީ
ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟް ރަޝީދު. އޭގެ އިތުރުން މި ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވަނީ ކެނދިކުޅުދޫ ދާއިރާގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަލީ މަޢުރޫފް އަދި ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން. އާދެ! މިރޭގެ މި
ބައްދަލުވުން އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭއްވީ އެންވަޔަރަންމަންޓް މިނިސްޓަރާއި އަދި މިނިސްޓްރީގެ ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުންނާ
އެކުގައި މަޝްވަރާކޮށްލަން މި ބިލު ދިރާސާކުރަމުން ދާއިރުގައި މި ކޮމިޓީގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބޭނުންފުޅުވާ
ބައެއް މަޢުލޫމާތުތައް ސާފުކުރުމަށް ޓަކައި. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަޢުވަތަކަށް އެ ބޭފުޅުން ވަޑައިގެން
އެބަ ތިއްބެވި. މި ބައްދަލުވުން ކުރިއަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެންދާނެ ގޮތަކީ ފުރަތަމަ މި ބިލާ ބެހޭގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން
ސުވާލެއްކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް އޮވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެބައި. ދެން ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މީގެ ކަންބޮޑުވުމަކަށް
އޮންނާނީ މިއީ ސީދާ ރައްޔިތުންނާ ވަރަށް ގުޅުން އޮތް ކަމަކަށް ވެފައި، ގިނަ ބަޔަކު ބޭނުންކުރަމުންދާ ވަސީލަތަކާއި
ގުޅުންހުރި ކަމަކަށް ވާތީވެ މީގެ ސަބަބުން ނުކުމެދާނެ މައްސަލަތަކާއި އަދި މިހާތަނަށް އައި އިރުގައި މިކަން
އެވެއަރނެސްކުރުމަށް ޓަކައި މިކަމާ ގުޅުންހުރި ފަރާތްތަކާއި އެކުގައި ކިހާ މިންވަރެއްގެ ބައްދަލުވުންތައް ކިހާ
މަސައްކަތެއްތޯ ކުރެވިފައި ހުރީ. އެ މަޢުލޫމާތުތައް ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެން ސާފުކުރާނީ. މިހާރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު،
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާރިސް ވެސް މި ކޮމިޓީގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންފި. އެހެންވީމާ، އެ
ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވާލާ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ލިމިޓްކުރާ ގޮތަކަށެއް ނޫން. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ބޭފުޅުން
އެ މަޢުލޫމާތު ދެމުން ދާއިރުގައި އިތުރު ސުވާލެއް ކުރަން ވެއްޖެއްޔާ ފުރުޞަތަށް އެދުނީމަ އެދޭ މިންވަރަކުން
ފުރުޞަތު އަރުވަމުން ގެންދާނަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) .` السالم عليكم. މި ކޮމިޓީއަކީ އޯޒޯން ފަށަލަ
ޙިމާޔަތްކުރުމަށް ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ބެހޭ ބިލު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީ. މި ކޮމިޓީގެ ބައްދަލުވުމަކަށް އެންވަޔަރަންމަންޓް
މިނިސްޓަރ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވަޑައިގެންނެވީތީވެ އަދި އެ މަނިކުފާނުގެ ޓީމަށް ވަރަށްބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ނަމުގައި މަރުޙަބާ އާއި އަދި ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެން ތަޢާރުފަކަށް ނުދިޔަސް
ވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަރަށް ގިނަފަހަރު ބައްދަލުވެފައި ތިބީ. އެހެންވީމާ، މި ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ
7 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މި ވަގުތު ނެތީ އެއް މެންބަރަކު ފިޔަވައި ދެން ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، ދެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު ފިޔަވައި ދެން ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި ވަގުތު އެބަ ތިބި. އަޅުގަނޑު ބައްދަލުވުން
ކުރިއަށް ގެންދަން ފަށާނަން. ގެންދަން ފެށުމުގެ ކުރީގައި މި ބިލު ހުށަހެޅުއްވި ދިއްގަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
1

އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން އަދި މި ބިލުގައި ހުރި ބައެއް ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު
ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ ވަރަށް އަވަހަށް ކުރު ވަގުތުން ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި ބިލު ފާސްވެ ތަޞްދީޤުކުރާ ދުވަހުން
ފެށިގެން ޢަމަލުކުރާ ގޮތަށް މިއޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މިނިސްޓަރު އަރިހުން މި
ފާސްވާ ދުވަހުން ފެށިގެން، ތަޞްދީޤުކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން މިއަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާނެ. އޭރަށް އެ ދުވަހުން ފެށިގެން
މި ބޭނުންކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކަށް، މި އިމްޕޯޓްކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކަށް އިމްޕޯޓްކޮށްފައި ހުރި ފަރާތްތަކަށް ކުރިމަތިވާނެ
ދަތިތަކާއި އުނދަގޫ މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުންނާއި އަދި މި ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތައް މި އެތެރެކުރާ ފަރާތްތައް
އެވެއަރނެސްކުރުމަށް ޓަކައި މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކާއި، މި ވަގުތުން ވަގުތަށް މި ތަންފީޒުކޮށްފި
ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ މީގެން ނުކުމެދާނެ މައްސަލައެއް އޮވެދާނެތޯ. އެއްވެސް މީހަކަށް އެއްވެސް ދަތި އުނދަގުލެއް
ކުރިމަތިވެދާނެތޯ. އެއީ ބައެއްފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހެން ފާސްކުރެވިފައި ހުރި ގާނޫނުތައް ފާސްކުރީމަ އަނެއްކާ
އިތުރަށް އެބަޖެހޭ މުއްދަތު ދޭން. މި ކަންތައްތައް ކުރިމަތިވީމަ އެ ފަރާތްތަކުން ޝަކުވާ އެބަ ކުރޭ ތިމަންނަމެންނަށް
ލިބުނީ މާ ކުރު މުއްދަތެކޭ މިކަހަލަ ގޮތަކަށް. އެހެންވީމާ، މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވީ މިނިސްޓަރުގެ
ފަރާތުން މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މަޢުލޫމާތު ސާފުކޮށްލަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް މިއަދު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުން ނިންމަވައިފި މީގެ ތެރެއިން އެ ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ ބައެއް ފަރާތްތައް ވެސް މާދަމާގެ
ވަގުތެއްގައި މި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުކުރައްވަން. އެގޮތުން މަޓީ ބޭފުޅުންނާ މަޝްވަރާކުރުން ވެސް އެބައޮތް. ކޮމިޓީގެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ބޭނުންފުޅުވެވަޑައިގަންނަވާ އެކަން ކުރަން. އަދި އޭގެ އިތުރުން އަމިއްލަ ބައެއް ފަރާތްތަކަށާއި
އަދި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ބައެއް ކުންފުނިތައް ވެސް. އެގޮތުން އެސް.ޓީ.އޯ، މިފްކޯ އަދި ޕްރައިވެޓް ބައެއް ޕާޓީތަކުގެ
ތެރޭގައި އެހެން ތިން ކުންފުންޏެއް ވެސް އެބަ އުޅޭ. އެހެންވީމާ ، އެ ފަރާތްތަކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން
މަޝްވަރާކޮށްލުން އެބަ އޮތް. އެއީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން އަދާކުރަންޖެހޭ ގާނޫނީ ވާޖިބެއް އަދާކުރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ޔަޤީންކުރަން ބޭނުންވަނީ މި މަޢުލޫމާތު ދެ ފަރާތްތަކާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިއްސާކުރެވުނުކަން. ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުން ބިލެއް ފޮނުވީމަ ފާސްކުރީ ނޫންކަން. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަށް ކުރިއަށް
ދާން އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާފައި އޮތް ގޮތް. ބިލު އޮތް ގޮތަށް ފާސްކުރުމާ ދޭތެރޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންބޮޑުވުމެއް
ނެތް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންބޮޑުވުމަކަށް އޮތީ މި ދެންނެވި މަޢުލޫމާތުތައް އޮތީ ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދެވި އަދި މިކަމާ
ބެހޭ ގޮތުން ވާންޖެހޭ ތައްޔާރީތައް އެ ބޭފުޅުން އޮތީ ވެފައިތޯ، މި މަޢުލޫމާތު ސާފުކޮށްލަން. އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު އެރުވުމުގެ ކުރިން ފުރަތަމަ މިކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން
ފަސްވަރަކަށް މިނިޓު ތެރޭގައި ފުރުޞަތެއްގެ ތެރޭގައި މިކަން މިއާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން. އޭގެފަހުގައި
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފުރުޞަތު އަރުވަމުން ގެންދާނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރައްވަން ބޭނުންވާ
2

ސުވާލުތައް. ދެން މުޅި ބިލުގައި ހުރި މައިގަނޑު އަސާސް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ ބިލު ހުށަހެޅުއްވި އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ވެސް އެބަ ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ މި ކޮމިޓީގަ އި. އާދެ ! މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
.` އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ވެސް ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނަށް ވަރަށްބޮޑަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބިލު ހުށަހަޅުއްވައި ދެއްވީތީވެ. އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮފީހުގެ
ނަމުގަޔާއި އަޅުގަނޑުގެ ނަމުގައި ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން މިހާ އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި މި ކަންތައްތައް ކޮށްދެއްވީތީ
ހަމަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް މެންބަރުންނަށާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި ކޮމިޓީއަށް މި ބިލު ދިރާސާކުރަން އައިމަ
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާ އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި މިކަމަށް ފުރުޞަތު ދެއްވީތީ ވެސް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ދެން ތި
ވިދާޅުވި ގޮތަށް ފުރަތަމައިނުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީރޭ މި ތަނުގައި މަޖިލިސް ކޮމިޓީގައި މި ވާހަކަދެއްކިއިރު
އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު ފާހަގަކުރިން މި ބިލު އަޅުގަނޑުމެން އޭރު ހެދިއިރު، ވަރަށް ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން މި ބިލު
ތައްޔާރުކޮށްފައި ހަދާފައި އޮތީ. ދެން އޭރު އޮންނާނެ ޖަނަވަރީ 1 އިން ފަށައިގެން މި ބިލު ނޫނިއްޔާމު މި ފާސްވާ
ދުވަހުން ފެށިގެން މީތި އެކްޓިވްވާން. އަޅުގަނޑުމެން އެ ދުވަހު ދެންނެވިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ރަނގަޅޭ އޭރު
އެއްކަލަ ޓައިމް އޮންނާނެ ކަމަށް ބަލާފައި 6 މަންތްސްގެ ޕީރިއަޑެއް ބިލު ފާސްވާ ދުވަހުން ފެށިގެން 6 މަންތްސް
ޕީރިއަޑެއްގެ ތެރޭގައި އޭގެފަހުން އިފެކްޓިވްވާން އެއްކަލަ ބިލު އެތެރެކުރުމުގެ ކަންތައް ނޫނިއްޔާމު މަނާކުރުން.
އެހެންވީމާ، 6 މަސް ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް އެބަ އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބޭ. މިހާރު އޯޑަރކޮށްފައި ތިބި މީހުން ވެސް ތިބެދާނެ
ފަހަރެއްގައި އެއްޗެހި. ހުރެއްޖެއްޔާމު ވެސް އެ އެއްޗެއްސަށް އޭރުން އިޓް ވިލް ކޮންތާކުން އަޔަސް، ދުނިޔޭގެ ކޮންމެ
ތަނަކުން އަޔަސް އާދެވޭނެ. އަދި ދެން އޯޑަރކުރަން ތައްޔާރުވާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް މިއައި މީގެ މަޢުލޫމާތާ އެއްޗެހި
އެނގޭނެ. ދެން އަސްލު ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމެއް ތި ކުރައްވަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ތާއީދުކުރަން. ހަމަ މި
އިންޑަސްޓްރީގައި މި މަސައްކަތްކުރައްވާ ބޭފުޅުންނަށް ތި ބޭފުޅުންގެ ތި ބޭފުޅުންގެ އެ ވާޖިބު އަދާކުރައްވަންޖެހޭނެ.
ދެން އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން އޮންނާނީ މިހާރު ހަމަ ފުދޭވަރަކަށް ކޮންސަލްޓޭޝަން ހަދައި އަދި މި ބޭފުޅުންނަށް
އިންފޮމޭޝަންސްތައް ދީފަ. ދެން އެ ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވިފައި އޮންނާނީ އެސް.ޓީ.އޯ ، މިފްކޯ ދެން
އަނެއްކާ ޓޫރިޒަމް ދާއިރާގައި އުޅުއްވާ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އޮންނާނީ މި ވާހަކަ މި ކަންތައްތައް އެނގިފަ.
ދެން އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާގޮތުގައި މީގެ ތެރެއިން މި ރީޓެއިލް ކަންތަކުގައި އުޅުއް ވާ މިހާރު މުހިއްމު ބައެއް ކަހަލަ
ކުންފުނިތައް. އެއީ ރެފް ކޫލް ނޫނިއްޔާމު ބްރައިޓް ބްރަދާސް، މި ކަހަލަ ތަންތަން މި ހަމަ ވަރަށް ބަލްކުކޮށް އެއްޗެހި
ގެންނަވާ ފަރާތް. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުންގެ އިތުރަށް އެސް.ޓީ.އޯގެ އިތުރަށް އެސް.ޓީ.އޯ ވެސް މިއީ ރީޓެއިލްކުރައްވާ
ބައެއް. އޭގެ އިތުރަށް އެ ބޭފުޅުންނަށް ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރގެ ބޭފުޅުންނާ ވެސް ބައްދަލުކޮށް ވާހަކަދައްކާލެއްވުން
3

ރަނގަޅުވާނެ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް މިހާތަނަށް ކުރެވިފައި ހުރި ހަމަ ވަރަށް ބްރީފްކޮށް ކުރެވިފައި ހުރި މިހާތަނަށް
މަޢުލޫމާތު އަރުވަން ސެޝަންސްތައް ހުރިގޮތް އަޅުގަނޑުމެން މިރުޒާއަށް އަޅުގަނޑު އަރުވާނަން ފްލޯރގައި ކުޑަ
އެއްޗެއް ވިދާޅުވެލައްވަން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުމެން ކުރީދުވަހުގެ މީޓިންގގައި ވެސް ފާހަގަކޮށްލިހެން 2010 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން
އަޅުގަނޑުމެން މި އަންނަނީ ވަރަށް ގިނަ ޓްރެއިނިންގްސްތަކެއް ހަމަ މިކަމަށް ޓަރގެޓްކޮށްގެން ވެސް ބާއްވަމުން.
އެގޮތުން އިމްޕޯޓަރސްއަށް ޚާއްޞަކޮށްގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވަކި ޓްރެއިނިންގ ޕްރޮގްރާމެއް ވަނީ ކުރިއަށް
ގެންގޮއްސަ. ދެން ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒުކޮށްފައި މީތި އޮތީ ސަރވިސް ކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކަށް. ދެން އެދުވަހު
އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރިހެން އޭގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެ ނަތީޖާއެއް ހާސިލުވެގެންގޮއްސަ ވަނީ. ސަރވިސްކުރާ
މީހުންނަށް އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގެ ބަދަލުގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންކުރާ އެއްޗެހީގެ މަޢުލޫމާތު ދިނުމާ އެކު އަދި
ހަމަ އެއާއެކީ އެ މީހުންނާ ހިސާބަށް އެއްޗެހި ބައްލަވައި ގަންނަވަން އަންނަ ފަރާތްތަކަށް، ކަސްޓަމަރުންނަށް ވެސް އެ
މަޢުލޫމާތު ހިއްސާކުރެވޭ ކަހަލަ ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފޯރުކޮށްދެވިފައި އޮތީ. އެގޮތުން މިނިސްޓަރ އެ
ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން ބްރައިޓް ބްރަދާސްއަކީ މިހާރު ވޭތުވެދިޔަ 3 އަހަރު ދުވަހު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އެތެރެކުރާ ފަރާތް.
ދިވެހިރާއްޖެއިން ހަމައެކަނި އެއްޗެހި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އެތެރެކުރާ ފަރާތަކީ ބްރައިޓް ބްރަދާސް. އެހެންވީމާ ، އެ ބޭފުޅުން
ވެސް މިހާރު ވިދާޅުވަމުން އެބަ ގެންދޭ ތިމަންނަމެން ހުރިހާ އެކޮޅަށް އަންނަން މީހުންނަށް ހަމަ މިހާރު ވެސް
ކިޔައިދެމުންނޭ މި ދަނީ އަޅުގަނޑުމެން ދިން މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގައި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް އިކުއިޕްމެންޓް ވަރަށް
އަވަހަށް ބޭނުންކުރަން މިނިސްޓްރީން ޤަޞްދުކޮށްފައި އޮތީމަ ދެން އެހެންވީމާ، ބައްލަވައިނުގަންނަވާށޭ. އެއީ ކޮންމެ
ގޮތެއް ވިޔަސް ސަރވިސްކުރަން ގޭސް ލިބުން ދަތިވާނެއޭ. ދެން ވަރަށް ގިނަ ސެކްޓަރސްތަކަށް ވަކިން އަމާޒުކޮށްގެން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ތަފާތު ޕްރޮގްރާމްސްތައް ކުރިއަށް ގެންގޮއްސަ ވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް
ޝައްކެއް ނެތް މީހުންނަށް ނޭނގި އޮވެދާނެ ކަމަކަށެއް. ވަރަށް ގިނަ މީހުންނަށް މިކަން މިހާރު އެނގިފައި އޮންނާނީ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޔަޤީންކުރެވޭ ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާމު މި ދާއިރާގައި އުޅުއްވާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަކަށް ވެސް މީގެ
މަޢުލޫމާތު އެނގިފައި އޮންނާނީ. ދެން މިފްކޯ، އެސް.ޓީ.އޯ ކަހަލަ ތަންތަނަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ، މިފްކޯއަށް އަދި
ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީދުވަހު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރިހެން ވަކި ޚާއްޞަ ޕްރޮގްރާމެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ
އިތުރުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިތުރަށް އެޗް.ސީ. އެފް.ސީ ބޭ ސް އިކު އިޕްމެންޓް ބޭނުންކުރުމުގެ ވާހަކަ އައުމުގެ ކުރިން
ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އޮންނާނެ އެ ބޭފުޅުންނަށާއި އަދި ތަފާތު ދާއިރާތަކަށް އަންގައިދީފައި މީގައި ހަމައެކަނި
އިކު އިޕްމެންޓް ބޭނުންވެގެން ނުދިޔަސްކަމަކު ވެސް ގޭސް ގެންނަ މިންވަރު މަދުވާ ކަމަށް ވަންޏާމު އެ ބޭފުޅުންނަށޭ
4

އުނދަގޫވަނީ. ގެންނަވަރުން ހަމަ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސް އިކު އިޕްމެންޓް ގެންނަ ކަމަށް ވަންޏާ ވެސް ސަރވިސް ކުރާނެ
ގޭހެއް ނުލިބޭނެ ކަމަށް. ދެން އަދި ހަމަ އެއާ އެކު އެންވަޔަރަންމަންޓަލް ސައިޑަކުން ވިސްނާލާނަމަ ހަމައެކަނި
މޮނިޓަރަލް ޕްރޮޓޮކޯލްގެ ދަށުން މީތި ހުއްޓާލަން މަސައްކަތްކުރުމުގެ ބަދަލަށް ވެސް މި ތިމާވެއްޓަށް ވެސް ވަރަށް
ބައިވަރު ގެއްލުންތަކެއް ލިބޭ އެއްޗެއް ގޮތުގައި އެގޮތަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހުންނާނީ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކަށް
އެވެ ޔަރނަސް ޕްރޮގްރާމް ހިންގައިދީފަ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ފަރާތްތައް ހާޒިރު ނުކުރިއަސް މި ކޮމިޓީއަށް ނުގެނަޔަސް ތި ވިދާޅުވީ އެ ބޭފުޅުންގެ
މައްސަލައެއް ނޯންނާނޭތޯ؟ އެހެންތޯ ތި ވިދާޅުވަނީ. އެ ގެރެންޓީ ދެއްވާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ވަރަށް ގެރެންޓީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ތި ބޭފުޅުން ގެންނަވަންޖެހޭނެހެން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ގެންނަން ނިންމާފައި މިއޮތީ ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި ބޭފުޅުންގެ ތެރޭގައި މިފްކޯ، އެސް.ޓީ.އޯ
އަދި ރެފް ކޫލް، ހޮރައިޒަން، އެންޒީ، ދެން ބްރައިޓް ބްރަދާސް އިނގޭތޯ. މި ފަރާތްތަކާއި އަޅުގަނޑުމެން މާދަމާ 2
ޖާހައިރު ބައްދަލުކުރާގޮތަށް މި އޮތީ. ދެން 3 ޖަހާއިރު. 2 ޖަހާއިރު؟ 3 ޖަހާއިރު އަޅުގަނޑުމެން މަޓީއާ
ބައްދަލުކުރާގޮތަށް މި އޮތީ. ދެން މީގައި ދެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އެހެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ސުވާލުކޮށްފާނެ
ކަންނޭނގެ. މީގައި މިހާރު ކުރީދުވަހަކު ޕީ.ޕީ.އެމުގެ ފަރާތުން މިނިސްޓަރުގެ ޓީމާއި ބައްދަލުކޮށް މަޢުލޫމާތު ހޯއްދެވި
އިނގޭތޯ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބައްދަލުވުމަކީ ޕީ.ޕީ.އެމުން އަމިއްލަ ގޮތުން އިސްނަގައިގެން މިއާ ބެހޭ ގޮތުން މަޢުލޫމާތު
އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އަމިއްލަ އިންފޮމޭޝަންތަކުގެ ބޭނުމުގައި ބިލު ހުށަހެޅުމުގެ ކުރީގައި ހޯއްދެވި މަޢުލޫމާތެއް.
އެހެންވީމާ، އެ މަޢުލޫމާތުތައް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ހުންނާނެ. ދެން އެދުވަހު ވާހަކަފުޅުދައްކަ ވަމުން މިނިސްޓަރ
ފާހަގަކުރެއްވި މީގެ ސަބަބުން ހުއްޓާލަންޖެހުމާ ގުޅިގެން ބައެއް ފަރާތްތަކަށް ލިބިދާނެ ގެއްލުމެއް އޮވެދާނެއޭ. އެހެން
ވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އޭގެ ބަދަލު ދެއްވާނެ ވާހަކައެއް. އެކަހަލަ ގޮތަކަށް މާނަދޭހަވާ ގޮތަށް. ދެން އެހެން ނޫން ކަމުގައި
ވީނަމަވެސް މިހެން މިއަށް ބަދަލުވުމާ ގުޅިގެން އެއްވެސް ފަރާތަކުން މީގައި މި ދެންނެވި ސްޓޮކެއް ހުރެގެން ނޫން ނަމަ
މި ބޭނުންކުރަމުން އައި ބަޔަކު ހުއްޓާލައި އެހެން ސިސްޓަމަކަށް ދާންޖެހިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ހިނގާ ޚަރަދު އެވާ
ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގައި ކޮށްދެވޭނެ އެއްވެސް ކަމެއް އޮންނާނެތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ހަމަ ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް.
5

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށްބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު އެދު ވަހު ވާހކަދެއްކިއިރު ދެންނެވީ، އަޅުގަނޑުމެން މި ޕްރޮސެސް މި
ހިންގާއިރު އެއް ސިސްޓަމުން އަނެއް ސިސްޓަމަށް ބަދަލުވާއިރު އެންމެބޮޑަށް މި ބޭސް، މި ގޭސް ބޭނުންކުރާ ފަރާތަކީ
ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރގެ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރއަށް އަމާޒުކޮށްގެން
މިހާރު ވެސް އެބަ ހިންގަމޭ ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރގެ ޚާއްޞަކޮށް މަސްފިނިކުރާ ބޮޑެތި ފްރީޒަރު ކޮންޓެއިނަރތަކަކާއި
ނޫނިއްޔާމު ރީފަލް ވެސެލްތަކުގައި ވެސް ހުރި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ބަދަލުކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމެއް. އެ ބޭފުޅުންނަށް އެ
ވަކިވަރެއްގެ ފައިސާގެ އެހީ ދީގެން އެ ބޭފުޅުން ލައްވާފައި އޮތް ޕްރޮޕޯޒަލާއި އެއްވަރަށް ފައިސާގެ އެހީދީގެން އެ
އެއްޗެހި ބަދަލުކުރުމުގެ ޕްރޮގްރާމެއް. އެ ވެސް ހަމަ އެ ބޭފުޅުންގެ މި ޓްރާންސިޝަނަށް އެހީވުމުގެ ގޮތުން ކޮށްދޭ
ކަމެކޭ އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އެއީ ވަރަށް ބޮޑެތި ލާޖް އިންސޮލޭޝަންސް. ދެން އެއަރކޯން ކަހަލަ އެއްޗެހީގައި
އަޅުގަނޑުމެން ބަލާގޮތުގައި އޭގެ މީގެ ލައިފްސްޕޭން ވަރަށް ކުޑަ އެއަރކޯން ކަހަލަ އެއްޗެހީގަ. މި ރިޒޯޓުތަކުގައި
ޢާއްމުކޮށް މި ހުންނަ އެއާރކޯން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މި އެންވަޔަރަންމަންޓް ނޫނީ މެރިން އެންވަޔަރަންމަންޓްގައި
ހަލާކުވެގެން ދާނެ ގާތްގަނޑަކަށް ހައެއްކަ ހަތެއްކަ ފަސް އަހަރުވަރު. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަނެއްގޮތަށް ދުނިޔޭގައި
ލިބެން ހުންނަ ގިނަ އެއާރކޯނަކީ ހަމަ އަލަށް މި ތަޢާރުފުކުރާ ގޭސް އަޅާ އެއާރކޯނު. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު
ބޭނުން ނުވަނީ އެއްކަލަ މިތަން ޑަމްޕްޔާޑަކަށް ނުވަން. އެއީ ކުރީގައި މިހިރަ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އެއްޗެހި ތަންކޮޅެއް
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އިކުއިޕްމަންޓް އަގުހެޔޮ ވިޔަސް ކުރިއަށް އޮތްތަނުގައި އެއަށް އަޅާ ގޭސް އިތުރަށް އަގު ބޮޑުވަމުން
ދާނީ. އެހެންވީމާ، އެކަމަކު މީހަކު ފަހަރެއްގައި ގަނެފަ ނުގަންނާނެއެކޭ ނޫން. ބައެއް ފަހަރަށް އަގުހެޔޮވީމަ ގަނެފާނެ.
އެކަމަކު އެ ވަރަށް އަވަހަށް އޭތީގެ ގޭސް އަގުބޮޑުވީމަ އެއްޗެހި ބަދަލުކުރަން ދާނެ. ދެން މީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
ދަންނަވާހެން ކުރީގެ އެކްސްޕީރިއެންސްއަކީ އާރު12 އެއީ އެޗް.އެފް.ސީ، ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް. ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް.
ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން މިގޮތަށް މިއަށްވުރެން މާ އެބްރެޕްޓްކޮށް އޭރު އަނެއް ބޭންކޮށްލީ. ދޭތި އެއްފަހަރާ ބޭންކުރީ.
އެހެންވިޔަސް އޭގެ ފައިދާ ފަހުން ހަމަ މުޅި އިންޑަސްޓްރީއަށް އެއާރކޯނު އިންޑަސްޓްރީއަށް ލިބިގެން ދިޔަ. އެހެންވީމާ،
އެކަންތައްތަކުގައި މި ދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑެތި އިންސްޓަލޭޝަނަށް މިދަނީ ހަމަ ޕްރޮގްރާމުތައް ހަދައިދެމުން.
މިހާރު އަނެއްކާ އިތުރަށް މިފްކޯއަށް އަނެއްކާ އިތުރަށް އެ ބޭފުޅުންގެ ބޮޑެތި ރީފަރ ވެސުލް ހުރީމަ އެއަށް އަނެއްކާ
އިތުރު ޕްރޮގްރާމެއް ހަދައިދީގެން އެކަންތައް ވެސް ކުރަމުން މިދަނީ. ދެން އެއީ ފިޝަރީޒް މިނިސްޓްރީއާ ވެސް
ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން އެކަންތައް މި ކުރަނީ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
6

މި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ފުރުޞަތަށް އެދޭ ވަރަކުން ފުރުޞަތު އަރުވަމުން ގެންދާނަން. އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ
ފާރިސްއަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން. އޭގެ ފަހުގައި އައި.ބީ. އޭގެ ފަހުގައި އަޙްމަދު ރަޝީދު، އަދި އޭގެ ފަހުގައި މޫސާ
ނިޒާރު. ފާރިސް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. މުޤައްރިރު އަޅުގަނޑުގެ ބައެއް ސުވާލު އެބަހުރި. ކިހިނެއްތޯ ގެންދާނީ؟ ފަހަރަކު ސުވާލެއް.
ތަންކޮޅެއް އަވަސްކޮށްލެވޭތޯ ބަލަންވީ ދެއްތޯ. އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް ހަމަ މި އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރަށާއި
މިނިސްޓަރުގެ ޓީމަށް އަދި ހަމަ މިނިސްޓްރީގައި މަސައްކަތް ކުރައްވާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް
ޝުކުރުދަންނަވަން. ވަރަށް ފުރިހަމަކޮށް ތައްޔާރުކުރައްވާފައި އޮތް ޑްރާފްޓެއް އަޅުގަނޑާއި ހިސާބަށް ފޯރުކުރައްވާފައި
މިއޮތީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތް އޭގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑަށް ފަސޭހަވެގެން ދާނެ. އަދި ޚާއްޞަކޮށް
ކޮންސަލްޓޭޝަންގައި ވެސް ގިނަގުނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްދެއްވާފައި އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަސައްކަތަށް ވަރަށް ބޮޑު ލުޔެއް ލިބިގެންދާނެ. ދެން މިކަމުގައި ހަމަ އިސްނަންގަވައިގެން ކުރިއަށް ގެންދަވާތީ ހަމަ
ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުޑަކޮށް ބައެއް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވިފައި ހުރި ނުކުތާތައް ދަންނަވާލާނަން.
ހަމަ ސާފުކޮށްލަންވެގެން. ތިން ވަނަ މާއްދާގައި މިހާރު ވެސް ރާއްޖޭގައި އެތެރެކުރުން މަނާ މާއްދާތަކެއްތޯ މި
ހިމެނެނީ. މީގެ ކުރީގައި މޮންޓްރޯލް ޕްރޮޓޮކޯލްގެ ދަށުން މަނާ ކުރެވިފައި ހުރި ކެމިކަލްތަކާއި އެއާއި އެކުލެވޭ އާލަތްތައްތޯ
ސުވާލަކީ. ތިންވަނަ މާއްދާގައި އެބަބުނޭ މިހާރު. އެއީ ޖަދުވަލު 1 ގައި، ސީ.އެފް.ސީ ސް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! މިހާރު ޖަދުވަލު 1 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ސީ.އެފް.ސީގެ މާއްދާތައް. ވާގޮތަކީ 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން
ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން މަނާތަކެތި.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެވަނަ ސުވާލަކަށް މިއޮތީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ފޭޒް އައުޓްކުރަން ނިންމާފައި
މިވާ ބިލުގެ ކަނޑައަޅާފައި މިވާ މާއްދާތައް އެއީ ޖަދުވަލު 2 ގައި މި ހިމެނޭ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީސް އިނގޭތޯ. މިހާރު ތި
ބޭފުޅުން އެއްވެސް ވަރަކަށް މީގައި އިމްޕޯޓްކުރެވޭ ސްޓެޓިސްޓިކްސް ބައްލަވާފައިތޯ ވަނީ. އަދި އެއީ މިހާރު މި
ބޭނުންތަކަށް އެތެރެކުރެވޭ ކެމިކަލްސްގެ ކިހާ އިންސައްތައެއްތޯ؟ އެހެން މި ދެންނެވީ ބޭނުންކުރާ އަލަށް އެތެރެކުރާ
މާއްދާތަކުގެ ތެރެ އިން ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްތޯ ނޫނީ މި މަދުވަމުން ދާ މަދު އަދަދެއްތޯ.
7

މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓޭޑާރ ލިބެމުންދަނީ ކަސްޓަމްސް ތްރޫކޮށް. ދެން މި ގާތްގަނޑަކަށް 2012 އިން ފެށިގެން
އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަށް ޑޭޓާރސްތައް ނަގަމުން ދަނީ. އެކަމަކު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ސީދާ ވަކި ގޭހެއްގެ ގޮތުގައި މިހެން
ރަޖިސްޓްރީކުރެވޭކަން އެ ބޭފުޅުން ޑޭޓާރ ބޭސް އެއް ހަދާފައެއް ނުހުރޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސީދާ އެ
ޑޭޓާރއެއް ނުއެއް ލިބޭ. އެކަމަކު އިމްޕޯޓާޒް އާއި ދެން މި ސާރވިސް ކުރަމުންދާ ފަރާތްތަކުގެ މަޢުލޫމާތަށް ބަލާފައި
މިހާރު ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެންނަ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑު އިކުއިޕްމަންޓު ވަރަށް ބޮޑަށް މަދުވެއްޖެ. މިސާލަކަށް އާރު
ފޯރ ވަން ޒީރޯ، ފޯރ ޒީރޯ ފޯރ ކަހަލަ އެއްޗެހި ވަރަށް ގިނަވަމުން ދާކަމަށް މަޢުލޫމާތު ލިބިފައިވަނީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް މިއަށް ހަމަ އެޑްކޮށްލާނަން. އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް އެއްޗެހީގަ އި މިހާރު މީގެ އިކުއިޕްމަންޓުގެ
އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެން ކުރީގަ އި ދެންނެވިހެން މީގައި ވަރަށް ބޮޑަށް މީގައި ޖަހާފައި މިހިރީ ބޮޑަށް މީގެ ގޭސަސް
އެހެންނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ގޭސަސްތައް މިހާރު، 2009 އިން ފައްޓައިގެން އެ މަދުކުރަން ފެއްޓީ؟ 2011 ފައްޓައިގެން
އަޅުގަނޑުމެން އޭތި ކޯޓާ ދީގެން ކޮންމެ ދެ އަހަރަކުން އޭގެ ޕަސެންޓޭޖު މަދުކުރަމުން މިދަނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު
ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރެވޭނީ ކޯޓާ ސިސްޓަމަކުން ވަކި ވަރެއްގެ ގޭސްއެއް. މި ހުރިހާ ގޭސްތަކުގެ ތެރެއިން ވެސް ވަކި
ވަރަކަށް އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް ގޭސްތައް އެތެރެކުރެވެނީ . އެހެންވީމާ، އޭތި މިދަނީ، އެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް
ރީއްޗަށް އިނގޭ މި އަހަރު، މިހާރު ދެން ކިހާވަރެއްތޯ އެތެރެކުރާނީ. ދެން މަދުކުރާނީ ކިހާ ވަރެއްތޯ. އެހެން ގޮސް
ގޭސް އެތެރެކުރުން އެއްކޮށް މި ހުއްޓާލަނީ 2020 ގައި. އެކަމަކު އޭގެ ކުރިން އިކުއިޕްމަންޓް އެތެރެކުރުން ހުއްޓުވާ މި
ލަނީ. އެއީ އެހެން ނޫނިއްޔާ މުން މިއަށް އިކުއިޕްމަންޓު މާ ގިނައިން ހުރެއްޖެއްޔާމުން އެ ދޭތި މެޗުނުވާނެތީވެ.
އެހެންވީމާ، ގޭސް އެތެރެކުރުން މިހާރު ވެސް ހަމަ މި ޕަސެންޓޭޖު ބޭސިސް އިން ކޮންމެ ދެ އަހަރަކުން އެއް އަހަރު
މަދުކުރަމުން މިދަނީ. ދެން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ގޭސް ގެންނަ ފަރާތްތައް މި އިޢުލާނު ކުރަނީ. އިޢުލާނު ކޮށްގެން މި
ހޮވަނީ ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރަން އެތެރެކުރެވޭނެ ފަރާތްތަކެއް. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް މި ކުރިއަށް ގެންދަނީ. އެހެންވީމާ،
މި އަހަރު ކިހާވަރެއްތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
8

2009 ގަ އި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑިވެލޮޕްމަންޓު އިމްޕްލިމެންޓް ކުރަން ފެށި ޕްލޭން ހެދީ. އޭރުގެ ބޭސްލައިނަށް ބަލާފަ އި
އަސްލު މި ޝެޑިއުލް ހަދާފައި މި އިންނަނީ. 2009 ގައި އެއީ 97.3 މެޓްރިކްޓަންސްގަ އި ހުރި އެއްޗެއް 2011 ގަ އި
67.3 އަށް ފެއްޓީ އަ ޅުގަނޑުމެން. ދެން މި އަންނަ އަހަރު 2016 އަށް 43.55 ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެނެވޭނީ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ޤަބޫލުކުރެވޭ ނެޗްރަލް ޓެރްންޑު ވެސް މިހާރު މާކެޓް ވެސް
ހުރީ އެ ދިމާލަށްކަމަށް. ދެން އިއްޒަތްތެރި މުޤައްރިރު އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ ޚިޔާލެއް ހަމަ ހުށަހަޅާލާނަން. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރގެ ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކުރާއިރު ރަނގަޅު ވެދާނެ އެ ބޭފުޅުން އިމްޕޯޓްކުރައްވާ އިރުގައި
މީގެ އިކުއިޕްމަންޓު މިހާރު ކިހާ އިންސައްތައެއްތޯ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް އިކުއިޕްމަންޓު ގެންނަނީ. ދެން އެ ނޫން
މިހާރު މީގެ ދަށުން ވެސް ހުއްދަވާނެ މާއްދާތައް ބޭނުންކުރާ އިކުއިޕްމަންޓަކީ ކިހާ އިންސައްތައެއްތޯ ބަލައިލުން. ދެން
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރީ ރޭ މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވެދެއްވި ކްލައިމެޓް ފަންޑުގެ ވާހަކަ. ދެންމެވެސް އެއަށް އަލިއަޅުއްވާ
ލައްވައިފި. އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް ނިސްބަތުން ކިހާވަރެއްގެ ސެޓް އެމައުންޓެއް ރާއްޖެއަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަނީތޯ.
އަޅުގަނޑުމެން މި އިންޓަނޭޝަނަލް އޮބްލިގޭޝަންސް ފުލްފިލްކުރި ވަރަކުން އެ އެމައުންޓް އިތުރުވޭތޯ ނޫނީ ތި ބޭފުޅުން
އެ ދޫކުރުމުގައި ނޫނީ އެކްސެސިބިލިޓީ ދެއްވާފަ އި އޮންނަ އުސޫލަކީ ކޮބައިތޯ. ކޮންމެ ފަރާތަކަށް ވެސް ޕްރޮޕޯޒަލަކާއި
އެކީ އެޕްރޯޗްކުރެވޭ ގޮތެއްވާނެތޯ. ހަމައެކަނި އިންޑަސްޓްރީއަށްތޯ ނޫނީ ކޮންސިއުމާރ ލެވަލްގަ އި ވެސް މިކަން
ފެސިލިޓޭޓް ކޮށްދެއްވަންތޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގޭސް މިފަހަރު މި ފަންޑަކީ މަލްޓި ނޭޝަނަލް ފަންޑަކުން އަޅުގަނޑުމެން މި ހޯދަނީ. މީގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ފައިސާ މި ދެނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ހަދާފައި މިއިން ޕްރޮޕޯޒަލުން. އަޅުގަނޑުމެން މީތި މި އިންނަ
ލެވަލުގަ އި އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާނަމޭ ކިޔާފައި އަޅުގަނޑުމެން މީތި ރެޑިއުސް ކުރާތަން ވެސް ފެންނާތީވެ އެއަށް
ދީފައި ހުރި ފައިސާއެއް މިއީ. ދެން މީގައި އަޅުގަނޑުމެން ހަމައެކަނި ގޭސް އެކަނި ބަދަލުކުރުމެއް ނޫން. މީގައި
އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ގެންގުޅެން މި އެއްޗެހި މޮނިޓަރކުރާނެ މެކޭނިޒަމާއި އަދި މިހާރު ހުންނަ އާރު،22 ނޫނިއްޔާމުން
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސްތައް މިހާރު ހުންނަ ސިސްޓަމުން ނަގާފައި އޭތި ރިސައިކަލް ކުރެވޭނެ އިކުއިޕްމަންޓާއި އެއްޗެހި
ވެސް ގެނެސް އެ ވެސް މިހާރު ޕްރައިވެޓް ސެކްޓާރަށް ބަހާފަވަނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ ، އެއްކަލަ އެ މީހުން ޖައްވަށް
ދޫކޮށްލުމުގެ ބަދަލުގައި އޭތި ރިސައިކަލް ކުރެވޭނެ ގޮތަށް ބަހާފައި އެ ތާނގި އާއި ރިސައިކަލިންގ އިކުއިޕްމަންޓު ވެސް
މިހާރު ހުންނާނެ ފުދޭ ވަރަކަށް މީސްމީހުންނާ ޙަވާލުކޮށްފަ. އޭގެ އިތުރަށް މި ކްލީން ކުރަން ބޭނުންވާ އިކުއިޕްމަންޓު
9

ވެސް މިހާރު ދެތިން ފަރާތަކަށް ހުންނާނީ އަޅުގަނޑުމެން ދީފައި އިތުރަށް ކްލީންކުރާކަމަށް ވަންޏާ. އެހެންވީމާ، އެއީ މި
ކުރާ ކަމަކީ. ދެން އަޅުގަނޑު ކުރީގަ އި ދެންނެވި ވާހަކައަކީ މި ގްރީން ކްލައިމެޓް ފަންޑު. ކްރީން ކްލައިމެޓް ފަންޑަކީ
އެއީ މުޅިން މި ދިމާލަށް ދާ އެއްޗެއް ނޫން. އެކަމަކު އެ ބޮޑަށް އަދިވެސް މިއަށްވުރެން ބޮޑަށް ހަމަ އޯޒޯނަށްވުރެ ބޮޑަށް
ސީދާ އެންވަޔަރަންމަންޓަލް ކްލައިމެޓް ޗޭންޖުގައި ސީދާ ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް. އޭގެ ތެރެއިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިހާރު މިއަށް އަދިއެއް އޭގެ ތެރެއަކުން ޓެޕެއް ނުކުރެވޭ މިކަމަކަށް ސީދާ ފައިސާ. ދެން މިއިން ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް
ޖެހޭނީ ޕްރޮޕޯޒަލެއް ހަދައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ލާން. ދެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ދޫކުރާ ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް މި
ދޫކުރާ ފައިސާއަކީ ވެސް ، އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލުކުރަން މި ދޫކުރާ ފައިސާއަކީ ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން
އިޢުލާނުކުރީ. އިޢުލާނުކުރީ ކޮބައިތޯ އިންޓްރެސްޓެޑް ޕާޓީސްއަކީ މީތި ޗޭންޖާސް، މި ޗޭންޖުކުރަން ބޭނުންވާ މިހާރު މި
މަސްވެރިކަމުގަ އި އުޅޭ އުޅަނދުފަހަރު. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން ޕްރޮޕޯސަލް ހަދާފައި ލެއްވީމަ އެ ލެއްވި 5 ފަރާތަކަށް
ލެއްވީ. އެހެންވީމާ، އެ ލެއްވި ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޭފުޅުންގެ އެ ކޯޓާއަށް ބަލާފައި މި ފައިސާ މި ދޫކުރަނީ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަހު ދެ ސުވާލެއްގެ ގޮތަށް. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް ދެން ތި ބޭފުޅުން ކޮންސަލް ޓޭޝަން ހައްދަވައިފި ދެއްތޯ.
މާކެޓްގެ ވަރަށް ގިނަގުނަ މަޢުލޫމާތު ވެސް ތި ބޭފުޅުން ހޯއްދަވައިފި. އެއީ ތި ބޭފުޅުންގެ އެކްސްޕަރޓް އޮޕީނިއަންގައި
މި ގާނޫނު އިމްޕްލިމެންޓްކުރަން ފެށުމުން ކޮންސިއުމާރ ލެވަލްގައި ނޫނިއްޔާ މިކަމުގައި ސީދާ މަސައްކަތް ނުކުރިޔަސް
އަދި މި ވަސީލަތްތައް މި މާއްދާތައް ބޭނުންކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކަށް އެ މީހުން އެ ކުރާ މަސައްކަތެއްގެ ކޮސްޓް މައްޗަށް
ދާނެކަމަށް އަންދާޒާ ކުރެވިފައިތޯ އޮތީ. މިސާލަކަށް ދަންނަވަނީ ނަމަ މަސް ފިނިކޮށް މަސް އެކްސްޕޯޓުކުރާ ފަރާތްތަކަށް
އެ މީހުންގެ ކޮސްޓް އޮފް ޕްރޮޑަކްޝަން މަތިވެގެން ދާނެތޯ މި ބަދަލު ގެނައުމާ ގުޅިގެން. ނޫނީ އެހެން މިސާލެއް
ދަންނަވާ ކަމަށްވަންޏާ އެ ރެފްރިޖަރޭޝަން ބޭނުންކުރާ މީސްމީހުން ނޫނީ ހަމަ ކޮންސިއުމާރ ލެވަލްގައި އޭސީ
ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކަށް އޭސީއެއް ހަރުކުރުން ނޫނީ އޭސީ ސާރވިސް ކުރުމުގައި އަގު ބޮޑުވެގެން ދާނެތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކޮށްލިހެން އޯލްރެޑީ މިހާރު އެހެން ސެކްޓާރތަކުން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް
އިކު އިޕްމަންޓް ވަރަށް ބޮޑަށް ދަށްވެއްޖެ. ބްރައިޓް ބްރަދާސްއިން މިސާލަކަށް ނަގާނަމަ އެ ބޭފުޅުން މިހާރު
އެތެރެކުރައްވަނީ 4104 ކަހަލަ އެއްޗެހި. ދެން ފިޝަރީޒް ސެކްޓާރަށް ޚާއްޞަކޮށް ބަލައި ލާ ކަމުގައި ވެއްޖެ އްޔާމުން
ފިޝަރީޒް ސެކްޓާރ ގެ އަޅުގަނޑުމެން ހެދި އެސެސްމަންޓުން ދެއްކި ގޮތުގައި އެންމެ ގިނައިން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ
ޔޫސްކުރާ ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ އިންސިންޓިވް ދެވިފައި ވަނީ މިހާތަނަށް. މިފްކޯ، ހޮރައިޒަން އަދި ދެތިން
10

ތަނަކަށް. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންގެ ގާތްގަނޑަކަށް ހޮރައިޒަން މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު އެގްޒާމްޕަލަކަށް ނަގާކަމަށް
ވަންޏާމުން އަޅުގަނޑުމެން ދިން ފަންޑުން އެ ބޭފުޅުންގެ ހުރިހާ އިކުއިޕްމަންޓެއް ރެޓްރޯފިޓް ނުކުރެވުނީމަ އެ ބޭފުޅުން
އަމިއްލައަށް އަނެއްކާ ވެސް އެއްޗެއް ލައްވައިގެން މި ކުރިއަށް ގެންދަވަނީ. ހަމަ އެގޮތަށް މިފްކޯގައި ވެސް ކުރިއަށް
ގެންދަވަނީ. ފެލިވަރު ވެސް އެގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދަވަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން 2020 އާއި ހިސާބަށް އަސްލު
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އެބަ ޔޫސްކުރެވޭ. އެހެންވީމާ ، އޭގެ މާނައަކީ މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި މިހުރި އެތިކޮޅު ލެޓްސް
ސޭ 43.55 މި އަންނަ އަހަރު އެތެރެކުރާއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓަރ ފާހަގަ އެ ކުރެއްވިހެން ރިކަވަރ
ކުރަންވެގެން ދިން އިކުއިޕްމަންޓުގެ ސަބަބުން އަދިވެސް ހުންނާނެ މީގެ އިތުރަށް ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެތެރޭގައި އުޅޭނެ
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީސް ގޭސް މީގެ އިތުރަށް ވެސް. އެއީ ރިކަވާރ އެ ބޭފުޅުން ރިކަވާރކޮށްފައި އެ ގޭސް ކްލީންކޮށްފައި
އަނެއްކާ ވެސް ޔޫސް ކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ، މިހާރު ލެޓްސް ސޭ 2016 ގަ އި އަޅުގަނޑުމެން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް
އިކުއިޕްމަންޓު އިތުރަށް އެތެރެނުކުރާ ކަމަށް ވަންޏާމުން ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ބޭނުންކުރާ މިންވަރަށް ހުންނާނެއޭ.
އެކަމަކު 2016 ނިމި 2017 އެއިޓީން ޓުވެންޓީއާ ހިސާބަށް އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑް އިކުއިޕްމަންޓް ދިވެހިރާއްޖެއަށް
ގެންނަ ކަމުގައި ވަނީނަމަކާއެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު މި ބޭނުންކުރެވޭ ވަރަށް ގެންނަ ގޭސްކޮޅު ބައްދަލެއްނުވާނެއޭ
އެ އިކުއިޕްމަންޓަކާއި ގޭހަކާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެން ހަމަ އަދި އިތުރަށް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން. މިހާރު މި ސާރވިސް އިންޑަސްޓްރީގަ އި މިއުޅޭ ސާރވިސް
އެއާރކޯނު ޚާއްޞަކޮށް ރެސިޑެންޝަލް އެއާރކޯނު މި ސާރވިސްކުރާ ބޭފުޅުން އެ ބޭފުޅުން އެބަ ކުރީގައި ހުންނަ އެ
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސް އެއާރކޯނު އެބަ އެ ބޭފުޅުން އޭގެ ނުޒުލެއް ލައިގެން އެބަ ބަދަލުކޮށްލާ އަނެއް ގޭސް އެޅޭގޮތަށް
ވެސް. އެހެންވީމާ، އެކަންތައް ވެސް އެބަކުރޭ މިހާރު. އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވީ އޭރުން އެއާރކޯނު އެއްކޮށް
އެއްލާނުލައި އެ ނުޒުލެއް ލައިގެން އޭތި ބަދަލު ވެސް އެބަކުރޭ. އެހެންވީމާ ، އެކަންތައް ވެސް އެބަކުރޭ މިހާރު.
އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލީ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ވަރަށް ފުރިހަމަ ޖަވާބުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބުނީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

މިއީ ހަމަ އެގޮތަށް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ސީދާ ސުވާލުކޮށް ޖަވާބު ހޯއްދަވައިގެން ދިޔައިއްޔާ މާ އަވަސްކޮށް މި
ފުރިހަމައަށް މި ބައްދަލުވުން ކުރިއަށް ގެންދެވިދާނެތީ ހަމަ އެގޮތުން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވާނަން،
ރިޕީޓްވާކަމަށްވަންޏާ އެ ސުވާލެއް ނުކުރެއްވީމަ ރަނގަޅުވާނެ. އަޅުގަނޑު އިބްރާހީމްދީދީއަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ މުޤައްރިރު. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މިހާރު ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް 2008 އި ން ފެށިގެން ތި ބޭފުޅުން މި
ކޮންޓްރޯލް ކުރަމުން މަދުކުރަމުން މަނާކޮށްލީ މުޅިން އެތެރެކުރުން. ދެން އެހެންވީމާ، އެއާ ހިސާބަށް ފެށިގެން މިއަދާ
ހަމައަށް އައިއިރު މިހާރު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީގެ މަސައްކަތް މި ފެށުނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި
ފުދޭވަރަކަށް މި ދޭތެރެއިން މި ދިޔަ މުއްދަތުގައި ވެސް ތި ބޭފުޅުން ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފަ އި ހުންނާނެ
އަސްލު މި ސްޓޭޖަށް އަންނަން ވެސް. އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރެއިން ތި ބޭފުޅުންނަށް މިހާރު މި ރާއްޖޭގެ ސީ.އެފް.ސީ
މިހާރު މި ކެމިކަލް ބޭނުންކުރާ ނޫނީ މި ގޭސް ބޭނުންކުރަނީ ރާއްޖޭގެ އިންޑަސްޓްރިއަލް ޒޯނަން ބަލާއިރު މި ކުބުއްޑޫ
އަދި މަސްބޯޓުފަހަރު ކަމަށް ވަނީ ވިދާޅުވެފަ. އޭގެ އިތުރުން މިސާލަކަށް ޓޫރިޒަމްގެ މި ރިޒޯ ޓުތަކުގަ އި މީގެ ކުއަންޓިޓީ
ނޫންނަމަ ވޮލިއަމް ކިހާވަރަކަށް އެ ބޭފުޅުން ބޭނުންކުރޭތޯ. ވަރަށް ވަރުގަދައަށް އެ ބޭފުޅުންނަކީ ވެސް މި ފިނިކުރި
އެއްޗެހި ގެންގުޅޭ ބައެއް އެއީ. ކޮންޓެއިނާތައް ހަދައިގެން. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނާ އެއްވެސް ވަރަކަށް
މަޝްވަރާވެފަ އިވޭތޯ ނޫނީ އެ ބޭފުޅުންނަށް މިކަމަށް ތައްޔާރީތަކެއް ވެފައިތޯ މިވަނީ. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އޭގެ އެއްބައި މިރުޒާއަށް އަރުވާލާނަން. މީގަ އި ދެންމެ ކުރީގައި ވެސް ދެންނެވިހެން ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް
2008 ގައި މަދުކޮށްފައި އެއްކޮށް ހުއްޓާލާފައި އޭގެ އޮލްޓަނޭޓިވް އެއަށްވުރެން ތަންކޮޅެއް ރަނގަޅު އޯޒޯނަން
ގެއްލުން ވާލެއް މަދު އެއްޗެއް މިއީ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީއަކީ. އެހެންވީމާ، އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް މިހާރު މި ބޭނުންކުރަމުން
މި ދަނީ. ދެން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ބޭނުންކުރަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވާހެން ދުނިޔޭގައި، ދުނިޔޭގައި
މީގެ މި އިޝޫސްތައް ހުރީމަ ހަމަ މަޑުމަޑުން އަޅުގަނޑުމެން މި ވޭތުވެދިޔަ 2009 އިން ފައް ޓައިގެން
މިހާތަނަށްދިޔައިރު ވަރަށް ބައިވަރު މަސައްކަތްތަކެއް އިންޑަސްޓްރީއަށް ގެނެސްގެން ޚާއް ޞަކޮށް ހަމަ، ހމަ ތްރޫއައުޓު
ދަ އިންޑަސްޓްރީ އިނގޭތޯ. އޭގައި ހަމަ ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރާއި އަދި ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރާއި އަދި ހަމަ ރެސިޑެންޝަލް
ސެކްޓަރަށް ގެންނަ މީހުން ވެސް ގެނެސްގެން މި މަސައްކަތް މި ކުރަނީ. އެހެންވީމާ، ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރގަ އި ވެސް
އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ރޫމްތަކުގަ އި ހަރުކުރާ އެއަރކޯން، އިންޑިވިޖުއަލް އެއަރކޯންތަކަށާއި އެއީ މި ވީ.އާރު.ވީ
ސިސްޓަމަށް ހުންނަ އެއަރކޯންތައް މިހާރު ހަމަ ގިނަވާނީ ހަމަ އާރު410- ނޫނީ އާރު. އެއީ އެޗް.އެފް.ސީ ގޭހެ އް. ދެން
12

މިހާރު ވަރަށް ގިނަ ފަހަރަށް ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެކެން ހުރިހާ ކޫލިންގ . އެއީ އެއްކަލަ އެބައުޅޭތާ ކޯލްޑު ސްޓޯރޭޖު
ކަހަލަ އެއްޗެހި. އެއަށް ވެސް ހަމަ ގިނައީ މި އާރު134- އޭ. އެއީ ވެސް އެޗް.އެފް.ސީ، އެޗް.އެފް.ސީއެއް. އެކަމަކު
ނުހުންނާއެކޭ ނުދަންނަވާނަން. އެކަމަކު މީތި މަދުވާތީވެ މިހާރު މީހުން އެ ވެސް ބަދަލުކުރަމުން މި ދަނީ. އޭގެ ހަމަ
ބައެއް، ގިނަ އެއްޗެހި ބައެއް އެއްޗެހި ނުޒޮލް ބޭނުންކޮށްގެން އެ މުޅި އެތި އެއްލާނުލާ ބަދަލުކުރެވޭ ކަހަލަ ގޮތެއް
ވެސް އެބަ އޮވޭ. އެހެންވީމާ ، މުޅި އެތި އިކު އިޕްމަންޓު އެއްކޮށް ނަގައި އެއްލާލަން ނުޖެހޭ ފަހަރުފަހަރު އެބަ އާދޭ.
އެހެންވީމާ، އޭގައި ހަމަ ކޮންމެވެސް އެއް ޔުނިޓު މި ބަދަލުކޮށްލައިގެން މި ބަދަލުކުރަނީ. އެހެންވެ އެ ގޮތަށް މި
ބަދަލުކުރަނީ މި ރީފަރ ވެސެލްތަކުގައި ވެސް. ރީފަރ ވެސެލްތަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ގޭސްދީފައި އަޅުގަނޑުމެން
އަދި އެ ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވާ ޔުނިޓު އޭގެ ތެރެއަށް ގެނެސް އެ މުޅި ކޮންޕްރެޝަރު ނަގައި އެއްލާލަނީކީ ނޫން. އޭގެ
ބައެއް ނަގާފައި މި ބަދަލުކޮށްލަނީ. އެހެންވީމާ، އެ ޗޭންޖަށް ފަސޭހަވެގެންދޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް މި މަސައްކަތް މި
ކުރަނީ. އެހެންވީމާ ، މި ރި ޒޯޓުތަކުގަ އި ވެސް މިދަންނަވާހެން އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ހުރިހާ ރޫމްތަކުގަޔާއި
އޮފީސް ކޮމްޕްލެކްސްތަކުގަ އި ހުންނަ އެއްޗެހި ހަމަ ވަރަށް މަދުވާނެ މިހާރު މި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ. އެކަމަކު ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ނޫޅޭނެއެކޭ ނުދަންނަވާނަން މި ފްރީޒިންގ ކޮމްޕާޓުމަންޓު އެއްޗެހިތައް. އެކަމަކު އެވެސް މިހާރު ބަދަލުކުރަމުން
އެ ދަނީ. ދެން އަނެއްކާ އެއެއްޗަކީ އެއްކޮށް ނަގައި އެއްލާލަންޖެހޭ އެއްޗެއް ނޫން. އޭގެ އިންނަ ވަކި ޔުނިޓެއް،
ނޮޒޮލްއެއް ބަދަލުކޮށްފައި ދެން އައު ގޭސް އެޅީމަ އޭތި ވޯރކުކުރޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އެ މަސައްކަތްކުރަނީ.
އެބައިންތޯ އިތުރު އެއްޗެއް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި އެ ރެޓްރޮފިޓު ކުރުމުގެ އަގަށް އަޅުގަނޑުމެން އެސެސްމަންޓެއް ހަދާލިއިރުގައި ގާތްގަނޑަކަށް
ނައިން ތައުޒަން ބީޓީޔޫގެ އެއްޗެއް އާރު22- ބޭސްޑު އެ ޔޫސްކުރާ އިކުއިޕްމަންޓެއް ބަދަލުކުރަން ގާތްގަނޑަކަށް މި
ނަގަނީ 1500 ރުފިޔާ. ދެން އެހެންވީމާ، ހަމަ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ހަމަ މިސާލަކަށް ތި ބޭފުޅުންގެ މި ލިސްޓުގައި
ނެތް ބޭފުޅެއް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު މިހެން އަބަދު ވެސް މިހެން ކޮމިއުނިކޭޓުކުރަމުންދާ ފަރާތެއް އެއީ ސަރވިސް ކުރާ.
އެ ބޭފުޅާ އަބަދު ވެސް ވިދާޅުވަނީ މިހާރު ތިމަންނަމެން ހަމަ ހުރިހާ އެއްޗެއް ވެސް ރެޓް ރޮފިޓު ކުރަމުންނޭ އެ ދަނީ.
އެހެންވީމާ، އަނެއްހެން ބަލާނަމަ މާ އަގުވެސް ބޮޑެއް ނޫން. ގާތްގަނޑަކަށް 12000 ބީޓީޔޫގެ އެއްޗެއް 1800
ރުފިޔާއަށް ޗޭންޖުކުރެވޭ. ދެން ޢާއްމުކޮށް މި ޗޭންކުރަނީ އާރ407- ސީ އަށް.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
13

އާދެ! ޝުކުރި އްޔާ. ދެން އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ މިހާރު މި ބިލަށް، މުޅި ބިލަށް ބަލައިލާއިރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ މި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ވަރަށް ގިނަ ރަނގަޅު މަސައްކަތްތަކެއް ކޮށްފި މި ބިލުގެ
ތެރެއިން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ އެކަން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ ހިތަށްއަރަނީ މި ސުވާލު ވެސް
ކޮށްލާނަމޭ. މިހާރު މި ބިލުގެ 9 ވަނަ މާއްދަގެ (ނ) ގައި މި އޮންނަނީ؛ މި ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން މަނާކޮށްފައި މިވާ
ބާވަތުގެ ތަކެތިން މީގެ އެއްޗެއް އިތުރުކޮށްފިއްޔާ ކުރެވޭނީ ޖުރުމަނާ. އޭގެ މި އޮންނަނީ 1000 ރުފިޔާ އާއި 8000
ރުފިޔާއާ ދޭތެރޭގެ އަދަދަކުން ޖުރުމަނާކުރެވޭ ވާހަކަ. ދެން މީގައި އެބަ، މި މާއްދާގައި އެބަ ބުނޭ މީގެ ކިލޯއިން
އަދަދަށް ކިލޯގުރާމުން ބަލާފައި ޖުރުމަނާކުރެވޭނެ ވާހަކަ. ދެން އެހެންވީމާ، މިކަމަށް، މި އަގު ކަނޑައެޅީ ކޮންގޮތަކަށް
ވިސްނާފައިތޯއޭ. މިއީ ހަމަ މީގެ އެންމެ އެކަށީގެންވާ ޖުރުމަނާއެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރައްވަންތޯއޭ މިހާރު ފަށައިގަންނަން
އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް. ނޫނިއްޔާ ގާނޫނުގަ އި މި އަދަދު މިއީ ހަމަ ތި ބޭފުޅުން ވަރަށް ވިސްނާވަޑައިގެންފައި ނިންމެވި
އަދަދެއްތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
2010 ގަ އި ނެރެފައި އޮންނާނެ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ދިވެހިރާއްޖެ އެތެރެކުރުމާއި މެނޭޖުކުރުމާ ބެހޭ ގަވާއިދެއް. އެ
ގަވާއިދުގަ އި އިންނާނީ، ޢާއްމު ސިލިންޑަރަކީ 13.6 ކޭޖީ އިންނާނީ. ދެން އެހެންވީމާ ، އެ އެއްޗަށް ބަލައިލާފައި
ގާތްގަނޑަކަށް 1000 ރުފިޔާ އޭގައި ހިމެނިފައި އިންނާނީ. އެހެންވީމާ، އެއަށް ބަލާފައި އަޅުގަނޑުމެން މި 1000
ރުފިޔާއާއި 8000 ރުފިޔާއާ އޭގެ ތެރެއަށް ފައްތާލާފަ.
ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ދޭތެރެއަށް ފަ އްތަން. އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ބޭނުންވާ ސުވާލަށް ހަމަ ޖަވާބު
ލިބިއްޖެ.
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދާން އެބަ އޮތް. އަޅުގަނޑުމެން ނޯޓުކޮށްގެން މިއުޅޭ. އެއަށްވުރެ މަދެއްވެއްޖެއްޔާ އިނގޭތޯ. މިއަށްވުރެ މަދުވެއްޖެއްޔާ
ކޮބައިތޯ އަދަބަކީ. އެއެއް އެނގެންވާނެތާ. މި މިއަށްވުރެން ދަށުން މީހަކު އެތެރެކޮށްފާނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާމު.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
14

ކޮންމެ އެއްޗެއް އެތެރެކުރިޔަސް އެމީހަކު މިސާލަކަށް އެންމެ މަދުވެގެން ވެސް އެތެރެކުރެވޭނީ 13.6 ކޭޖީ. އެހެންވީމާ،
13.6 އިންޓު 1000 އެންމެ މަދުވެގެން ވެސް އޭނައަށް އަރާނެނޫންތޯ.
ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ރިޔާޟް ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިދެންނެވީ މިހާރު މީގަ ބުނެފައި އިން އަދަދަށްވުރެ މަދުން މީހަކު އެތެރެކޮށްފާނެ. އެހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މިހާރު
މި އިންނަނީ 1000 ރުފިޔާ އާއި 8000 ރުފިޔާ. އެއަށްވުރެ މަދުވެއްޖެއްޔާ ކުރާނީ ކިހާވަރަކުންހޭ ޖުރުމަނާ. އެ
ކުރެވޭނީ. އާ! އޯކޭ. އޯކޭ. އެއީ ޕެކިންގ ހުންނަނީ އެގޮތަށް. އާ! އޯކޭ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އައި.ބީ އިތުރު ސުވާލެއް
އެބަ އޮތްތޯ؟ އާދެ! އަޙްމަދު ރަޝީދަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. މަރުޙަބާ ޓީމަށް ވެސް. ދެން ކުރީދުވަހު ވެސް ވަރަށް ނުރަސްމީ ގޮތަކަށް ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މަޢުލޫމާތު ވަރަށް ފުރިހަމަކޮށް ދެއްވާފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ރަސްމީގޮތުން މި ބިލާ
ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައް ކާއިރުގައި ރައްޔިތުންނަށް މީގެން ދިމާވެދާނެ އުނދަގުލަކާއި ނޫނިއްޔާ މީގަ އި ގާނޫނު
އިމްޕްލިމެންޓުކުރަން ޖެހުނީމަ ދެން ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން އަންނަނީ ކޮންކަހަލަ ކަމެއްތޯ، އެއީ މީގެން އެންމެ ބޮޑަށް
އަޅުގަނޑުމެން މި ބެލީ. އަސްލުގައި ބިލުގެ މައިގަނޑު ކޮންސެޕްޓު މީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލައެއް އޮވެގެނެއް
ނޫން މިއުޅެނީކީ. މީގައި އެންމެ ބޮޑަށް މިއަދު ވެސް ފްލޯރގައި ވާހަކަދެކެވުނުއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ގިނަ
މީހުންގެ ފަރާތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަމާޒުވި ސުވާލުތަކަކީ މިހާރު މާކެޓުގައި މިހާރު އެތެރެކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެހީގެ
އަގުބޮޑުވެގެން ހިނގައިދާނެއޭ. ސަބަބަކީ މި މަނާކުރީމަ މިހާރު މާކެޓުގަ އި ގެނެސްފައި އެތެރެކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެހިތައް
ކުއްލިއަކަށް އަގުބޮޑުވެގެން ހިނގައިދާނެއޭ ނޫނިއްޔާ މިހާރު އޯޑަރުކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެހިތައް އަންނައިރުގައި މާކެޓުގަ އި
އަގުބޮޑުވެގެންދިޔައީމަ ރައްޔިތުންނަށް މީގެ އުނދަގުލެއް ފޯރަފާނެއޭ. އެހެންވީމާ، ބައެއް މީހުންގެ ވާހަކައަކީ ވެސް
ސިކުސްމަންތުގެ ޕީރިއަޑެއް މި ބިލު ތަޞްދީޤުކުރާ ދުވަހުން ފެއްޓިގެން ހަ މަސްދުވަހުގެ ޕީރިއަޑެއް ދޭންވީނުންހެއްޔޭ.
މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރޭގައި ބަޙުސްގަ އި ދިޔަ ވާހަކަތަކަކީ. އެހެންވީމާ، އެންމެ ބޮޑަށް ބަލަން ބޭނުންވާ ސަބަބަކީ
މިއީ ކިހާވަރެއްގެ ގޮންޖެހުމެއް ރައްޔިތުންނަށް، މީގެ ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ކޮށްފާނެތޯ މި ބިލު ތަޞްދީޤުކުރާ ދުވަހުން
ފެއްޓިގެން އަޅުގަނޑުމެން މި އިމްޕްލިމެންޓު ކޮށްފިއްޔާމު. އެއީ އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓު އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
15

ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ކުރިން ފައްޓާލަމުން ވެސް ދެންނެވިން ފައްޓަވަމުން ވެސް ދެންނެވިން މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ރަނގަޅޭ މި ސިކްސް މަންތުސްއަށް މީތި ޖައްސާލަދެއްވިއްޔާމު
އިނގޭތޯ. އެއީ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން އޭރު ނިންމާފައި އޮތީ ފަސްޓު އޮފް ޖެނުއަރީން ފައްޓައިގެން، 26 އިން
ފައްޓައިގެން އެ ކަންތައް ކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު މިހާ ލަސްވެފައި އޮތީމަ މީތީގެ 6 މަންތުސްގެ
ޕީރިއަޑެއް މީތީގައި ލައްވާފައި އެ ކަންތައް ކުރެއްވީމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެން ހަމަ އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނެތް. ދެން
ތި ބޭފުޅުން މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރު ރެކޮމަ ންޑޭޝަނެއް ދެއްވާކަމަށްވަންޏާމު އަދި އިތުރަށް މިއިނދަ
މިއިނދަ ބަޔަކާ އިތުރަށް މި ބިލު ތަޞްދީޤުކޮށްފައި ވެސް ކޮންސަލްޓު ކުރަންޖެހޭނެ. އެހެން ދެން އެގޮތަށް
ވިދާޅުވި ޔަސް އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ ހަމަ އެ ކަންތައްތައް ވެސް ކުރާގޮތަށް. އޭރުން މި 6 މަންތްސް އަންނަންވާއިރަށް
އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރު އަނެއްކާ ވެސް ބައިވަރު ޕަބްލިކު ކޮންސަލްޓޭޝަންތަކެއް ގެންދެވޭނެ. އެހެންވީމާ،
އެކަންތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަދި ތި ބޭފުޅުން ވިދާޅުވިޔަސް ވިދާޅުނުވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން އެ ކަންތައް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާމު ކުރާނަން. އެކަމަކު އެއީ ވެސް ހަމަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ކޮށްދެއްވާފައި މިދެންނެވީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ސަޖެސްޓުކުރެއްވޭނެ ކަމެކޭ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑު މިއަދު ދެން ނޫސް ކިޔާލިއިރު މި އައްޑޫ މަރަދޫ މެންބަރު
ޝަރީފް ވިދާޅުވެފައި އޮތް، މީގައި އެބަޖެހެއޭ މި ކަންތައްތަކުގަ އި މި ދެނެގަންނާނެ ގޮތެއް މި އެތެރެކުރާ ފަރާތުން
މިހާރު ދެނެގަންނާނެ ގޮތަކާ އެއްޗެހި ވެސް މި ހޯދާފަ އި އެނގެން. އެހެންވީމާ، އެއަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގޭސް މޮނިޓަރިންގ ސިސްޓަމްސް ކަސްޓަމްސްގަ އި އެބަ ހުރި ދެއްތޯ މިހާރު ދީފަ. އެ
މޮނިޓަރިންގ ސިސްޓަމް ކަސްޓަމްސްއަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަދިޔާކޮށްފައި މިހާރު ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުންނަށް
އެ ދެނެގަންނާނެ ގޮތާއި އެކަހަލަ އެއްޗެހި ވެސް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކިޔައިދީފައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ޓްރެއިނިން ގ
ވެސް ހަދައިދީފައި ހުންނާނީ.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މިހާރު ދެން އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މިހާރު ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. މިއަދު ފްލޯގައި
ވާހަކަދެކެވުނުއިރު އެއީ ދެން ބައެއްފަހަރުގަ އި އޭގައި މަކަރުހަދަން ބޭނުންވާ މީހުން ފުޅީގެ ބޭރުގައި ނުބައި ލޭބަލެއް
ޖަހައިގެން ގެނެސްފާނެތީ ދެން އެ ވާހަކަ ޝަރީފްގެ ހައިލައިޓުކޮށްލީ. އެހެންވީމާ ، އެއަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަވާބު
ލިބިއްޖެ. އެހެން ނުހެދޭނެކަން. މިހާރު އެހެންވީމާ، އެ މޮނިޓަރިންގ ސިސްޓަމެއް އެބަ ހުރިކަން. ދެން އަޅުގަނޑުގެ
ސުވާލަކީ ކިހާވަރަކަށް މިހިސާބަށް އައިއިރުގައި އެއްވެސް ކަހަލަ ޑާޓާ ބޭސްއެއް ނޫނިއްޔާމު އެއްވެސް ވަރަކަށް
މަސައްކަތްކުރެވިފައި އެބަ ހުރިތޯ މި ސީ.އެފް.ސީ ބޭނުންކުރާ އިކުއިޕްމަންޓު އެއްވެސް ވަރަކަށް މިހާރު ރާއްޖޭގައި އެބަ
ހުރިތޯ މިހާރު؟ ހުރެއްޖެއްޔާ ކިހާވަރެއްގެ އިކުއިޕްމަންޓެއް އެބަ ހުރިތޯ؟ އެއްވެސް ކަހަލަ ޑާޓާ ބޭހެއް ނޫނީއްޔާ
16

އެއްވެސް ކަހަލަ މަޢުލޫމާތެއް ނެގިފައި އެބަ އިންތޯ؟ މިހާރު މުޅި ރާއްޖެ، ރާއްޖެއަކީ ވަރަށް ކުޑަ ތަނެއް.
ޢާއްމުގޮތެއްގައި ރިޒޯޓު އިންޑަސްޓްރީގަ އި އެ މަޢުލޫމާތު ހޯދާލުމަކީ އެއްވެސް އުނދަގޫ ކަމެއް ނޫން. މަޓީއަށް ހަމަ
ފޮނުވާލީމާ ހަމަ އެ ޑާޓާ ބޭސް ވަރަށް ފަސޭހައިން ލިބިދާނެ. ދެން އުޅޭނީ ފިޝަރީޒް އިންޑަސްޓްރީއަށް. މިއުޅެނީ ހަމަ
ކަލެޓިވު ވަރަށް މަދު ބައެއް. އެ މީހުން އަތުން ވެސް އެ ޑާޓާ ބޭސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިދާނެ. ދެން ހަމައެކަނި
އުނދަގޫވާނެ އެއްޗަކީ އިންޑިވިޖުއަލް ހައުސްހޯލްޑުގައި ގޭގަ އި މި ހަރުކޮށްފައި މި ހުންނަ އެއަރކޮންޑިޝަން ތެރޭގައި
ކިހާ އެއްޗެއް ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނޭނގި ހިނގައިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މިބާވަތުގެ ގޭސް
ބޭނުންކުރާ އިންޑަސްޓްރީއަކަށް މިހާރު ބޮޑަށް ވެފައި މިއޮތީ ރިޒޯޓު އިންޑަސްޓްރީ އާ އި ފިޝަރީޒު އިންޑަސްޓްރީ ކަމަށް
ތި ބޭފުޅުންގެ ވާހަކަ އިން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. އެހެންވީމާ، ކިހާވަރެއްގެ މޮނިޓަރިންގ އެއް
މިހާހިސާބަށް ކުރެވިފައި އެބަ އޮތްތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ފިޝަރީޒްގެ ދެ އެސެސްމަންޓު ހަދައިފިން. އެހެންވީމާ، ފިޝަރީޒު ސެކްޓަރގެ
އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އުޅޭނެ ޑޭޓާސް. ދެން އަޅުގަނޑު މިހާރު އަނެއްހެން ދަންނަވާލާކަށް ނޭނގޭ ކިހާ
ޕަސަންޓޭޖެއްތޯ އުޅެނީކީ. އެކަމަކު ކުރިން އަ ޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލިހެން އެންމެ ބޮޑަށް ޕަސަންޓޭޖު ވައިސްކޮށް ޢާއްމުކޮށް
އެ ބޭފުޅުން ވެސް މި ބޭނުންކުރައްވަނީ އެޗް.އެފް.ސީ. އެޗް. ސީ.އެފް.ސީ ނޫން ބަދަލުގައި ދެން މިހާރު ޢާއްމުކޮށް މި
ބޭނުންކުރާ ފޯ.ޒީރޯ.ސެވެން، ފޯ.ޒީރޯ.ފޯ އާއި ދެން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އާއި ދެން އެމޯނިއާ ކަހަލަ އެއްޗެއްސާ.
އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލިއިރު އެންމެ ނިސްބަތުން އެންމެ ގިނައިން އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ޔޫސްކުރާ
ފަރާތްތަކަށް މި އިންސެންޓިވު މި ދެވެނީ. ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރގެ ހަމަ ހުރިހާ ޑޭޓާއެއް އަޅުގަނޑުމެން އަތުގަ އި
ހުންނާނެ. ދެން އަނެއްހެން އަޅުގަނޑު ކުރިން ފާހަގަކޮށްލިހެން ކަސްޓަމްސްއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް
އެތެރެކުރެވޭ ރެފްރިޖެރޭޝަން، އެއަރކޮންޑިޝަންގެ މަޢުލޫމާތު އެބަ ހުރި. އެކަމަކު ވާގޮތަކީ އެ އިމްޕޯޓާރސްއިން އެ
މަޢެލޫމާތު ހުށަހަޅުއްވާއިރަކު އެއް ސީދާ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑު އިކުއިޕްމަންޓެއްގެ ގޮތުގައި އެހެން ހުށަހަޅުއްވާފައެއް
ނުހުރޭ. ދެން ކަސްޓަމްސްގެ ޑޭޓާ ހުންނަ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އޭތި އައިޑެންޓިފައި ކުރެވިފައެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ...
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓު އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހީވަނީ އަދި މުޅިން ސީދަ ސުވާލަކަށް ނޫން ކަންނޭނގޭ ތި ދެއްވަނީ. ރަޝީދު އެ ވިދާޅުވީ ކުރީގެ
ސީ.އެފް.ސީގެ...
17

(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސީ.އެފް.ސީއަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް 2008 ވަނަ އަހަރު މަނާކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ
އަހަރެއްގެ ޖެނުއަރީ މަހު ކަސްޓަމްސްއިން ނަގާ ޑޭޓާގަ އި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބޭފުޅުން އައިޑެންޓިފައި ކޮށްދެއްވާނެ
ދިވެހިރާއްޖެއިން މަނާކުރާ، ކޮށްފައި އޮތް އެއްވެސް ބާވަތެއް އެތެރެކޮށްފައި އޮވެއްޖެއްޔާމު. އަދި މިވީހާ ތަނަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި އައިޑެންޓިފައި ކޮށްދީފައެއް ކަސްޓަމްސްއަކުން ނެތް.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަސްލު އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ އެއީއެއް ނޫން. ދެން މިހާރު ކަސްޓަމްސް އިން އެތެރެކުރާ އެއްޗެހި ނޫން. މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން މަނާކޮށްފައި މިއޮތީ ސީ.އެފް.ސީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެނައުން. އެހެންނަމަވެސް، ރާއްޖޭގައި އެއްވެސް
ވަރަކަށް އެބަ ހުރިތޯ މިހާރު މި އިންޑަސްޓްރީގެ އެ މެޝިނަރީޒު. ނޫނިއްޔާ އެއްވެސް ތަނެއްގެ އެއްވެސް ވަރަކަށް
ހުންނާނެތޯ. އެއީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނުހުންނާނެ އިނގޭތޯ. ފިޝަރީޒު ސެކްޓަރގައި ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނެތް. ދެން އަނެއްކާ 2008 އިން
ފެއްޓިގެން މިހާހިސާބަށް އައިއިރު 5 އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސްވީ. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް
އެތެރެއެއް ނުކުރޭ. އެހެންވެއްޖެއްޔާމު އެ ގޭހެއް ނުހުންނާނެ ސަރވިސް ކުރާކަށް ހަމަގައިމު ވެސް ލިބޭކަށް.
އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެއްލާލަންނޫންތޯ ހަމަ ޖެހޭނީ.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެން އޮތީ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީގައި މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ވަރަކަށް ޑާޓާ ނެގިފައި ހުންނާނެތޯ؟ މިހާރު
ކިހާވަރެއްގެ މެޝިނަރީޒުތަކެއް ގާތްގަނޑަކަށް ރާއްޖޭގައި އުޅެވޭނެކަމަށް ލަފާކުރެވޭތޯ؟ އެއްވެސް ކަހަލަ ބަޔޯޑޭޓާއެއް
އިންނާނެތޯ ނެގިފަ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
18

ފިޝަރީޒުގަ އި އަޅުގަނޑުމެން އަތުގަ އި ހުންނާނެ. ދެން އަސްލު ރެޓްރޮފިޓުކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ސާމާނުތައް ދިން
ފަހުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭގޮތު ގައި ވެއްޖެއްޔާމު އާރު22- ގެ ވަރަށް ގިނަ އެއްޗެހި މިހާރުވަނީ ރެޓްރޮފިޓު
ކުރެވިފަ. އެހެންވީމާ، ނިސްބަތުން ބަލާނަމަ މިހާރު އާރު22- އަށްވުރެ ފޯޒީ.ރޯ.ފޯ، ފޯ. ވަން.ޒީރޯ ކަހަލަ އެއްޗެހި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގިނައީ އާރު 22- އަށްވުރެ.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ދެން އެ ސުވާލުކޮށްލީ މިހާރު ދެން ހަމަ ތި ވިދާޅުވީ ހަމައެކަނި ފިޝަރީޒު އިންޑަސްޓްރީގައި ނޫނީ
މިފްކޯގައި ނެގުނު ވާހަކަ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު ރާއްޖޭގަ އި ޓޫރިޒަމް އިންޑަސްޓްރީ މިހާވަރަކަށް ފުޅާވެފައި
އޮތްއިރު އެއީ ރަނގަޅުވާ ވަހަކައެއް. ހަމަ ހުރިހާ ރިޒޯޓެއްގަ އި ވެސް މިހާރު ވަރަށް ގިނަ ފްރީޒަރ ކޮންޓެއިނަރތައް
ހަމަ ވަރަށް ބައިވަރު. ޙަޤީޤަތުގައި އެވްރެޖުކޮށް ބަލައިފިއްޔާ ފިޝަރީޒު އިންޑަސްޓްރީއަށްވުރެ ބޮޑުވާނެ. އެ ލާޖު
ސްކޭލެއްގައި އުޅެނީ. ތި ބޭފުޅުން އެ މަޢުލޫމާތު ހޯއްދަވަން ނޫޅުއްވަންތޯއޭ. މިއީ ވަރަށް ފަސޭހަކަމެކޭ ޓޫރިޒަމް
އިންޑަސްޓްރީގައި ހުރި މަޢުލޫމާތު ގެނައުމަކީ ހަމަ އެއްކަލަ ހުރިހާ ރިޒޯޓަކަށް ގުޅާކަށް ވެސް ނުޖެހޭނެ. އެއީ މަޓީ
މެދުވެރިކޮށް އެ މަޢުލޫމާތު ނޫނީ ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓްރީ މެދުވެރިކޮށް ވެސް ހަމަ. އަނެއްކާ ސަރކިއުލާ ފޮނުވާލީމަ ވެސް
އެ މަޢުލޫމާތު ހަމަ ކަލެކްޓުކޮށްލުމަކީ އެއީ އުނދަގޫކަމެއް ނޫން. ދެން އެއީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ
އެއްކަން. ދެން ހަމަ އަޅުގަނޑު އެންމެ ބޮޑަށް ކުރީގައި ވެސް މިދެންނެވިގެން ބައެއް ރައްޔިތުންނަށް މީގައި ދިމާވެދާނެ
މައްސަލައަކަށް އެންމެބޮޑަށް މީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަންބޮޑުވީ މިސާލަކަށް ބިލު ތަޞްދީޤުކުރާ ތަނުން ރައްޔިތުންގެ
ފަރާތުންގެ އިންޑަސްޓްރީގެ މީހުން އައިސްފައި އަނެއްކާ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ނޫނިއްޔާ މިނިސްޓްރީއަށް އައިސްފައި
ތިމަންނާމެންނަށް މިހާ އުނދަގޫވެއޭ އަނެއްކާ މިއަށް ޢަމަލުކުރުން ހުއްޓާލާ މިކަހަލަ މައްސަލައެއް ދިމާވެދާނެތީ މި ކުރާ
ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި ކަނޑައަޅާފައި އިން ޓާގެޓަށް އެއްވެސް ކަހަލަ އުނދަގުލެއް ނެތި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
އެޗުވީކުރެވިދާނެ ކަމެއްތޯ ނޫނިއްޔާ މިއަށް އިޞްލާޙެއް ނުގެނެ. އެއީ އަސްލުގައި އެންމެ ބޮޑަށް އޮޅުންފިލުވާލަން
ބޭނުންވާ އެއްޗަކީ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓު އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާގޮތުގައި މި 6 މަސްދުވަސް މިއަށް ލައިފިއްޔާ ދެން އެ އޮބްޒޯބްކުރަން ހަމަ ފަސޭހަވެގެންދާނެ.
އެއީ މި އަންނަ އަހަރު އަނެއްކާ ވެސް ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް މި އަންނަ އަހަރުގެ
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީގެ ރާއްޖެ އެތެރެކުރާ މިންވަރު އަނެއްކާ ވެސް ކުޑަވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، ކުޑަވެގެންދިޔައީމަ މި
ލިބެން ދަތިވީމަ މީހުން ބޭނު ންކުރާ ފަރާތްތައް ދެން ހުންނަ އެއްޗަށް އަނެކަތިވެ ގެންދާނެ. ދެން މިހާރު ޙަޤީޤަތުގައި
19

ބަލާކަމަށްވަންޏާ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް މި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭހާއި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އިކުއިޕްމެންޓް ކުޑަކުޑަ
ތަންކޮޅެއް އަނެކަށްޗަށްވުރެ ބޮޑުވާނެ. އެކަމަކު މި ވައްދާ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ؛ ސޮރީ! އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭހަށްވުރެ އަނެއް
ގޭސް ކުޑަ ތަންކޮޅެއް އެޗް.އެފް.ސީ ގޭސް ކުޑަތަންކޮޅެއް އަގު ބޮޑުވާނެ. އެކަމަކު މި މަދު ވާވަރަކަށް ދޭތި މި ޕެރިޓީ
އެއްވަރުވަމުން އެ ދަނީ. އެހެންވީމާ، ދެން ހަމަ މި ދެންނެވިހެން ބޭނުންކޮށްލީމާ ހަމަ ގާތްގަނޑަކަށް
އެއްވަރުވެގެންދާނެ. ދެން ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ތަފާތެއް އުޅޭނީ އެއާރކޯނުގައި ވެސް ދެ ވައްތަރެއްގެ ގޭހުގައި. ދެން
އެކަމަކު މި ކަރަންޓް ޚަރަދަށް ބަލައިލާ ކަމަށްވަންޏާމު އެޗް.އެފް.ސީގައި ހުންނަ އެއާރކޯނުތަކުގެ ކަރަންޓް ޚަރަދު ކުޑަ.
އެހެންވީމާ، އެއަށް ބަލައިގެން އެ ވަރަށް ގިނަ ފަރާތްތަކުން މީހުން އެ އެބަ ގަނޭ. އެއީ ދެން އަސްލު ބޮޑަށް
ދަންނަވާލަނީ.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވެއްޖެ އްޔާމު މީގައި 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް އިޞްލާޙެއް ގެންނަން އެބަޖެހޭ. އެއީ 6 މަސް ދުވަހުގެ
މުއްދަތެއް އެތަނަށް ލާފައި އަނެއްކާ އެ މުއްދަތު އެ ލާއިރުގައި އެއަށް އަނެއްކާ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ބައެއް
އިތުރުކޮށްލަންޖެހޭ 6 މަސް ދުވަހުގެ ޕީރިއަ ޑެއް ލާފައި މި މުއްދަތުގައި ވެސް އެތެރެކުރަންޖެހޭނީ މިނިސްޓްރީގެ
ހުއްދައަކާއެއްކޮށް ކަމަށް. އެހެންނުންވާނީ. އެއީ އޯޕަންކޮށްލަ އިފިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑު ބައިވަރެއް އެތެރެކޮށްފާނެ. އެކަމަކު އެ
މުއްދަތު 6 މަސް ދުވަސްދީފައި ހަމަ 6 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ވެސް އެތެރެކުރަންޖެހޭނީ ކޮންޓްރޯލްކުރެވިގެން
މިނިސްޓްރީގެ ހުއްދައަކާއެއްކޮށް. އެބައި އިޞްލާޙުކޮށްލަންޖެހޭ ކަމެއް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި ތި ސުވާލު އަޅު ގަނޑުމެން ވެސް ކުރަން ބޭނުންވޭ. އެއީ މިހާރު 31 ޑިސެމްބަރުގައި މި މަނާކޮށްފައި 6 މަސް
ދުވަހުގެ ގަވާއިދު ހަދަން މީގެ ބުނެފައި އޮތީމާ މި މުއްދަތު ވަރަށް ދިގު މުއްދަތެއް މީގެ ތެރެއިން މި ނަގަނީ. ގާނޫނު
ތަޞްދީޤުވާ ދުވަހުން ފެށިގެން މިއަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެ. ދެން ހަމަ އެއާއެކުގައި މި ގަވާއިދެއް ހެދިގެން މީގެ
އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅޭނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހަމަ ސުވާލުކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމެއް.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މިދަންނަވާހެން މި ގާނޫނު ފާސްކޮށްދެއްވާފައި މީތީގެ އިފެކްޓިވް ޑޭޓަކީ އިމްޕޯޓް އިފެކްޓިވް ޑޭޓަކީ
މިސާލަކަށް، ޖޫން ފަސްޓް ކަމަށް ހެދިއްޖެއްޔާމު އޭރުން އުޅޭނެތޯ މައްސަލައެއް މި ގާނޫނުގައި ހަމަ މިދެންނެވި
ފާސްކޮށްލައްވާފައި މިއޮތީ އެގޮތަށް. ދެން އާދެ! 6 މަސް ދުވަސް. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އެ ދޭތެރޭގައި ގެންނަ
20

އެއްޗެހީގައި މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުން ހުއްދައެއް އެ އަންނަ އެއްޗެހީގެ ހުއްދަ ލިބި ހޯދިއްޖެއްޔާ އޭރު
އެނގޭނެތާ އެ ދޭތެރޭގައި ވެއްދޭ އެއްޗެހީގެ ޑީޓެއިލެއް ވެސް ދެއްތޯ އިނގޭތޯ. އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު އެއްޗެއް.
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑަކަށް މާ ރަނގަޅަކަށް، މި ގަވާއިދެއް ދެން އިތުރަކަށް ހަދާކަށް ނުޖެހޭނެ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އަދި އެ މާއްދާތަކަށް ދާނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސުވާލުކޮށް ނިމުނީމަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
ބޭނުންވޭ މަތިން ފެށިގެން ތިރިއަށް. މިނިސްޓަރު ވަގުތު އޮވެ އްޖެ ކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން އަދި ބައިލާލަން ވެސް މި
ކޮމަންޓެއް އޮތްތޯ ތި ކޮޅުގައި ވެސް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް. މިރޭ ބިލު ގާތްގަނޑަކަށް ނިމުމަކަށްދާނެ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތު އަރުވާނަން ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި ވަޒީރު އަދި މުޤަ އްރިރަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު ދަންނަވަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް
މިހާރު ދެން ކޮށްލަން އުޅުނު ސުވާލުތަކުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ ސުވާލުތައް އަޅުގަނޑުގެ ވެސް ޚިޔާލުކޮށްގެން ހުރި
ބައިތައް ހިނގައްޖެ. އެހެންނަމަވެސް، ތި ބޭފުޅުން ދެއްވި ޖަވާބުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވުނު މި އެއް
ނުކުތާއަކީ އެއީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަޤީޤަތުގައި ވެސް މި ކަންބޮޑުވެގެން އަޅުގަނޑަށް ވެސް މި ސުވާލު އުފެދޭ ކަންތައް.
އެއީ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި ބޭފުޅުން އެ ކުރެއްވި ސުވާލު މީގައި މި އަޅުގަނޑުމެން ކުރީގައި ބޭނުންކުރައްވަމުން މިއައި
ވަސީލަތްތަކެއް ނޫނިއްޔާ މެޝަނަރީޒްތަކެއް އަޅު ގަނޑުމެން ދޫކޮށްލާފައި އެހެން އައު ވައްތަރަ ކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިދަނީ
އެއީ އޯޒޯން ފަށަލައަށް ލިބޭ ގެއްލުމެއްގެ ސަބަބުން އެއަށް ރައްކާތެރިވުމަށް ޓަކައި ކަން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ
ޤަބޫލުކުރޭ. އެކަމަކު އެކަން އެ ކުރާއިރުގައި މިހާރު މި ދިމާވާ މައްސަލައަކީ މި ދެންނެވި ގޮތަށް އެކަން ހަމައަކަނި
ގުޅިފައި ހުރީކީ އެކިއެކި އިންޑަސްޓްރީތަކަކާ ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހަމަ އާދައިގެ ޢާ އްމު ރައްޔިތުންނާ ހަމައިގައި
މީތި އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، ދެންމެ ބައެއް ބޭފުޅުން ކުރެއްވި ސުވާލުގެ ތެރެ އިން މިނިސްޓްރީން ތި ޖަވާބު ދެއްވިއިރުގައި
އަޅުގަނޑަށް އެ ސާފު. އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހަމަ ސާފުނުވެ އޮތް ތަންކޮޅެއް އެއީ. މިދެންނެވި ހަމައެކަނި ފޯކަސް
ބޮޑަށްކުރެވިފައި އޮތީ މި އޮތް ކަމަށް ވިދާޅުވީ ފިޝަރީޒް އިންޑަސްޓްރީ ކަމަށް. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ
ގޮތުގައި އެވެސް ވަރަށް ބޮޑު އިންޑަސްޓްރީ އެއް. ވަރަށް ގިނަ ބަޔަކު މި ގޭސްތައް އިކުއިޕްމެންޓްސް ނޫނީ މެޝިނަރީޒް
ބޭނުންކުރާނެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ އެއާ އެކުއެކީގައި ޓޫރިޒަމްގެ ދާއިރާގެ ވެސް ހަމަ އެއާ އެއް ވަރު އަދަދެއް
21

ހުންނާނެ. އެއަށްވުރެ ބޮޑަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެން މިދެންނެވި ގޮތަށް ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ މިކަހަލަ ގާނޫނެއް
އައިސްގެން މިކަންތައްތަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައި ހުރި މެޝިނަރީޒް ދޫކޮށްލާފައި އެހެން އެއްޗެ އްސަށް ދާއިރުގައި
އާދައިގެ ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް މީގެ ސަބަބުން މި ކިހިނެއްތޯ ވާނީ؟ ދެންމެ އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުގެ އަސްލުގައި
އަޅުގަނޑު ވެސް ކަންބޮޑު ވު މަކީ. އެހެންވީމާ، އެ ސީދާ އޭގެން މި ތަފްޞީލީ މަޢުލޫމާތެއް މިނިސްޓްރީއަށް
ހޯއްދިފައިވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު، އަޅުގަނޑުގެ ފުރަތަމަ ސުވާލަކީ . އެ ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގައި ، ޓޫރިޒަމަށް އަދި
ނުހޯދާ ކަމަށް ވެސް ވިދާޅުވެއްޖެ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް އާދައިގެ މިދެންނެވިހެން ޢާއްމު ބޭފުޅުން އެ ބޭނުންކުރައްވާ
މިސާލަކަށް، މި އެއާރކޯނު ކަމަށް ވިޔަސް ވެސް ނޫނީ ފިނިކުރުމަށް ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތްތައް ދެއްތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދަންނަވާލިހެން މީގައި މެޝިން ނޫނިއްޔާ އިކުއިޕްމެންޓް ނަގާ އެއްލާލަނީކީ
ނޫން އިނގޭތޯ މީގައި. އިކު އިޕްމަންޓް ނަގައި އެއްލާލާކަށް ނުޖެހޭ. އެއީ މިހާރު ހުންނަ އައު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ އަށް
ބޭނުންކުރާ އިކުއިޕްމަންޓްގެ ވަކި ބައެއް ބަދަލުކޮށްލަންޖެހޭނީ ނޮޒުލް. އޭގެ އިންނަ ނޮޒުލްއެއް ބަދަލުކޮށްލަންޖެހޭނީ. އެ
ބަދަލުކޮށްފައި ދެން މި ގޭސް އެޅީމަ އޭތި ހިނގާ އިނގޭތޯ. އެ ކޮމްޕްރެސާ އެއްޗެހި ބަދަލުކުރާކަށް ނުޖެހޭ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އެ ބޮޑު ޕްރޮގްރާމެއް މި ދޭތެރެއިން މި ހިންގީ އެންމެ ލާޖް ސްކޭލްކޮށް އެގޮތަށް ގެންގުޅޭ އެއް
އޭރިޔާ އަކީ ފިޝަރީޒް ސެކްޓަ ރއަށްވެފައި އަނެއްކާ އޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ސަބްސިޑީޒް ވަރަށް ބޮޑަށް
ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރ ގައި ބޭނުންވާތީވެ ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރއަށް ކޮންމެވެސް ވަރެއްގެ އެހީތެރިކަމެއް ދިނުމުގެ ގޮތުން އެ
އެއްޗެހި ބަދަލު މިކުރީ. ދެން ރިޒޯޓު ސެކްޓަރއަކީ އަބަދު ވެސް ރިޒޯޓު ހަދާއިރު އަ އު އެއްޗެހި މި ގެންނަނީ. ހަމަ
މިހާރު އަނެއްކާ ކޮންމެ 5 އަހަރަކުން ހުރިހާ އެއާރކޯނުތައް ނަގައި އުކުލާ އިނގޭތޯ. އެއީ ހަމަ ހަލާކުވެގެން އުކާލަނީ.
ހަމަ ގާތްގަނޑަށް ވޯޓާ ވިލާ ތަންތަނުން ހުރިހާ އެއްޗެހި އުކާލަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މިހާރު
އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދެން ނުހުންނާނެކޭ ނޫން. އެކަމަކު ހަމަ ވަރަށް މަދުވާނެ މިހާރު ރިޒޯޓެއްގައި
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީގެ ގޭސް ބޭނު ންކުރާ އެއާރކޯނު އިނގޭތޯ. ދެން އޭގައި ދެން ހުންނަ ކޯލްޑް ސްޓްރޯޖްގެ ކޮންމެވެސް
ވަރަކަށް ހުރެދާނެ. އެކަމަކު އެ ވެސް މިހާރު މިކޮޅުގައި އަނެކަތި، މި ކޮޅުގައި އެ ގޭސް ލިބުން ދަތިވާތީވެ އެ ބޭފުޅުން
އެ އެއްޗެހި ބަދަލުކުރާނެ. އެއީ އެ ގޭސް ލިބުން ދަތިވާވަރަކަށް ދެން ހުންނަ ރަނގަޅު ވައްތަރެއްގެ ގޭހަކަށް މި
ބަދަލުކުރަނީ އެޗް.އެފް.ސީއަށް މި ބަދަލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އެ ބަދަލުކުރުންތައް އެބަދޭ މިހާރު ވެސް ހަމަ ފިޝަރީޒް
ސެކްޓަރގައި ވެސް ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރގައި ވެސް. ދެން އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ ގޭގޭގައި ރެސިޑެންޝަލް ގޭގޭގައި
އާރު22 ނޫނިއްޔާމު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ހުންނަ ފަރާތްތަކަށް ވެސް މިހާރު އަމިއްލައަށް މި ދަންނަވާހެން މި
ސަރވިސް ކުރާ މީހުން އޭތި އެބަ ބަދަލުކޮށްދޭ. އެހެންވީމާ، މުޅި އެއާރކޯނު ނަގާ އެއްލާލާކަށް ނުޖެހޭ. އޭގެ ނޮޒުލް
22

ބަދަލުކޮށްލީމާ އެ ބަދަލުވީއޭ. އެހެންވީމާ، ބައެއް އަމިއްލަ ފަރާތަކުން އެއްކަލަ ކަރަންޓު ޚަރަދުކުޑަކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި
ވެސް އެބަ ނޮޒުލް 900 ބީޓީގެ އެއާރކޯނެއްގައި އޭތި ބަދަލުކޮށްލަން މިދަނީ އެއްހާސް ރުފިޔާ. އެހެންވީމާ، އެ
އެއްހާސް ރުފިޔާ ބަދަލުކޮށްލާފައި އައު ގޭސް އަޅާފައި އެބަ ހިންގާ. އެހެންވީމާ، އެކަންތައް މިހާރު އެބަކުރޭ. މިހާރު
މާކެޓުގައި ގިނަވާނީ ހަމަ އެޗް.އެފް.ސީގެ ގޭސް އަޅާ އެއްޗެހި. މިދެންނެވީ، އެހެންވީމާ، މުޅި އެއާރކޯނު ނަގާ
އެއްލާލުމެއް އެ އެއްވެސް ކަހަލަ ހާލަތެއްގައި ނުޖެހޭ އަނެކަތިކުރާކަށް. ދެން ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރގައި ވާގޮތަކީ ހަމަ
ފަސް އަހަރުވާއިރު އެއްޗެހި ހަމަ ހަލާކުވެފައި ހުރީމަ އެމީހުން ނަގާ އެއްލާލާނެ. ދެން އަނެއް ގޮތަށް ރެސިޑެންޝަލް
ޢާއްމު ރައްޔިތުންގެ ގޭގޭގައި މި ދަންނަވާހެން އެއަށްވުރު ގިނަ ދުވަހު ބޭނުންކުރެވޭ. އެކަމަކު އެއަށް އެޗް.އެފް.ސީއަށް
ދާކަމަށް ވަންޏާމު ހަމަ ބަދަލުކޮށްލެވޭ އެއާރކޯނު ނަގާ އެއްލާނުލާ ވެސް މި ދަންނަވާ ނޮޒުލްލީމަ ބަދަލުވޭ. އެހެންވީމާ،
އެއީ ދެން. އެއްގޮތަކަށް ވެސް އެއްލާލާކަންނުޖެހޭ. އަދި އެއްޗެއް ދަންނަވަން.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަދި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މިހާރު މިނިސްޓަރު ދެންމެ ތި ދެއްވި ޖަވާބުން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ މިހާރު
މި ގާނޫނު މިހެން ތަންފީޒު، މިސާލަކަށް، 6 މަސް ދުވަސް ތެރޭގައި މި ތަންފީޒުކުރަން ފެށީމާ އޭގެ މާނައަކީ މިހާރު
އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި މިހިރަ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭހުގެ އިކުއިޕްމެންޓްސްތައް މިދެންނެވީ އެ ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން
ހުރިހާ އެންމެން ބަދަލުކުރަންޖެހޭނީތޯ، ނޫނިއްޔާ ހުއްޓާލަންޖެހެނީތޯ، ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބައެއް ޓުވެންޓީ
ޓުވެންޓީތޯ މީތި މުޅިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުއްޓާލަން މި ޖެހެނީ. ގާނޫނުގައި ބުނާ ގޮތުން މިސާލަކަށް މި ތި ބޭފުޅުން
ދީފައި އޮތް ޖަދަވަލުގައި ބުނާ ގޮތުން ވިހި ވިއްސަށް ކަންނޭނގޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ޓާގެޓްކޮށްފައި މިއޮތީ.
އެހެންވީމާ، އެ ޑޭޓް އެބަ މީހުންނަށް ވެސް އެބަ އެނގެންޖެހޭނެ. މިހާރު އެހެންނޫނީ މީގައި ވާނެ ގޮތަކީ މިދަންނަވާ
ގޮތަށް މި ސުވާލު އުފެދިދާނެ. އެހެންވީމާ، ދެން އަނެއް ސުވާލަކީ ހަމަ މި އެގޮތަށް ތި ބަދަލުކުރެވުމަށް ޓަކައި
މިސާލަކަށް، އާދައިގެ މީހެއްގެ އަތުގައި ހުންނަ އިކުއިޕްމެންޓްސް އަދި އެއަރކޯނު ކަމަށް ވިޔަސް މިސާލަކަށް،
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވިސްނާލަންޖެހޭ މީގެން އެނގެންޖެހޭ ކަމަކީ މިހާރު ހަމަ އެންމެ އާދައިގެ މީހާ ގޭގައި ވެސް
ތިން ހަތަރު އެއާރކޯނު ހުރޭ. މިސާލަކަށް، އެ ގާނޫނު ތަޞްދީޤުކުރާ ހިސާބުން ފެށިގެން އޭނަގެ ގޭގައި އެއާރކޯން
ހުންނާނެ. އޭނަގެ ގޭގައި ރެފްރިޖިރޭޓަރު އެކައްޗަށްވުރެ ގިނަ އެއްޗެހި ހުރެދާނެ. އެހެންވީމާ، އެއިން ކޮންމެ
އިކުއިޕްމެންޓަކަށް އެއް ހާސް ރުފިޔާ އޭނަ އަތުން ޗާޖުވާން ފަށާނެ ކަންނޭނގޭ މިސާލަކަށް ވަރަށް އަވަހަށް.
މިސާލަކަށް، އަޅުގަނޑު މިދެންނެވީ. އެކަހަލަ ގޮތަކަށް ވެސް މި މާނަކުރެވިދާނެ. އެހެން އެކަންވާނެތޯ؟ ވަންޏާ އެއީ
މިސާލަކަށް، ކިހާ ވަރެއްގެ ބާ ރޑަންއެއްތޯ އެންމެ އާދައިގެ މީހާއަށް މި ގާނޫނު މި ގޮތަށް އައިމަ އުފުއްލަން މި ޖެހެނީ.
އެ ތި ބޭފުޅުން ބައްލަވާފައި އޮތިއްޔާ އޭގެން މިސާލަކަށް ހިސާބުކިތާބު އޮތިއްޔާ އެހެން އެގޮތަށް އެކަން ދިމާވިޔަސް
23

ވެސް އެމީހާ މިސާލަކަށް، މި އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި މި ހޭދަކުރަންޖެހޭ މިހާވަރޭ. އެ ވަރަށް މިސާލަކަށް ބެއްލެވިފައި
އޮތިއްޔާ ވިދާޅުވެދެއްވުން އެދެން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ދެން ފުރަތަމަ ސުވާލުގައި ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް އޭގައި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ޢާއްމު ރައްޔިތެއްގެ
މި މަނާ މި ކުރަނީ އިކުއިޕްމެންޓް ފުރަތަމައިނުން. އެހެންވީމާ، މިހާރު ހަރުކުރެވިފައި ހުރި އިކުއިޕްމެންޓްގައި އެ
ބޭނުންކުރެވޭނެ އޭތި ހަލާކުވަންދެން އިނގޭތޯ. އެ ހަލާކުވަންދެން ބޭނުންކުރެވޭނެ. ދެން އަނެއްކާ އެއަށް އަޅާ ގޭސް
ވެސް އެ މާލޭގައި ލިބެން ހުރިއްޔާމު އެ އަށް އަޅައިން އެ ކަންތައް ކުރެވޭނެ. ކޮންމެހެން ނުޖެހޭ ލާޒިމެއް ނޫން އޭތި
އެޗް.އެފް.ސީއަކަށް ބަދަލުކުރާކަށް ވެސް. އެކަމަކު ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އެޗް.އެފް.ސީ، އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ލިބުން
ދަތިވާނެ. އެހެންވީމާ، ލިބުން ގޮސް 2020 ވަނަ އަހަރުވާއިރު އޭގެ އިކުއިޕްމެންޓެއް ހުރެއްޖެއްޔާމު 2020 ވަނަ
އަހަރުގެ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން ވެސް މަނާވާނެ. އޭގެ މާނައަކީ ހުރި އެއްޗެހި
ބޭނުންނުކުރެވޭނީކީ ނޫން. އޭރު ވެސް ހުރި އެއްޗެހި ވެއްޖެއްޔާމު ބޭނުންކުރެވޭ. އެކަމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މި
ގެންގުޅެނީ އެ ރިސައިކަލްކުރަން. މިހާރު އެއަރކޯނުގައި ހުރި އެއްޗެހި ވެސް ޖައްވަށް ބޭރުނުކޮށްލާ އެ ވަގުތު ވެސް
ހުރި އެއްޗެއް ރާއްޖޭގައި ބޭނުންކުރަން ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ބޭނުންކުރަން ވެއްޖެ އްޔާމު ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އެ
އެއްޗެހި ގެންގުޅެންވެގެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ރިސައިކަލް ސިސްޓަމުތަކެއް، އޭރުން މި އެއަރކޯނު ވެސް އަލުން
އަނެއްކާ ނަގަ އި ފުޅިއަށް އަޅާފައި ސާފުކޮށްފައި މި ބަހައްޓަނީ. އެހެންވީމާ، އެ ވަގުތު ވެސް މި ދަންނަވާ
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީގެ ގޭސް ހުންނަ އިކުއިޕްމެންޓެއް ގެންގުޅޭ މީހެއް ހުރެއްޖެއްޔާމު ރަނގަޅު ފަންކްޝަން ކުރާ
ކަމަށްވަންޏާ އޭނައަށް އެ ގޭސް އަޅައި ގެން އެކަންތައް ކުރެވޭނެ. އެކަމަކު އެހާތަނަށް ދާންވާއިރު އޭރު އެއްކަލަ
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭނުންކުރާ އިކުއިޕްމެންޓެއް ވެސް ނީންނާނެ. ގޭހެއް ވެސް އެތެރެއް ނުކުރެވޭނެ. އެކަމަކު މިހާރު
މިއުޅެނީ މި 6 މަސް ފަހުން އިކުއިޕްމެންޓް އެއްކޮށް ބަންދުކޮށްލަން. އެކަމަކު ގޭސް ލިބޭނެ ޓުވެންޓީ ޓުވެންޓީއާ
ހަމައަށް. މަދުވަމުން މަދުވަމުން ގޮސް ޓުވަންޓީ ޓުވަންޓީ ފަހުން ގޭހެއް ވެސް ނުލިބޭނެ. އެކަމަކު އެ އެއްޗެހި
ބޭނުންކުރުމެއް މަނަލެއް ނުކުރޭ. ދެން އޭތި އަމިއްލަ ޒާތުގައި އޭތި ޑިޒޯލްވެގެންދާނެ. އެއީ އަސްލު ބޭނުމަކީ.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ތަންކޮޅެއް އާވީމާ ދެން އަޅުގަނޑުގެ ޖެނެރަލް ނޮލެޖަށް ދަންނަވާ ސުވާލެއް. އެނގިވަޑައިގެންފައި އޮތިއްޔާ
ވިދާޅުވެދެއްވާ. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ކުދި ޤައުމުތަކުގެ ނިސްބަތުން ރާއްޖެއިން މިދެންނެވީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
24

ބޭނުންކުރެވޭ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ކަހަލަ އެއްޗެހީގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮންޓްރިބިއުޓްކުރަނީ ކިހާ ވަރަކަށް އަނެއްހެން
އެނގިވަޑައިގެންފައި އެބައޮތްތޯ؟ އެނގިވަޑައިގެންފައި އޮތިއްޔާ ވިދާޅުވެދައްވާ. ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ސީދާ އެގްޒެކްޓް އަދަދެއް އަޅު ގަނޑަކަށް ވެސް ނޭނގޭ. އެކަމަކު ވަރަށް މަދު އަދަދެއް.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސްއެއް ނޫން. އެކަމަކު ރާއްޖެއަށް ޖައްވަށް ދޫކުރާ ވިހަ ގޭހުގެ މިންވަރަކީ
އަޅުގަނޑުމެން ގްލޯބަލް ޕަސަންޓޭޖަށް ބަލާ ކަމަށްވަންޏާ 0.0003%. އެއީ އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް. އެކަމަކު މީގައި މިވާ
ގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެން ހަމަ ތި ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މި ދެންނެވީ އެޑިއުކޭޓްކޮށްލަން ދެ ކަމެއް މި އުޅެނީ. އެއް
ކަމަކީ މި އޯޒޯން ފަށަލަ. އޯޒޯން ފަށަލަ މި ގެއްލުންދޭ ގޭހަކީ އަދި ކްލައިމެޓަށް އެންމެ ރަނގަޅު އެއްޗެއް ނޫން
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ކްލައިމެޓް ޖައްވު ހޫނުކުރުމަށް އަދި މުޅިން ދެ ތަފާތު ދެ ކަމެއް މި އުޅެނީ. އެހެންވީމާ، ދެން
އަދި ކުރިއަށް އޮތްތާނގައި ޓެކުލްކުރާނެ އެއަށް ވެސް. ޖައްވު ހޫނުކުރުމަށް މި ދޫކުރާ ގްރީން ހައުސް ގޭސް. މި
ގްރީން ހައުސް ގޭހެ އް ނޫން މި އޯޒޯން ފަށަލައަށް ގެއްލުން މި ދެނީ. އެކަމަކު އޯޒޯން ފަށަލައަށް މި ދުނިޔޭގައި
މިހާތަނަށް ހެދުނު އެންމެ ރަނގަޅު މުޢާހަދާ. އެއީ މީގެ ޓޫ ތައުޒަން؛ 1998 ގައި މި ފެއްޓިފަހުން މި އޯޒޯން ފަށަލަ
މިހާރު ހަމަ އެއްކަލަ މޮނިޓަރކުރަމުންދާއިރު އޭތި އެބަ ކުޑަވޭ. އެހެންވީމާ، އެ އެބަ ފެނޭ އެ ކަންތައްތައް. މި ދެންނެވީ
ސައިންޓިސްޓުން. އެހެންވީމާ، މި އިފެކްޓިވްކަން އެނގެނީ މި މުޢާހަދާގައި މިކަންތައް ކުރެވޭގޮތެއް. އެހެންވީމާ، ވަރަށް
އިފެކްޓިވް، މިހާތަނަށް ދުނިޔޭގެ ހެދުނު އެންމެ އިފެކްޓިވް އެއް މުޢާހަދާ މި. އެހެންވީމާ، މިއަށް ބޭސްކޮށްފައި މިއަހަރު
ޕެރިހުގައި ވެސް މިއުޅެނީ އަޅުގަނޑުމެން ޖައްވު ހޫނުކުރާ، މިދެންނެވީ ގްރީން ހައުސް ގޭސް މަދުކުރެވޭނެ ގޮތްތަކަކީ
ކޮބައިތޯ ބަލަންވެގެން މިފަހަރު މި ސޮއިކުރެވޭ ކްލައިމެޓު އެގްރީމެންޓު ވެސް މި ބޮޑަށް ބޭސްކުރަނީ މިދަންނަވާ ކުރީގެ
އެގްރީމެންޓުގެ އަލީގައި ކޮބައިތޯ މި އެންމެ ރަނގަޅަށް މިކަންތައް ކުރެވޭނެ ގޮތަކީ. މި ހުރިހާ ޤައުމުތަކެއް
އެއްބަސްވެގެން ކުރާ އެއްޗެއް. ވޯޓުލައިގެން ކުރާ ކަމެއް ނޫން މީކީ. ހުރިހާ އެންމެން މިދަންނަވާހެން ހަމަ
ވޮލަންޓަރީކޮށް އެއްބަސްވެގެން ކުރާ ކަންތައް. އެހެންވީމާ، ފުދޭވަރަކަށް އުނދަގޫ އެއްކަލަ މި ނެގޯޝިއޭޝަންސް.
އެހެންވީމާ، މިހާރު މޮންޓްރޯލް ޕްރޮޓޮކޯލަކީ މިގޮތަށް އެންމެ ވަރުގަދަ އެންމެ ސަކްސެސްފުލް އެއް އެގްރީމެންޓު
މިހާތަނަށް ހެދިފައި އޮތް.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
25

ކުޑަ އެއްޗެއް އިތުރުކޮށްލަން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން އެހާގިނައިން އަސްލު ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރގެ ވާހަކަ މިދައްކަނީ
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމަ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް އިނގޭތޯ ފޭސްއައުޓުކުރުމަށް ޓަކައި ހެދި ޕްލޭނުގައި އެންމެބޮޑު
ބަލްކެއް ހިއްސާކުރާ ބަޔަކީ ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރކަމަށް އައިޑެންޓިފައިވެފައި އޮތީމަ. އެގްޒެކްޓެ އަދަދެއް އަޅުގަނޑު
ހަނދާން ނެތް. އެކަމަކު ވޭގްލީ 10 އާއި 12 ޕަރސެންޓު ޓޫރިޒަމް އިންޑަސްޓްރީއަށް އޮތީ. % 23 ފިޝަރީޒް
ސެކްޓަރ. % 23 ވެސް ގިނަވާނެ މިހާރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ފޯކަސްކުރަނީ ވެސް ފިޝަރީޒް ސެކްޓަރަށް.
އެހެންވީމާ، އެ ޕޮއިންޓު ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އަދި ކުރެއްވި ސުވާލަކަށް، ހައުސް ހޯލްޑުތަކަށް މީގެންވާނެ ގެއްލުން
ދެއްތޯ؟ މީގައި އޮތްގޮތަކީ އިކުއިޕްމެންޓު ބައްލަވައިގަންނަންވަންވީ. މިސާލަކަށް ހުރި އެއްޗެހި މިސާލަކަށް އަގުހެޔޮކޮށް
މީހުން ދެނީ. އެހެންނަމަވެސް އޭނަގެ އެތި 5 އަހަރު ދުވަހު ގެންގުޅޭނީތޯ ނޫނީ 3 އަހަރު ދުވަސްވީމަ ގޭސް ނުލިބިގެން
އެއްލާލާނީތޯ. އެހެންވީމާ، އިން އަ ވޭ މިއީ ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް އަސްލު ފައިދާއަކަށް މިކަންވެގެން ދާނީ
އިކުއިޕްމެންޓު ބޭން ކުރެވުނީމާ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއް މަޤުޞަދަކީ 2020 ވަނަ އަހަރު އަންނަންވާއިރަށް
އިކުއިޕްމެންޓު އެއްގޮތަކަށް ވެސް ނުހުރުން ދިވެހިރާއްޖޭގަ. 2020 ވަނަ އަހަރު ވެސް މި އެއްޗެހި ގެންނަ ކަމަށް
ވަންޏާ، މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑު އޭތި ގަތީ. ގަނެގެން އަޅުގަނޑު 5 އަހަރު ދުވަސް އޭތި ގެންގުޅޭވަރަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް
ދިވެހިރާއްޖެއިން އެ ގޭހެއް ނުލިބޭނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ 1 އަހަރު ދުވަސްކޮށްފައި އަޅުގަނޑު އޭތި އެއްލާލާނީތޯ ނޫނީ
1500 ރުފިޔާ ދީފައި އޭތި ރެޓްރޮފިޓުކުރާނީތޯ ނޫނީ އޭގެ ބަދަލުގައި މިހާރުއްސުރެ މިއަހަރު އަޅުގަނޑު ގަންނާނީތޯ
ނޫނީ އެޗް.އެފް.ސީގެ އެއްޗެއް. އެހެންވީމާ، ޢާއްމު ރައްޔިތުންނަށް ބަލައިލާއިރުގައި ޙަޤީޤަތުގައި ވަރަށް ފައިދާހުރި
ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކުރެވެން އުޅެނީ އިކުއިޕްމެންޓު ބޭންކުރުން.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ދެން ފަހު ސުވާލޭ ދަންނަވާލިޔަސް ދެން ވިދާޅުވި އެއްޗަކުން އަޅުގަނޑު ހިތަށް އަރަނީ އަޅުގަނޑަށް
ޤާނޫނު ބަލައިލާއިރު މިވަގުތު ޑްރާފްޓުކޮށްފައި އޮތް ޑްރާފްޓަށް ބަލައިލާއިރަކު އަޅުގަނޑު ހަނދާންނުވޭ ފެނުނު
މައްޗަކުންނެއް މި ޢާއްމު ހޭލުންތެރިކުރުމާއި މިކަމާ ގުޅޭގޮތުން ސްޕެސިފިކަލީ ވަކިކަހަލަ މާއްދާއެއް އެއްޗެއް
ހިމަނުއްވާފައި އޮތް ތަނެއް. އެކަމަކު މިހާރު ތި ވިދާޅުވާ ވާހަކައާއި، އަދި އަޅުގަނޑަށް ވެސް ޤަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި
ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށްބޮޑަށް މީގެ ހޭލުންތެރިކަން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ދިނުން ވަރަށް މުހިއްމު. އެހެންނޫނިއްޔާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ވަރަށްގިނަ ބަޔަކު އަތުން ބޭކާރުގޮތުގައި ކުރެވޭ ޚަރަދެއް މީގެ ތެރެއަށް ވަދެދާނެ.
އެހެންވީމާ، މިސާލަކަށް ރަނގަޅަށް ސާފުނުވެ އޮތުމުގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން އެކްސްޕެކްޓު
ކޮށްގެން ނުވާނެ އޭނަ މިކަން އެނގިގެން ދެ އަހަރު އެއްޗެއް ބޭނުންކޮށްފައި، 7000 ރުފިޔާއަށް ގަންނަ އެއްޗެއް
މިސާލަކަށް 2 އަހަރު ފަހުން އެއްލާލާނޭ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެހެން ހަދައިގެން ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން
26

ޒިންމާ އޭގެ ނަގަންޖެހޭނެ. އެހެންވީމާ، ގާނޫނުގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވާގޮތުން މި ހޭލުންތެރިކުރުމަށް ޓަކައި ޚާއްޞަކޮށް
މިސާލަކަށް މިވެނި އެވެނިކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް ކޮށްލެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ އެބައި ހިމެނުމަކީ ވަރަށްބޮޑު ރަނގަޅުކަމެއް
ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން ވެސް އޭގެ ޒިންމާ ރަނގަޅަށް ފުރިހަމައަށް އުފުއްލަވާނެ.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެ ފާހަގަކުރެއްވީ ވަރަށް މުހިއްމު ޕޮއިންޓެއް ގޮތުގައި އަޅުގަނޑަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އެކަމަށް ވިސްނުން
މިނިސްޓަރ ބަހައްޓަވާނެކަމަށް. ދެވަނަ ފުރުޞަތަށް ދެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެދިވަޑައިގެންފައި އެބައޮތް. އެއީ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު އަދި ފާރިސްއަށް. އޭގެފަހުގައި އަޅުގަނޑު ބިލުގެ ހުރި މާއްދާތަކަށް ދާނަން.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ފުރުޞަތު އަރުވާނަން އަޙްމަދު ރަޝީދަށް.
ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. ހަމަ އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުޑަކުޑަ އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން އެ ހަމަ ސަމާލުކަމަށް ޓަކައި. ދެންމެ އަޅުގަނޑުމެން
މިހާރު ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް 2020 ވަނަ އަހަރާއި ހަމައަށް މި ގޭސް ރާއްޖޭގައި އުޅޭނެކަމަށް، ގެންގުޅެންޖެހޭނެ
ކަމަށް، އަދި އެ ކޮންޓްރޯލުކުރަމުން ދިޔަޔަސް. އެހެން މިހާރު ވެސް ވަކި ބަޔަކަށް، އަދި އިޢުލާނުކޮށްގެން ނަމަވެސް
ވަކި ބަޔަކަށް ހުއްދަދީގެން ޕްރައިވެޓު ޕާޓީއެއް އެ އެތެރެ ކުރަމުން ދަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ އަމިއްލަ ތަޖުރިބާގެ
ވެސް ތަޖުރިބާކުރެވިފައި ހުރި ކަމެއްގެ ވާހަކަ. މިހެން، ކުރީގެ އެ ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން މިހާރު މިއީ ގާނޫނެއްގެ ދަށުން
މިހާރު މި ޢަމަލުކުރެވިގެން މިދަނީ. ދާއިރުގައި މީގެ ދިމާވެދާނެ މައްސަލައަކީ ޕްރައިވެޓު ފަރާތަކަށް މީގެ ހުއްދަ
ދޭއިރުގައި އެ ހުއްދަ ދޭ ފަރާތުން މީގެ ނާޖާއިޒު ފައިދާއެއް ނަގައި މި އެއްކަލަ ޚިދުމަތް ދިނުމުގެ އަގު ވަރަށްބޮޑަށް
މޮނޮޕޮލައިޒުކޮށް އަގުބޮޑުވެގެން ހިނގައިދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވޭ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިނިސްޓްރީން މީގައި
ކޮންޓްރޯލެއް ގެންގުޅުއްވަން. އެއީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މީގެ މާޖިން، ވަކިވަރެއްގެ މާޖިންގއެއްގެ ކަނޑައެޅިގެން
މިވެނި ވަރަކަށޭ ވިއްކަންވާނީ އެ ނުބުނި ކަމުގައި ވިޔަސް ކޮންވެސްވަރެއްގެ މާޖިންއެއްގެ ތެރޭގައި އަގު
ބެހެއްޓޭނެކަހަލަ ގޮތަކަށް ނުގެންގޮއްސިއްޔާމު އަބަދު ވެސް އެއްކަލަ ހުއްދަ ލިބިފައި އޮންނަ މީހުން އޭގެ ނާޖާއިޒު
ފައިދާ ނަގައިގެން އެމީހުން ބުނާނެ ތިމަންނާމެން ގޭސް ފިލްކޮށްދޭނީ މިތައް ހާސް ރުފިޔާއަށޭ ނޫނިއްޔާ މިހެންނޭ.
އެހެންވީމާ، އޭތި ކޮންޓްރޯލުން ނެއްޓިގެން ގޮއްސަ އެއްކަލަ ރައްޔިތު މީހާއަށް އޭގެ ނާޖާއިޒު ފައިދާއެއްގެ ގޮތުގައި އެ
މީހުންނަށް އޭގެ އިފެކްޓު ކޮށްފާނެތީވެ، މި ހުއްދަ ދޭ ފަރާތަށް ކޮންމެވެސްކަހަލަ ކްލޯޒެއްގެ ތެރޭން އޭގެ އަގު
ކޮންޓްރޯލުކުރެވޭނެކަހަލަ އުސޫލެއް މިނިސްޓްރީން ގެންގުޅުމަކީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަން.
27

މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ގޭހުގެ ވާހަކަ ދެއްތޯ ތިވިދާޅުވީ. މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނާއި އިމްޕޯޓުކުރާ ފަރާތާއި އެގްރީމެންޓުގައި އޮންނާނެ ހަމަ
ވަކި ކްލޯޒެއް އެކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންނާއި ދެބައި މީހުން އެއްބަސްވާ އަގަކަށޭ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް ވިއްކަންޖެހޭނީ.
އެހެންވީމާ، އަގު އަދިވެސް ހަމަ ވަރަށް ކޮންޓްރޯލުކުރެވިފަ. އެކަމަކު މި ދާއިރާގެ އުޅުއްވާ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވަނީ
ކީއްވެގެންހޭ އަގުބޮޑު ނުކުރަނީ. އެއީ އެއްގޮތަކުން ރަނގަޅުވާނެ ކަމެއް ކަމަށްވަނީ. ހަމަ ޖަސްޓު ތޯޓު އިނގޭތޯ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓު އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ރަނގަޅު ސުވާލެއް. މަތިންދާ ބޯޓުގައި ދެ ސިސްޓަމެއް ގެންގުޅޭނެ. އެ މަތިންދާ ބޯޓު އައިސް ޖެއްސީމާ އައިސް
ވަރަށްގިނަފަހަރަށް ގުޅާލާނެ ވައްތަރެއްގެ ހޮޅިއެއްހެން ހުންނަ އެއްޗެއް. އެއީ އެ ޖެއްސީމަ ބޭނުންކުރާނީ ބޭރުގައި
އިންނަ އެއަރކޯނު ސިސްޓަމަކުން ފިނި ވައި އެތެރެއަށް ފޮނުވާނީ. ދެން އެކަމަކު ވަކިވަރަކަށް މައްޗަށް އެރީމަ އޭތި
ޕްރެޝަރކުރީމަ އޭތި މަތީގައި ފިނިމިން އެ ހުންނަނީ ދެއްތޯ މައިނަސް ޓެން، މައިނަސް ޓުވެންޓީ، މައިނަސް ތަރޓީ،
އެހާވަރުގެ. އެހެންވީމާ، އޭރު ނަގާނީ ހަމަ މަތިން އެ ވައި އިނގޭތޯ. ވައި ނަގައިގެން އޭތި ކޮންޓްރޯލުކޮށްފައި ހަމަ
ފޮނުވަނީ. އެ ވައި ނަގާ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އޭތި ހީޓުކޮށްފައި ފޮނުވާނީ ވެސް. އެ ކޮންޓްރޯލު ކޮންޑިޝަންކޮށްފައި
ފޮނުވާނީ. އެހެންވީމާ، މަތީގައި އޮންނައިރު ހަމަ ނަގާނީ މަތީގައި ހުންނަ ވައި. އެއާއި އެތެރެކުރާއިރު ދެން އޭތީގެ
ހިއުމިޑިޓީ އާއި އެއްޗެހި އެޖަސްޓުކޮށްފައި ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް ހޫނު ވެސް ކޮށްފައި ފޮނުވާނީ. އެހެންވީމާ،
ޕާކިންގގައި ވަކި ހިސާބަކަށް ޖައްސާފައި ބޭނުންކުރާނީ. ދެން ހަމަ އައިސް ހުއްޓާލީމަ ދެން ބޭނުންކުރާނީ ހަމަ
ގްރައުންޑު ހޭންޑްލިންގ އެއަރކޯނެއް ބޭނުންކުރާނީ. އެހަމަ މިހާރު ހުންނާނީ ޢާއްމުގޮތެއްގައި، އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް ދާނެ
އިނގޭތޯ އެ ދާއިރު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު އަރުވަން ފާރިސްއަށް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
28

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ޑިސްކަޝަން އަޑުއަހަންދިޔައިރު އިތުރަށް އުފެދުނު ބައެއް ސުވާލުތައް
ހުރީމަ ހަމަ ދަންނަވާލާނަން އިނގޭތޯ. 7 ވަނަ މާއްދާގަ އި އެބަ ބަޔާންކުރޭ، ދެން މިހާރު ވެސް ތި ބޭފުޅުން އެބަ
ބޭނުންކުރައްވާ މި. ކޯޓާއެއް ދޫކޮށްގެން ނޫނީ މިނިސްޓްރީއާއި އެކީގައި އެއްބަސްވެވޭ އުސޫލަކުން އިމްޕޯޓުކުރުމުގެ
ހުއްދަ ދެއްވާ އެ ކޮންޓިޓީތައް. ކިހިނެއްތޯ ވަރަށް ޓްރާންސްޕޭރެންޓު ނިޒާމެއްތޯ ގާއިމުކުރައްވާފަ އި ހުންނަނީ. މިހާރުގެ
އޮންނަ އުސޫލުގައި ކޮބައިތޯ މައިގަނޑުތަކަކީ. އެހެން މިދެންނެވީ ބޭނުން ކޮންމެ ފަރާތަކަށް ވެސް ހުށަހެޅޭތޯ. ކޮންކޮން
ކަންތައްތަކަކަށް ކްރައިޓީރިއާއަށް ބައްލަވާފައިތޯ ހުއްދައެއް ތި އިޝޫކުރެވެނީ. ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރަޝީދު
ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި މިކަމަކީ އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނާޖާއިޒު ގޮތުން ފައިދާ ނަގައިގެން ކޮންސިއުމަރއަށް ނޫނިއްޔާ
އެންމެފަހުން އަލްޓިމޭޓުލީ މި ބޭނުންކުރާ ފަރާތަށް އެކަށީގެންވާވަރަށްވުރެ ބޮޑު އަގެއް މިކަމަށް ދައްކަންޖެހިގެން
ހިނގައިދާނެކަމެއްތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެންމެފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެން އެގޮތަށް އިޢުލާނުކުރީ 2011 ވަނަ އަހަރު. އެއީ ފްރީޒްކުރި އަހަރު. އެ އަހަރު 4
ފަރާތެއް ލައިގެން 3 ފަރާތަކަށް ހުއްދަ ދެވުނު. އޭރު އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުން ގެންދާ ގަވާއިދުގެ ދަށުން
އެންމެ ގިނެވެގެން 3 ފަރާތަކަށް ދެވިދާނެ. ޖެހިގެން އައި އަހަރުގެ ފަހުން އެންމެ ފަރާތަކަށް އެކަނި ހުއްދަ ލިބެނީ.
އެންމެބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލަނީ ވޭތުވެދިޔަ އަހަރުތަކުގައި އޯޒޯން ފަށަލައަށް ގެއްލުންދޭ މާއްދާއަށް ވިޔަސް
ނުވިޔަސް ރެފްރިޖަރޭޝަން އެންޑް އެއަރކޮންޑިޝަނިންގ ދާއިރާއަށް ގެންނަ ގޭސް އެ އެއްޗެހި އިމްޕޯޓުކުރާ މިންވަރު.
އެ އެއްޗެހި ހެންޑްލްކުރާ މިންވަރު. މީހުންނަށް ވިއްކާ މިންވަރު. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލަން މިކަމުގައި
ޓްރެއިނިންގސް ލިބިފައި މީހުން ތިބި އަދަދު. ދެން ދިވެހިން އޭގައި ޝާމިލުވާ މިންވަރު. އަދި ހަމަ އެއާއެކީ
އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލަން އެ ބޭފުޅުންގެ އަތުގައި ހުންނަ ކެޕޭސިޓީ، މިސާލަކަށް ބަލާނަމަ ގަރާޖު އެއްޗެހި ވަރަށް
ރަނގަޅަށް މި އެއްޗެހި ބެހެއްޓިފައި ހުންނަންޖެހެނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ކެޕޭސިޓީއާ އެއްޗެހި އަޅުގަނޑުމެން ބަލާލަން.
ދެންހަމަ ފުދޭވަރަކަށް މީހުން ލާ އިނގޭތޯ އެންމެ މަދުވެގެން ވެސް 3 ފަރާތުން ލާންޖެހޭނެތާ ދެއްތޯ. އެގޮތަށް މިހާރު
އަނެއްކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މިއަންނަ އަހަރު ގެންނަ ފަރާތެއް ހޮވުމަށް ޓަކައި އިޢުލާނުކޮށްފަ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ސުވާލެއް އިނގޭތޯ. ވަރަށް ފަސޭހައިން ތި ބޭފުޅުންނަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މީގެ ޖަވާބު. ވިއެނާ ކޮންވެންޝަން ދަށުން ނުވަތަ މޮންޓިރިއޯލް ޕްރޮޓޮކޯލް ދަށުން އެހެންނޫނީ
އޭގެދަށުން ރާއްޖެ ކޮމިޓުވެފައިވާ ކަންތައްތަކު ތެރޭގައި ހިމެނޭތޯ ޑެޑްލައިނުތަކެއް މިތަކެތި ބޭނުންކުރުން އެންމެފަހުގެ
29

ތާރީޚެއް. ދެން އޭގެއިތުރުން މީގެ އެތެރޭގައި ވިޔަފާރިކުރުން. މީގެ މި ކަނޑައެޅިފައި މިއޮތީ އެތެރެކުރުމުގެ ވާހަކަ
އެކަނި. އެކަމަކު ރާއްޖޭގެ އެތެރޭގައި މީގެ ކަނޑައެޅިފައި އޮތްގޮތުންވިއްޔާ މިސާލަކަށް ދަންނަވަންޏާ މި ޑިސެމްބަރ
31ގެ ނިޔަލަށް އެތެރެކުރެވިފައިވާ އިކުއިޕްމެންޓެއް އެއް ފަރާތުން އަނެއް ފަރާތަށް ވިޔަފާރީގެ އުސޫލުން ވިއްކުމުގެ
ރެސްޓްރިކްޝަނެއް މިއަކު ގާއިމުކުރައްވާފައެއް ނެތް. މިކަން އެންމެފަހުގެ ތާރީޚަށް ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތްތޯ
އިންޓަރނަލީ ޓްރޭޑުކުރުން. ދެވަނަކަމަކަށް ޔޫޒުކުރުން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިއިންނަ ގޮތަކީ، އެއްކަލަ އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮޑިއުސްނުކުރާތީވެ ކަލްކިއުލޭޝަން މި ހެދެނީ
ކޮންޒަމްޕްޝަނަށް ރާއްޖޭގައި ކިހާވަރެއްތޯ ކޮންޒިއުމުކުރަނީ ބަލަން. އެހެންވީމާ، އޭތި އީކުއަލްކޮށްފައި އިންނަނީ
އިމްޕޯޓާ. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ކޮންސެންޓްރޭޝަނެއް އަޅުގަނޑުމެން މިދެނީ އިމްޕޯޓަށް. އެހެންވީމާ، ދިވެހިރާއްޖެއިން
އިމްޕޯޓު ކޮންޓްރޯލު ވެސް ކުރަނީ. އިމްޕޯޓު ފްރީޒް ވެސް ކުރަނީ. އިމްޕޯޓު ބޭން ވެސް ކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް
ބަލާނަމަ އިމްޕޯޓުކުރެވޭނެ އެންމެފަހު ތާރީޚަކީ 2020. އެއީ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން
މަލްޓިލެޓަރަލް ފަންޑު، އެއީ މިކަމަށް ފަންޑުކުރި ފަރާތުންނާއި، އޯޒޯން ސެކްރެޓޭރިއޭޓާއި އެކީ ވެފައި އޮތް
އެގްރީމެންޓުގެ ދަށުން 2015 ޑިސެމްބަރގެ ކުރިން، 31 ޑިސެމްބަރގެ ކުރިން އެބަޖެހޭ އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ބޭސްޑު
އިކުއިޕްމެންޓު ގެނަންމަނާކުރަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓު އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އެއަށް އިތުރު ޓައިމު މި ހޯދަނީ. ސިކްސް މަންތުސް އެ އަޅުގަނޑުމެން ދޭއިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ
ކޮމިޓްމެންޓު...
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފަހު ސުވާލު އިނގޭތޯ. ދެންމެ ތިދެއްވި ޖަވާބުގައި އަޅުގަނޑަށް މާނަކުރެވެނީ ދެން ރާއްޖެ ނޫން ވެސް
އެހެން ޤައުމުތައް ހުންނާނެ މި ޕްރޮޓޮކޯލުގެ ޕާޓީސް މިކަހަލަ ބާވަތްތައް ނުއުފައްދާ ޤައުމުތައް. އެ ޤައުމުތަކުގެ ވެސް
ހަމަ މި އުސޫލުންތޯ ޢަމަލުކުރައްވަނީ. އެބޭފުޅުން ވެސް އިމްޕޯޓު ކޮންޓްރޯލުކުރެއްވުމަށް އެކަނިތޯ ކޮންސެންޓްރޭޓު
ކުރައްވަނީ އެތެރޭގައި އޭގެތެރޭގައި އިކުއިޕްމެންޓު ގަނެވިއްކުމަކަށް އެއްވެސްކަހަލަ ރެސްޓްރިކްޝަނެއް
އިމްޕޯޒްކުރައްވާފައި ހުރޭތޯ ނޫންތޯ.
30

މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެކި ޤައުމުތަކުގައި މި އިމްޕޯޓު ކުރުމުގެ ޑޭޓު ތަފާތުވެދާނެ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އަބަދުވެސް އެންވަޔަރަންމަންޓު ކަންތަކާއި
ވަރަށް ކުރީގައި އުޅޭ ބައެއް. އެހެންވީމާ، މި މޮންޓްރިއޯލް ޕްރޮޓޮކޯލުގައި ވެސް އެހެން ޤައުމުތަކުން މިސާލަކަށް
ފްރީޒުކުރަން ފެއްޓި އަހަރަށްވުރެ ދެ އަހަރުކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ފްރީޒްކުރަން ފައްޓައިފިން. ދެން އިކުއިޕްމެންޓު
ބޭންއަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިހެން އެ ޤައުމަށާއި އަސްލު ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާއަށްކުރާ
ކަމެއް. އެހެންވީމާ، މީގެ ދަށުން ބައެއް ޤައުމުތަކުން މިހާރު އޯލްރެޑީ އިކުއިޕްމެންޓު ބޭންކޮށްފި. ދެން އިންޑިއާ
އެހިސާބުގަނޑުގައި ވާހަކައަކީ މި އަވަށްޓެރި ޤައުމުތަކުގައި ވެސް މިހާރު އޯލްރެޑީ ގޭސް ފްރީޒްކުރަން ފައްޓައިފި.
އެހެންވީމާ، އެ މީހުން ވެސް ވަރަށް އަވަހަށް އިކުއިޕްމެންޓު ބޭން ކުރަން ފައްޓާނެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އެކްސްޕޯޓު،
އިމްޕޯޓު...
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މިދެންނެވީ އިމްޕޯޓަރެއް ރީޓެއިލަރއެއް ކޮންސިއުމަކަށް އެންޑް ޔޫޒަރއަށް ވިއްކާ ވިއްކުން ހުއްޓުވާނެ ވަކި
ތާރީޚެއް ނޫނީ މަނާވާނެ ވަކި ތާރީޚެއް އޮންނާނެތޯ ނޫނީ އޮވޭތޯ އެހެން ޤައުމުތަކުގަ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދީފައި މިއންނަނީ 2025 އާއި ހިސާބަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރވިސްއިން ގެންގުޅެވޭނޭ. އެގޮތަށް
ހަމަ ކޮންމެ ޤައުމަކަށް ވެސް އިންނާނެ ވަކި ޕީރިއަޑެއް ދީފަ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުރިއަށް ގެންދާނަން އިނގޭތޯ. ތި ވިސްނުންފުޅުގައި އަޅުގަނޑަށް މާނަކުރެވެނީ ޑިސެމްބަރ ނިޔަލަށް
އިމްޕޯޓުކުރާ ބައެއް އި ކުއިޕްމެންޓު އަދި ސްޓޮކްގެ ގޮތުގައި ނަމަވެސް، މިދެންނެވީ ޚާއްޞަކޮށް އޭސީ ޔުނިޓްސް
މިސާލަކަށް އިނގޭތޯ ބަލާނަމަ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުޑަކުޑަ މިސާލެއް ދަންނަވާލަންވެގެން. ހުރެދާނެ ފިހާރައެއް ނޫނީ
ޓްރޭޑަރ އަތުގައި ބަހައްޓާފަ. މީގެ ޔުނިޓެއް ވިއްކަން، ނުވިކި ހުރެދާނެ ގޮސް 2019 ،2018 އެހާ ހިސާބަށް ވެސް
އިނގޭތޯ މިސާލަކަށް. ހުރެއްޖެނަމަ ދެން އެ ކޮންސިއުމަރއެއް ގަންނައިރު އޭނައަށް ފުލީ އެވެއަރވެދާނެތޯ ފަހުން ގޭސް
ޝޯޓޭޖު އަންނާނެކަން. އެ ސަރވިސް ކުރާ ގޭސް އަގުބޮޑުވެދާނެކަން. މިކަހަލަ ކަންކަމަށް އޭނައަށް އަންދާޒާ ނުކުރެވި
އޮތް އިތުރު ޚަރަދެއް އިތުރު ބަރޑަންއެއް އޭގެ ފަހުގެ ތާރީޚެއްގައި ނަގަންޖެހޭތޯ. ދެން އެއަށްވުރެ ތަންކޮޅެއް ހަމަ
މިހާރު ގެނަޔަސް ވެސް އަޅުގަނޑުގެ ހަމަ އަޅުގަނޑުގެ ވިސްނުމަކީ އެހެން އެއްވެސް ޤައުމެއްގައި އެ ކޮންސިއުމަރ
31

އެވެއަރނެސްގެ ގޮތުން ކުރޭތޯ އެއްކަމެއް އެޑްވައިޒަރީއެއް މިސާލަކަށް ވިއްކާ ޔުނިޓުގައި ޖަހާފައި ބެ އިންދުން
ލާޒިމުކުރެވިދާނެތޯ ގާނޫނުގެ ތެރެއިން މި އިކުއިޕްމަންޓަކީ މިވެނި ވައްތަރެއްގެ މާއްދާއެއް ކޮންޓްރޯލް ކުރެވުމަށް ފޭޒް
އައުޓު ކުރެވެމުންދާ މާއްދާއަށް ބޭނުންކުރަންޖެހޭ އިކުއިޕްމަންޓެކޭ. އެހެންވީމާ، މީގެ ވޯނިންގ އެއް ގޮތަށް މީގެ ދެ
އަހަރުފަހުން، އެއީ ކޮންމެ މީހަކު ވެސް އެއްޗެއް ގަންނާނީ ވީހާ ވެސް ދިގު މުއްދަތަކަށް ބޭނުންކުރެވޭތޯ ދެއްތޯ. ހަމަ
ފަސް އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި ލިޔެފައި އޮތަސް ވެސް ކޮންމެ މީހަކު ވެސް ގަންނާނީ ދިހަ އަހަރު ވެސް
ބޭނުންކުރެވިދާނެކަމުގެ އުއްމީދުގައި. އެހެންވީމާ، އެއް ކަމަކީ އެޑްވައިޒަރީ ނޯޓިސްއެއް ގާނޫނުން ލާޒިމްކޮށްގެން
ޖެހިދާނެތޯ އެއް ކަމަކަށް ޓްރޭޑަރސްއަށް. ދެން ދެވަނަ ކަމަކީ ދެން މި ގްރީން ކްލައިމެޓު ފަންޑުގެ ވާހަކަ އެބަ
ވިދާޅުވޭ. އެއްވެސް އެހެން ޤައުމެއްގައި ޢަމަލުކުރާ ގޮތެއްތޯ؟ ދެންމެ މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވެއްޖެ ރެޓްރޮފިޓްކުރާއިރު
ނޮޒެލިންގ އަޅުވައިގެން ފަހުގެ ގޭސްތަކަށް ބޭނުން ކުރަން. މިކަހަލަ ނޮޒުލްތައް މިއީ އެއްވެސް ކަހަލަ ސަބްސިޑައިޒް
ބޭސިސްއަކުން ފަންޑުގެ ތެރެއިން ސަބްސިޑައިޒު ކުރެވިގެން އަގި ހެޔޮކޮށް އެންޑް ޔޫޒަރއަށް ވިއްކިދާނެ އެއްޗެއްތޯ؟
އެއީ އެހެން ޤައުމެއްގައި މިކަން ކުރޭތޯ؟ މިކަން ކޮށްފިނަމަ އަޅުގަނޑުމެން އަދި އާލިޔަރ އެޑޮޕްޝަން ވެސް އަދި
އިތުރު ހިތްވަރެއް ދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ކޮންސިޑަރކުރެއްވިންތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރެޓްރޮފިޓް ކުރުމަކަށް އެގޮތަށް އިންޓެންސިވެއް ދޭ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް އެއްވެސް ޤައުމަކުން އެކަހަލަ މަޢުލޫމާތެއް
ލިބިފައެއް ނެތް. ކުރީގެ ސުވާލަށް އިމްޕޯޓުކުރުމަށްފަހު ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލައެއް ނެތް ކިތަންމެ
އަހަރެއްވަންދެން އޭތި އެގޮތަށް ، ހަމަ ހުރިހާ ޤައުމުތަކަކުން ވެސް އެގޮތަށް ޢަމަލުކުރަމުން ދަނީ. ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި
އިމްޕޯޓް ޕްލަސް ޕޮރޮޑަކްޝަން ، އެކްސްޕޯޓް ޕްލަސް ޕްރޮޑަކްޝަން އަންނާނެ. އެހެންވީމާ، އެ ހަމަ ޑޭޓާ މި ބަލަނީ
އިމްޕޯޓުކުރާ މިންވަރަށް އެކަނި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޖަވާބުދާރީވާކަށް ވެސް ނުޖެހޭނެ. މި އިމްޕޯޓްކުރުމަށްފަހު
ދެން ކުރިއަށް އޮތް އަދި މި އަންނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން މިސާލަކަށް މަނާކުރި ނަމަވެސް އަދި 2020 ވަންދެން ވެސް
ހަމަ އިކުއިޕްމަންޓް ގެންގުޅެވިދާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ކުރަން ބޭނުންވާ ސުވާލެއް ދެން ނިމުނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެން
މިހާރު މި ބިލަށް ޖެހިލާނަން އިނގޭތޯ. މި ބިލުގެ ސުރުޚީގައި މިހާރު މި އޮންނަނީ އޯޒޯން ފަށަލަ ޙިމާޔަތްކުރުމަށް
ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ބެހޭ ބިލު އިނގޭތޯ. ކީއްވެތޯ ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ބެހޭ މިސާލަކަށް އޯޒޯން ޙިމާޔަތްކުރުމުގެ ބިލު މިއަށް
32

ނުކިޔަނީ. އެހެން އޮތުންތޯ ރަނގަޅީ ނޫނީ މިހާރު އޮތްގޮތަށް އޮތުންތޯ ރަނގަޅީ. ހަމަ އެ ސާފުކޮށްލަން އަޅުގަނޑު
ބޭނުން.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އޭ.ޖީއަށް ފޮނުވާލީ އޯޒޯން ފަށަލަ ޙިމާޔަތްކުރުމާ ބެހޭ ބިލު. އެކަމަކު އޭ.ޖީ އޮފީހުން ލަފާ ދެއްވީ
ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ބެހޭ ބިލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ހަމަ ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވި ތަންކޮޅެއް. އެއީ ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމިއްޔާ އެ ބަދަލު ކުރެވޭނެ ސުރުޚީ
ވެސް އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑު ހިތަށްއެރީ ދެން ޢާއްމު ގޮތެއްގައި މި އޮންނަނީ އޯޒޯން ފަށަލަ ޙިމާޔަތްކުރުމުގެ ބިލު
މީގައި އޮތުން އެންމެ ރަނގަޅީ. ފިޔަވަޅު އެޅުމޭ ބުނީމަ ވަރަށް ބޮޑަށް އެގޮތަށް ޢާއްމު ގޮތެއްގައި ބިލުތައް މި ހުންނަނީ
ކަންކަމަށް ޚާއްޞަކުރެވޭ ބިލު. ދެން ހަމަ ހިތަށްއެރީ އަޅުގަނޑު ސުވާލު ކޮށްލާނަމޭ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި
ކަމަށް އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން އެބައޮތްތޯ މި ސުރުޚީއާ ބެހޭގޮތުން ؟ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރި މޫސާ ނިޒާރު.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޙަޤީޤަތުގައި ދެން އަނެއްހެން މާބޮޑު ޑިބޭޓެއް ނޫން. ދެން އެހެންނަމަވެސް، މުޤައްރިރު ތި ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް
ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ކުއްލިއަކަށް މިއަށް ބަލައިލާފައި އެ އްޗެއް ދަންނަވާލާނަމޭ ހިތަށްއެރީ. މިހާރު އޯޒޯން ފަށަލަ
ޙިމާޔަތްކުރުމޭ ބުނީމަ ދެން އެއީ ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ޤައުމުން އަޅުގަނޑުމެން އެކަނި ނަގާ
ރެސްޕޮންސިބިލިޓީއެއް ކަމަށް ވެސް ފަހަރެއްގައި މާނަ އެގޮތަށް ވެސް ކުރެވިދާނެ ކަންނޭނގެ. އެހެންވީމާ،
އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެ ޙިމާޔަތްކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަޅާ ފިޔަވަޅުތަކެއްގެ ވާހަކަ މި ގާނޫނުގައި
ބަޔާންކުރަން އެ މާނައިގަ އި ކަންނޭނގެ. އެހެންވީމާ، އެ ޙިމާޔަތްކުރުމަށް ޓަކައި އަޅާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ވާހަކަ
ބަޔާންކުރަން އެގޮތަށް ކަންނޭނގެ އަސްލު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނ ޑުމެންނަށް އިޢުތިރާޟު ކުރެވޭތޯ ، މި ސުރުޚީ މިއޮތް ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ
އެހެންނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ސުރުޚީއަކީ މިއީ ކަމަށް ބަލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ދާނަން
އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އިޢުތިރާޟު ނުކުރައްވަންޏާ މެންބަރަކު. ދެން މިއޮތީ ފުރަތަމަ މާއްދާ. މި މާއްދާއަށް އެބައޮތްތޯ
33

މިނިސްޓްރީން އެއްވެސް ޚިޔާލެއް އެބައޮތްތޯ މި ފުރަތަމަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ތަޢާރުފު. ނެތް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
އިޢުތިރާޟު ކުރައްވަންތޯ މިހާރު މިއޮތް މާއްދާ މިގޮތަށް އޮތުމާ ދޭތެރޭގައި. އެހެންވީމާ، އިޢުތިރާޟެއް ނެތިއްޔާ މިކަން
އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބަލައިގެން ކުރިއަށް ދާނަން. އެހެންވީމާ، މާއްދާއަކުން މާއްދާއަކުން ގޮސް
މީތި ނިންމާލާނަން މިހާރު. ދެން މި އޮތީ މި މާއްދާގެ (ށ). ހަމަ އޭގައި މި ބުނަނީ ދެން މިއަށް ކިޔާނީ މިހެނޭ. ހަމަ
އެ ވެސް އެގޮތަށް އޮތުމާ ދޭތެރޭގައި އިޢުތިރާޟެ އް ނެތްތާ. އެހެންވީމާ، އެ ވެސް ކޮމިޓީން ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބަލާ
ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މިއޮތީ މަޤްޞަދު. މަޤްޞަދުގައި މި އޮތީ މި ގާނޫނުގެ މަޤްޞަދަކީ އަންނަނިވި ކަންކަން
ހާޞިލުކުރުމެވެ. އޭގައި މި ބުނަނީ މިކުރާ ކަންތައްތަ އް. އެހެންވީމާ، މިއަށް އިޢުތިރާޟު ކުރައްވަންތޯ؟ މިއަށް
އެބައޮތްތޯ ތިކޮޅުގައި އެއްވެސް ކޮމެންޓެއް. ބޭނުންތޯ އެއްވެސް، މިނިސްޓަރ ބޭނުންތޯ އެއްވެސް ކޮމެންޓެއް؟ އޮތްގޮތް
ރަނގަޅުތޯ؟ މެންބަރަކު އިޢުތިރާޟު ކުރޭތޯ؟ ނުކުރޭ. އެހެންވީމާ، އެކަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަތީ ކަމަށް
ބަލައިގެން ކުރިއަށް ދާނަން. އެއްވެސް ސުވާލެއް ނެތް. ދެން މި އޮތީ 3 ވަނަ މާއްދާ. އަޅުގަނޑު މިދަނީ މި ބިލު
ނިންމަމުން މިހާރު. 3 ވަނަ މާއްދާ. 3 ވަނަ މާއްދާއަށް އެބައޮތްތޯ މިނިސްޓްރީން އެއްވެސް ޚިޔާލެއް އެބައޮތްތޯ މިއަށް.
މި ގާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 1 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކެމިކަލް މާއްދާތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން މަނާ ކެމިކަލްތަކޭ.
އޭގައި މި ބުނަނީ (ހ)ގައި. (ށ) ގައި މިބުނަނީ މި ގާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 1 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކެމިކަލް މާއްދާތައް
އެކުލެވޭ އާލާތްތަކަކީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން މަނާ އާލާތްތަކޭ. މި ދެން ހަމަ ޝައްކެއް ނެތް. މިއަށް އެބައޮތްތޯ
ސުވާލެއް. ނެތިއްޔާ...
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
(ހ) އަށް އަޅުގަނޑުމެން އިތުރު ގަނޑެއް އިތުރުކޮށްލަން. އެއީ ތަންކޮޅެއް ކުރިން 2002 ހިސާބުގައި ދެން ވަރަށް
ކުރީ ޒަމާނެއްގައި މި ބޭންކޮށްފައި ހުރި އައިޓަމްތަކެއް އެބަހުރި. އެހެންވީމާ، ހަމަ އެ ލިސްޓް އޭގެ ތެރެއަށް އިތުރު
ގަނޑެއް ހަމަ ޖަދުވަލު 1 ގެ ގޮތުގައި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއީ މަނާ ކޮށްފައި އޮތް އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި ފޮނުވާލަ ދިނީމަ އަޅުގަނޑުމެން އެ އިންކްލޫޑް ކުރެވޭތޯ
ބަލާނަން އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން ބަލައިލާފަ. ގަވާއިދުގެ ދަށުން މަނާކޮށްފައި އޮންނަ އެއްޗެއްތޯ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރީގައި މަނާކޮށްފައި އޮތީ އިޢުލާނެއްގެ ދަށުން.
34

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، މިއަށް އިންކްލޫޑް ކުރެވިދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭތި ފޮނުވާލަދެއްވާ. އެހެންވީމާ، އެއީ
ޖަދުވަލުގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ ، އިތުރު ޖަދުވަލެއް އަންނާނެ ކަމަށް ބަލަންވީނުން. ބަލާފައި އޭތި އިންކްލޫޑް ކޮށްފައި
މިހާރު، ވިދާޅުވޭ...
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު ޖަދުވަލެއް ނޫން. ހަމަ ޖަދުވަލު 1 ގެ އިތުރު ގަނޑެއް. ޖަދުވަލު 1 ދިގު ކޮށްލާފަ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، މި ޖަދުވަލަށް އިތުރު އައިޓަމްތަކެއް އިތުރުވެގެންދާނީ ޖަދުވަލަށް. އެހެންވީމާ، 3 ވަނަ މާއްދާ ގައި
މިއޮތްގޮތް މިއީ މިނިސްޓްރީއަށް ވެސް އަދި މެންބަރުންނަށް ވެސް މިހާރު މި ބިލުގައި އޮތް ގޮތް އެއީ ރަނގަޅު
ބަލައިގަނެވޭ ގޮތެއް ކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. އިޢުތިރާ ޟު ކުރަންތޯ؟ މޫސާ ނިޒާރު.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
-1 ހިމެނޭ އިކުއިޕްމަންޓު. ގޭސް ބޭނުންކުރުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، މިހާރު އެ އޮތްގޮތް، 3 ވަނަ މާއްދާ އޮތް ގޮތް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީއަށް އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު
ނެތީމަ އެ މިހާރު ޑްރާފްޓްގައި އޮތް ގޮތަށް އެ ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. 4 ވަނަ މާއްދާ. 4 ވަނަ
މާއްދާގެ (ށ) ބަލާލަން އަޅުގަނޑު ބޭނުންވޭ އެބަ. (ށ) ގައި މިއަށް އެބަޖެހޭ ބަދަލެއް ގެންނަން. މިހާރު ދެންމެގައި
މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވި 6 މަސްދުވަސް ވެސް އެންމެ ރަނގަޅޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ 6
މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މި ކަމެއް އަވަހަށް ކޮންޓްރޯލް ކުރަން ބޭނުންވެގެން އުޅޭއިރު 6 މަސް ދިގުތޯ ނޫންތޯ އޭތި
ކުރުކުރާނަންތޯ ނޫންތޯ. އެއީ މިހާރު މި އެތެރެކުރާ މީހުން ބޭނުންކުރާ ވަރަކަށް ލިމިޓެއް ނެތި އެތެރެ ކުރަންވީތޯ؟
އެހެންވެއްޖެ އްޔާ ބޮޑެތި ގުދަންތައް ގުދަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެތޯ؟ އެހެނެއް ނޯންނާނެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ ދެން
އަޅުގަނޑަކަށް މީގައި ޓެކްނިކަލީ އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގެ މިކަން ހިނގާ ގޮތެއް. އެހެންވީމާ، މިނިސްޓަރ އެއްޗެއް
ވިދާޅުވާން ބޭނުންފުޅިއްޔާ.
35

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި އެތެރެ، މިހާރު ވެސް މި ގޭސް މި އެތެރެކުރެވެނީ ކޯޓާއެއްގެ ދަށުން. އެހެންވީމާ، ކޯޓާއެއްގެ ދަށުން ވަކި ބަޔަކު
އެއީ ކޯޓާ ލިބިފައި އިންނަ ފަރާތުން ވަކި ވަރެއް އެތެރެކުރެވޭނީ. އެހެންވީމާ، ބޭނުންހާ ވަރަކަށް އެތެރެއެއް ނުއެއް
ކުރެވޭނެ. އެ ކޯޓާ ލިބިފައި ހުންނަ ފަރާތަށް އެ އަދަދަށް އަހަރެއްގެ މައްޗަށް އެތެރެކުރެވޭ ނޭ. ކޮންމެ އަހަރަކު މިދަނީ
މަދުކުރަމުން. އެހެންވީމާ، އެ ބޭނުންހާ ވަރަކަށް އެތެރެކޮށް އަނެކައްޗެއް ނުކުރެވޭނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، މި މާއްދާއަށް ބަދަލެއް ގެންނަން ފެނޭތޯ؟ ފާރިސް.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެނބުރިލާނަން ކުރީދުވަހު މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވި އެއްޗަކަށް. ދެން އަޅުގަނޑަށް އޭތި
ފަހުމްވެފައި އޮތް ގޮތަކީ މިހާރު ރާއްޖޭގެ ކައިރީގެ ބައެއް ޤައުމުތަކުގައި މިހާރު ވެސް ބޭންކުރެވިފައޭ މީގެ ބައެއް
އިކުއިޕްމަންޓްތަކަކީ. އެހެންވީމާ، ހެޔޮ އަގެއްގައި ޑަމްޕްކުރާ ތަނެއްގެ ގޮތުގައި ރާއްޖެ މިހާރުވެފައި އޮންނަތާ
ދުވަސްކޮޅެއް ވެއްޖޭ. އެހެންވީމާ، ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް އިތުރު މުއްދަތެއް ދީފިކަމަށްވާނަމަ އަދި ކެމިކަލް ވަކިން
އިމްޕޯޓުކުރުމުގެ ޖާގަ އެ ރެސްޓްރިކްޓު ކުރެވިފައި އޮތް ނަމަވެސް މީގެ އިކު އިޕްމަންޓުތަކެއް ނުއަގު ގައި ބަ ޔަކު ގަނެގެން
ސްޓޯރ ކޮށްގެން އޭތި މިދެންނެވި ގޮތަށް ކޮންސިއުމަރ އަށް އޭގެ ޙަޤީޤަތް ނޭނގޭ ގޮތަކަށް ވި އްކާލުމުގެ ފުރުޞަތު
އެބައޮތްތޯ؟ އެކަހަލަ ކަމަކުން އަޅުގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކަމެއް ކޮންސިއުމަރއަށް ހޯދައިދޭނީ ކިހިނެއްތޯ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓަރ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން
ތި ވަރަށް ރަނގަޅު ވާހަކައެއް އިނގޭތޯ. އެކަމަކު އެއްކަލަ މިތަނުގައި ވާހަކަ ދެކެވުނު ގޮތަށް މި މިހާރު އޯޑަރކޮށްފައި
މިސާލަކަށް މީހަކު ހުރެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާމު އެ އެންމެ ލާސްޓު އޯޑަރ މިއަދު މިސާލަކަށް އަދި ގާނޫނު ފާސްކުރިޔަސް
މިއަދު އޯޑަރ ކޮށްފިއްޔާމު އެންމެ ލަސްކޮށް މިދެންނެވީ އެ ސިކްސް މަންތްސް ތެރޭގައި ދެން އެ އެއްޗެހި އައިސް
ނިމޭނޭ. އެހެންވީމާ، އެ ބޮޑު އޯޑަރއެއް ވެއްޖެއްޔާމު މިސާލަކަށް ވެސް އެހެންވީމާ، އޭތި އެކަމަށް ކަވަރކުރަންވެގެން
36

އަޅުގަނޑުމެން ސިކްސް މަންތްސް ދޭށޭ މިދެންނެވީ. ދެން އެކަމަކު ތިވިދާޅުވި ގޮތަށް އެއަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
ޕޯޝަނަރީ ނޯޓެއް ލުން އެއީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ފެންނަ ކަމެއް ކަންނޭނގެ ބާޒާރުގައި ވިއްކަން ހުންނަ ކަމަށް
ވަންޏާމު މި އިކުއިޕްމަންޓަކީ މިވެނި ދުވަހެއްގައި ފައްޓަވައިގެން ބާޒާރުގައި ލިބެން ހުންނާ ނެ އެއްޗެއް ނޫނޭ. އެގޮތަށް
ދެން މީގެ ގޭހަށް، ގޭހަކީ މިވެނި ދުވަހަކުން ފަށައިގެން ބޭންވާނެ އެއްޗެކޭ. އެގޮތަށް ލިޔެލާފައި ހުންނަ އެއްކަލަ
ސިނގިރޭޓުކަހަލަ އެއްޗެހީގައި ހުންނަ ގޮތަށް އެކަހަލަ ޕޯޝަނަރީ ނޯޓެއް އެ ވިއްކާ ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް އެ ވިއްކާ
ފަރާތަކަށް ދޭން ހަމަ ރަނގަޅު އެއްޗެއްހެން އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޢާފުކުރައްވާތި އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑަށް ވަރަށް ނުފަރިތަ ދާއިރާއެއް މިއީ. މީގައި ތި ވިދާޅުވީ ކެމިކަލް ވަކިން ވެސް
އެބަ އިމްޕޯޓުކުރޭ ދެއްތޯ. އެކަމަކު އިކުޕްމަންޓު ގެންނައިރު ނޫނިއްޔާ ފުރަތަމަ އެ ގަންނައިރު ވެސް އޭގެ ތެރޭގައި
ވެސް ހިމެނޭތޯ މީގެ ބާވަތް. އެ ހިމެނޭ ކަމަށް ވާނަމަ އެ ވެސް ތި ބޭފުޅުން ހިމަނުއްވައި ގެން މި އިކުއިޕްމަންޓުގެ
ކޯޓާއެއް ކަނޑައެޅިފައިތޯ އޮންނަނީ އިފެކްޓިވްލީ ނޫނިއްޔާ ކިހިނެއްތޯ އެކަން؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިކު އިޕްމަންޓުގެ ކޯޓާއެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމައިނުން ވެސް ހަމަ މި ދަނީ ފުލް ބޭންއަކަށް ކޯޓާ އަށް
ނުގޮސް. މިހާރު މުއްދަތެއް ވެސް ނެތް. މުއްދަތު ވެސް ހަމަވީ ޑިސެމްބަރަށް ހަމަވަނީ. ޗާޖިން ކޮށްފައި ވެސް
ގެނެވޭނެ. ވާހަކައަކީ އޭ ގެ ތެރޭގައި ހަމަ ގޭސް ބަހައްޓައިގެން ވެސް މީހުންނަށް ގެނެވިދާނެ. އެކަމަކު، ނޫން.
އަޅުގަނޑުމެން އޭތި ނުހިމަނަން އެއީކީ އިމްޕޯޓްކަމަކަށެއް، ގޭސް އިމްޕޯޓްކަމަކަށެ އް. ޕްލޭން ހައްދަވާފައި ތިއްބެވި
ބޭފުޅުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހައްދަވާފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އޭތި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފައިދާވާ ގޮތަކަށް ހަދާފައި
އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ގޭސްކޮޅު ވެސް ހަމަ ގެނެވިދާނެ އަނެއްހެން ގެންނަ މީހަކަށް ވެއްޖެއްޔާމު.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫނު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މަޢާފުކުރައްވާތި އިނގޭތޯ ތަންކޮޅެއް ދިގުވެގެންދާތީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ހަމަ ކޮންސިއުމަރ އެންޑުން މި ވިސްނަނީ
އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި މިހާތަނަށް ކޮންސަލްޓޭޝަންގެ މި ހަމަ އޭ.ސީ ޔުނިޓްސްގެ ވާހަކަ އެކަނި
ކަންނޭނގެ މި ދެއްކެނީ އިނގޭތޯ. ހަމައެކަނި މީގެ އިމްޕޯޓަރސް އާއި ޓްރޭޑާރސްއާ މި އިންސްޓޯލްކުރާ މީހުންގެ އެ
ބޭފުޅުންނަށް އެކަނި މި ކޮންސަލްޓޭޝަން ހަދާލައިގެން ނިމިޖެއްޔާ އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ފެންނަނީ ކޮންމެހެން މިކަން އެ
ބޭފުޅުން ކުރައްވާނެ ވާހަކައެއް ނޫން. އެކަމަކު މިކަހަލަ ފުރުޞަތެއް އުފެދިއްޖެއްޔާ ވަރަށް ދަތިކަމަކަށް ވަރަށް
37

ދެރަކަމަށްވާނެ ކަމަށް ކޮންސިއުމަރސްއަށް. މިދެންނެވީ އިމްޕޯޓް ބޭން އަންނަ ވަކި މުއްދަތެއް އެނގިގެން އެގިނފައި
އޮތީމަ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދަކަށް ބަޔަކު އިމްޕޯޓަށް މިދެންނެވީ އޯޑަރެއް ޕްލޭސް ކޮށްފާނެބާއޭ. އެއީ މާކެޓުގައި ވަރަށް
ނުއަގުގައި ވިއްކާލަން ނޫނީ ގިނަ ކޮންސިއުމާރސްތަކަކަށް އެއްޗެހިތައް މި ލިބޭ ވިންޑޯ ތެރޭގައި އެ ގެނެ އްސަ އެ
ގެންނަ ޝިޕްމަންޓެއް ހުސްކޮ ށްލަން. އެކަމަކު އޭގެ ކޮންސިއުމަރއަށް ރަނގަޅު މަޢުލޫމާތު ލިބިފައި ނެތް ކަމަށް
ވެއްޖެނަމަ އެ ބޭފުޅުންނަށް ފަހުން އިތުރުން ތަކުލީފުތަކެއް އިތުރު ޚަރަދުތަކެއް ބޮޑުވެގެން ހިނގައިދާނެބާވައޭ. މި ހަމަ
އެހެންވެގެން، އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ އަދިވެސް ފާހަގަކުރެވޭ އަދިވެ ސް އަޅުގަނޑު ބޭނުން އިތުރަށް ފާހަގަކުރަން
އިނގޭތޯ.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީގައި ކުރެވިދާނެ ގޮތެއް މިހާރު މިސާލަކަށް ގާނޫނު ފާސްކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން މިސާލަކަށް ނޫނީ
ދުވަހުގެ މި ވަން މަންތު ކުރިއަށް އިޢުލާންކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެ އްސޭ ދެން ރާއްޖެ އެތެރެކުރެވޭނީ އެކަހަލަ ގޮތަކަށް.
އޭރުންވާނެ އެއްޗަކީ އެ އެތެރެކުރަން ޖާގައެއް ދެވުނީތާ. މިހާރު މިއަދު ނޫނިއްޔާމު ގާނޫނު ފާސްކުރާތާ އެ އް
މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި އޯޑަރކުރާ އެއްޗެ އްސޭ ރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރެވޭނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެފަހުން އެއްޗެ އްސެ އް
އެތެރެއެއް ނުކުރެވޭނެ. އޭރުން ވަން މަންތުގެ ވިންޑޯއެއް އިންނާނީ ނޫނިއްޔާމު އެކަހަލަ ވިންޑޯއެއް ނުދީފިއްޔާމު ދެން
އެ ދުވަހުން ފައްޓައިގެން ދެން އޯޑަރ ކޮށްފައި ހުރި އެއްޗެއް ރާއްޖެ ވަންނާނީ. އިތުރަކަށް ދެން ރާއްޖެއަށް ނުވަންނާނެ.
އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ކޮންމެވެސް ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނިންމިދާނެ ކަންނޭނގެ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަދި ކަސްޓަމަރސްއިންނަށް ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ އިޢުލާނެއް ނެރެވިދާނެ މި ދުވަހުން ފެށިގެން
ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެނައުން މަނާވާނޭ އަދި ލައިފް ސްޕޭނަކީ މިއޭ. އެހެންވީމާ، މިހާ ވަރަށޭ ގޭސް ގެންނަނީ. އެހެންވީމާ،
5 އަހަރުދުވަހު ގެންގުޅޭ ވަރަށް ގޭސް ލިބުން ދަތި ވާނޭ. އެހެންވީމާ، ކަސްޓަމަރސް އަށް ސީދާ ޓާގެޓު ކޮށްގެން ވެސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަހަލަ އިޢުލާނެއް ނެރެވިދާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ރަނގަޅު ޚިޔާލެއް ދެންމެ ތި ހުށަހެޅިގެންދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މީގައި އެބަހުރި ގަވާއިދެއް. އެހެންވީމާ، ގަވާއިދުގެ
ތެރެއަށް އެބައި ގެނެވިދާނެ ގާނޫނަށް އެބައި ނުގެނެސް ވެސް. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރުމުގެ ޕޮސިބިލިޓީސް ހަމަ
އެބައޮތް. އަޙްމަދު ރަޝީދަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
38

ގައްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ހަމަ އެއާ ގުޅުންހުރި އެއްޗެއް ދެން ހަމަ ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މީގައި މިހިރީ ހަމަ އެންމެ ބޮޑު
ކަންބޮޑުވުން އިންނަ އެއް މާއްދާއަކީ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ). ދެން މީގައި 6 މަސްދުވަހުގެ ވާހަކަ ކުރީގައި
އަޅުގަނޑުމެން ދެއްކިއިރުގައި މީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ ދެ ކަމެއް އެބައޮތް. ޢާއްމުކޮށް ޓްރޭޑަށް މާކެޓަށް
ވިއްކަން ގެންނަ އެއްޗެ އްސަކީ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުއްޓާލެވިދާނެ އެއްޗެކޭ ވަގުތުން ވަ ގުތަށް ވެސް.
އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ބަލަމާ ހިނގާ މިހާރު ސަރުކާރުން ވެސް ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދީގެން އެބައުޅޭ ރާއްޖޭގައި
ހުރި ރިޒޯޓުތައް އަވަހަށް ހެދުމަށް ޓަކައި ދޫތަކެއް ދީގެން އެބައުޅޭ. ޢާއްމު ގޮތެއްގައި ރި ޒޯޓަކަށް ގެންނަ އެއްޗެހިތައް
ގެންނަ ކަމަށް ވަންޏާމު އެ މީހުން އޯޑަރުކުރާތާ ގާތްގަނޑަކަށް 6 މަސްވަރު އެބަ ނަގަޔޭ އެ އެއްޗެހިތައް ލިބެން.
އެހެންވީމާ، މި މުއްދަތު މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން 6 މަސް ދުވަސް މި ދޭއިރުގައި މީގެ ވާހަކައަކީ 31 ޑިސެމްބަރުން
ފެއްޓިގެން ގެނައުން މަނާކުރި ނަމަވެސް 6 މަސްދުވަހުގެ ޕީރިއަޑެއްގެ ދެވިދާނޭ އެކަހަލަ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ގެންނަން
ބޭނުންވާ މީހުންނަށް އެ ޕްރޮޖެކްޓްތައް ގެންނަ އެއްޗެއް ގެނެވޭނީ މިނިސްޓްރީގެ، ވާހަކައަކީ ހުއްދައަކާ އެއްކޮށް ކަމަށް.
އޭރުން އެއްވެސް ޕްރޮޖެކްޓެއް ނުހުއްޓި ކުރިއަށް ހިނގައިދާނެ. ކޮންމެގޮތެއް ވިޔަސް މިހާރު އެބަ ހިނގައި ބައެއް
އެއްޗެއްހިތައް އޯޑަރުކޮށްފައި ހުންނާތީ. އޯޑަރުކޮށްފައި ހުއްޓަސް އޭގެ މަޢުލޫމާތު ލިބިގެން އެފަދަ ޕްރޮޖެކްޓަކަށް އެ
އެއްޗެހިތައް ގެނެވޭނީ 6 މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކަމަށް. އެއީ މީގެ ތެރޭގައި ހިމެނިދާނެ ވާހަކައެއް. އެކަމަކު ޢާއްމު
ގޮތެއްގައި ބާޒާރަށް ވިއްކަން ނުގެނެވޭނެ. މިއީ އޭގެ ލެވިދާނެ ކްލޯޒެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ.
(ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުރަސްމީ ގޮތެއްގައި ދެކުވުނު ވާހަކަތަކަކީ އެއީ މިނިސްޓްރީން ގަވާއިދު
އެކުލަވާލާއިރުގައި ގަވާއިދަށް އިންކުލޫޑްކުރެވިދާނެ ކަންތައްތައް. އަދި އެނޫން ކަންތައްތައް ވެސް ހުންނާނެ މީގައި ދެން.
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާޅުކުރައްވާ ޚިޔާލު ބޭނުންކުރައްވައިގެން އެކަން ކުރިއަށް ގެންދިޔާމަ ރަނގަޅު ވާނެ. އެހެންވީމާ ،
މިހާރު 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިނގޭތޯ. (ށ) މިހާރު އެއިނީ ބަދަލުވެފަ. 1 ޖޫން 2002، މިހާވަރު މުއްދަތެއްތޯ އޭގައި
ޖަހަންޖެހެނީ މިހާރު. އެ މުއްދަތަށް ބަދަލު އަންނަނީތޯ؟ ކޮން ތާރީޚެއް؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ! އެކޮޅަށް ފުރުޞަތު
ދޭން.
39

މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މި ތަނުގައި (ށ) ގައި އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ވަކި ތާރީޚެއް ޖެހުމުގެ ބަދަލުގައި ޖެހިދާނެ ކަންނޭނގެ
މި ގާނޫނަށް ޖަދުވަލު 2 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކެމިކަލް މާއްދާ އެކުލެވޭ ޢާލާތްތަކަކީ މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާ
ތާރީޚުން ފެށިގެން މަނާތަކެތި ގޮތަށް. ދެން 13 ވަނަ މާއްދާގައި މިއޮތީ ޢަމަލުކުރަން ފެށުން. އެބައިގައި ޖެހިދާނެ
ކަންނޭނގެ މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާނީ ގެޒެޓުގައި ޝާއިޢުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 6 މަސް ދުވަސް ފަހުންނޭ.
އޭރުން މިސާލަކަށް އެޖެސްޓްމެންޓް ގެންނާކަށް ނުޖެހޭނެ ދެއްތޯ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ދެ ވާހަކައެއް މީގައި އެބަ އުޅޭ. ދެ ކަމެއް. މޫސާ ނިޒާރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. މިހާރު މި 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަޅުގަނޑަށް ކިޔާލާފައި 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ތޯ؟
12 ވަނަ މާއްދާއަށް އަޅުގަނޑު، (ހ) ދެއްތޯ. 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިނގޭތޯ. (ށ) އަށް ދާއިރުގައި މި ގާނޫނަށް
ޢަމަލުކުރަން، ކޯއްޗަކަށްތޯ؟ 12 ވަނަ މާއްދާއަށް؟ އަޅުގަނޑު މި ހިތަށްއަރަނީ މިހާރު މި ދެ މާއްދާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެއްކޮށް ކިޔަންޖެހޭ ކަހަލަ ގޮތެއް އަޅުގަނޑަށް އެބަ މާނަކުރެވޭ މީތި. އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު އެ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން
ކަމަށް މިއުޅެނީ. އާދެ! އެހެންވީމާ، މީގެން ދިމާވާ މައްސަލައަކީ މިސާލަކަށް ގަވާއިދުގެ ތެރޭގައި އުސޫލުތައް ހުންނާނެ
ޢާއްމުކޮށް މަނާކުރާ އުސޫލުތަކާއި މި ހުރިހާ އެއްޗެއް ހެދިފަ. އެހެންވީމާ، ގަވާއިދު ހެދިގެން އެ ގެޒެޓް ނުކުރެވެނީސް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް 4 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެވޭނެހޭ ހަމަ މިވެނި މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި މިކަން މަނާކުރަން. އެއީ
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ އަސްލުގަ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފާރިސް އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުންތޯ؟
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ފާހަގަކުރެވޭކަމަކީ މީގެ ތާރީޚެއް އޮތުން ވަރަށް މުހިއްމޭ. އޭރަށް މިނިސްޓަރ ވިދާޅުވި ގޮތަށް
އަޅުގަނޑުމެން ކޮމެންޓްމެންޓް ދައްކުވައިދޭނީ. އެހެންނޫނީ ގެޒެޓްކުރާ ތާރީޚެއް ނޭނގިގެން އޮޅުމަކަށް ހިނގައިދާނެ
ދެއްތޯ.
40

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން 30 އަށް ތޯ ދާންވީ. 30 ޖޫނަށްތޯ ދާންވީ ނޫނީ މޭއަށްތޯ ދާންވީ. 30 މެއި.
އެހެންވީމާ، 30 މެއި ކަމަށް. 31 މެއި. ޖޫންއެއް ނޫން. 31 މެއި 2016 ގެ ނިޔަލަށް. އެހެންވީމާ، މިހާރު މާއްދާ
އޮތްގޮތް މި ދަންނަވާލަނީ އިނގޭތޯ. އެއީ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)- މި ގާނޫނުގެ ޖަދުވަލު 2 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ކެމިކަލް މާއްދާތައް، ކެމިކަލް މާއްދާތައް އެކުލެވޭ ޢާލާތްތައް 31 މެއި 2016 އިން ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖެއަށް
އެތެރެކުރުމަކީ މަނާކަމެއް. އެތެރެކުރުން މަނާ، ފެށިގެން ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން މަނާ ޢާލާތްތަކޭ. އެހެންވީމާ،
މިހާރު 31 މެއި 2016 ކަމަށް މި ބެލެނީ. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް މި އޮތުމާ ދޭތެރޭ އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު ހުރިތޯ
ބަލައިލާނަން. ނެތް ކަމަށް ބަލާފައި މިގޮތަށް މި މާއްދާ ނިމުނީ ކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މިއޮތީ 12 ވަނަ
މާއްދާ އިނގޭތޯ. މިއީ އަޅުގަނޑު، 5 ވަނަ މާއްދާ. މި 5 ވަނަ މާއްދާ އެބަ އޮތްތޯ މިނިސްޓްރީން އެއްވެސް އެއްޗެއް
ވިދާޅުވާން ބޭނުންތޯ މިއަށް؟ މެންބަރަކު އިޢުތިރާޟުކުރައްވަންތޯ މިގޮތަށް އޮތުމާ ދޭތެރޭ؟ ނުކުރައްވާ. ނެތް.
މައްސަލައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، މައްސަލައެއް ނެތް ކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން 6 ވަނަ މާއްދާ. އެހެނިހެން،
އެހެނިހެން ހުއްދަ. 6 ވަނަ މާއްދާ އިނގޭތޯ މިހާރު މިއުޅެނީ. އެހެނިހެން ހުއްދަ. 6 ވަނަ މާއްދާ މިގޮތަށް އޮތުމާ
ދޭތެރޭ މިނިސްޓްރީން އެބަ އޮތްތޯ މައްސަލައެއް؟ ރަނގަޅުތޯ. މައްސަލައެއް، އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު އެބަހުރިތޯ؟
ނެތް. ނެތް ކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. އެވެސް ފާސްވެއްޖެ. އެހެންވީމާ، 7 ވަނަ މާއްދާއަށް ދެން ދާނަން. 7
ވަނަ މާއްދާއަކީ އެތެރެކުރެވޭ މިންވަރާއި އެތެރެކުރެވޭ ފަރާތްތައް ކަނޑައެޅުން. މި ދެން މިނިސްޓްރީން. އެހެންވީމާ،
މިއަށް އެބަ އޮތްތޯ އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު. ނެތް. (ށ) ވެސް. އެހެންވީމާ، (ހ) ވެސް (ށ) ވެސް 7 ވަނަ މާއްދާ
އޮތީ ރަނގަޅަށް ކަމަށް ބަލާފައި އިޢުތިރާޟު ނުކުރައްވާތީވެ ރަނގަޅު ކަމަށް ބަލައި ކުރިއަށް ދާނަން. 8 ވަނަ މާއްދާ.
ތަފާސްހިސާބުތައް ބެލެހެއްޓުން. މީގައި އެބަ އޮތްތޯ، މި ދެން ވަރަށް އާއްމުގޮތެއްގައި ދެން ހަމަ ރަނގަޅު ވާހަކައެއް.
މިއަށް އެބަ އޮތްތޯ އެއްވެސް ޚިޔާލެއް. މޫސާ ނިޒާރު.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު މީގެ ހިތަށްއަރާ ވާހަކައަކީ މިހާރު މީގައި މާއްދާ އޮތްގޮތުން ވަރަށް ލުއިގޮތަކަށް މީގައި މިއޮތީ.
މިނިސްޓަރަށް ހިއްސާކޮށްލަން ވާނެއޭ އޮންނަ އޮތުމެއް ގޮތުގައި މިއޮތީ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ މި ގާނޫނުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަހާ ޖެހުން މި ދެންނެވީ ވަކި ސްޕެސިފިކް ޑޭޓެއް ކޮންމެ އަހަރެއްގައި ވެސް މިސާލަކަށް މިވެނި
މުއްދަތެއްގެ ކުރިން ނޫނީ މިވެނި މުއްދަތަކާ ހަމައަށް އެކަހަލަ ކޮންމެވެސް ޑެޑްލައިނެއް ހަދާފައި މި ޑޭޓަށް
41

އަންނަންވާނެ ޑޮކިއުމެންޓްސްއެއް ހުށަހަޅަން ވާނެއޭ. އެގޮތަށް ހަމަ ބަޔާންކޮށްފައި އޮތުން މާ ރަނގަޅު ވާނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ. އެގޮތް ރަނގަޅުވާނެ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފާރިސަށް ފުރުޞަތު އަރުވާފައި އެ ދެ ސުވާލު އެއްކޮށް ޖަވާބު ދޭން.
ދިއްގަރު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހީވަނީ ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން މި މަޢުލޫމާތު
ހިއްސާކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އެ މަޢުލޫމާތު ހިމެނޭ ދަފުތަރެއް ނަމަވެސް އެއްޗެއް އެކުލަވާލައް ވައި އެ
ޢާއްމުކުރައްވާނެ ކަން ކުރައްވަން ވާނެ ކަމަށް. މިކަހަލަ ގޮތަކަށް ހިމެނުއްވުމުން ރަނގަޅު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިނިސްޓްރީން މިކަމާ ދޭތެރޭ ކިހިނެއްތޯ ދެކެނީ؟ އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހީވަނީ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާޅުކުރެއްވީ
ރަނގަޅަށް. އެއީ މި ޓްރާންސްޕޭރަންޓްކޮށް އަދި މިކަން ކުރަމުންދާގޮތް މީހުންނަށް އެނގި، މަޢުލޫމާތު ލިބި، މިކަންކަން
ވުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ އެހެން ވެއްޖެއްޔާ. މިނިސްޓްރީން އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުންތޯ ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރުވެސް އޯލްރެޑީ އަޅުގަނޑުމެން މީގެ ޑޭޓަރބޭސް ގެންގުޅެން. މިއީ ހަމައެކަނި އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގޭސް
ދިވެހިރާއްޖެއަށް އިމްޕޯޓްކުރާ ފަރާތުގެ މުޢާމަލާތްތައް މިއީ. މިހާރު އެއް ބޭފުޅުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ގެންނާނެ މިންވަރު
ކަނޑައަޅާފައި އެ ބޭފުޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހުއްދައަށް އެދެނީ. ހުއްދަ ދިނުމަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން ހުއްދަ ދޭ
ވަރަކަށް އެ ބޭފުޅުން މި ގެންނަނީ. ގެނައްސަ އެ އެއްޗެހި މީހުންނަށް ވިއްކުމުގެ މުޢާމަލާތްތައް އަސްލު
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިއްސާކުރަން ވާނެއޭ މި ބުނަނީ. ދެން އެގްރީމެންޓްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބައިތައް ބަޔާންކުރެވިފައި
ހުންނާނީ. އެ ބޭފުޅުންނާ އެކު އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ އެގްރީމެންޓްތައް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ރަނގަޅު. މި މުދާ އެތެރެ ކުރާ މީހުންގެ ބެހޭ، ރަނގަޅު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ރަނގަޅުހެން. އެހެންވީމާ ،
8 ވަނަ މާއްދާއަށް އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު ހުރިތޯ ބަލައިލާނަން. ނެތް ކަމަށް ބަލާފައި 8 ވަނަ މާއްދާ ވެސް އޯކޭ
42

ކަމަށް ބަލައި ކުރިއަށް ދާނީ. ފިޔަވަޅުއެޅުން. މިއީ 9 ވަނަ މާއްދާ. މި މާއްދާއަށް އެބަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންބޮޑުވުމެއް
މީގައި އެބަހުރި ކަމަށް. އަޅުގަނޑުގެ ޚިޔާލެއް އެބައޮތް މީގެ. ދެން މީގައި ނުރަސްމީ ގޮތަށް ވެސް އަޅުގަނޑަށް
ވާހަކަދައްކާލެވިދާނެ. މިސާލަކަށް... (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ، 9 ވަނަ މާއްދާ އެހެން އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު
ހުރިތޯ ބަލައިލާނަން. މިނިސްޓްރީން އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުންތޯ އޭގަ؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
މި މާއްދާއަށް އަސްލު އިތުރު ބައެއް އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ. މީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް (ނ)، (ރ) ގައި (ބ) ގައި
ވާހަކަދެކެވިފައި މިއޮތީ ގޭހުގެ ވާހަކަ. ދެން އިކުއިޕްމެންޓް ބޭނުންކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ އިކުއިޕްމެންޓް ގެންނަ
ފަރާތްތަކާ މެދު ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތެއް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަސްލު މި މާއްދާ ކުރީގައި މުޅި މާއްދާ އެއްކޮށް
އަޅުގަނޑުމެން އިންނާނީ ޕީނަލް ކޯޑުގެ ދަށުން ފިޔަވަޅު އަޅާގޮތަށް. އެކަމަކު، ފަހުން އޭޖީގެ، އޭޖީ އޮފީހުން ލަފާ
ދެއްވީ ވަކި ކޮންމެވެސް މިންވަރެއް ބަޔާންކުރަން ވާނެއޭ. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން މިންވަރު ބަޔާންކުރިއިރުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމައެކަނި ކޭ.ޖީއަކާއި ޕަރ ކޭ.ޖީއަށް ހިސާބު ހެދިފައި މިއޮތީ. ދެން އިކު އިޕްމެންޓަކަށް އެގޮތަކަށް
ހިސާބެއް ނުހެދޭނެތާ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އެބައި އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެޑްކޮށްލަން ބޭނުންވޭ މިއަށް. އެހެންވީމާ، އެ
މާއްދާ އަޅުގަނޑުމެން އަލުން އިޞްލާޙުކޮށްލާފައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޑްރާފްޓެއް އެބަ އޮތްތޯ މިހާރު؟
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން އޭޖީއާ އަދި ވާހަކަދައްކާލާފައި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ޕާކްކޮށްލާނަން އެ މާއްދާ. އެ އިޞްލާޙު ލިބުނީމަ ނިންމާ ގޮތަށް ޕާކްކޮށްލާފައި ކުރިއަށް
ދާނަން. ފާރިސް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާ ގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
43

އަޅުގަނޑު ހަމަ ހިތަށްއަރާ އެއްޗަކީ މިހާރު ވެސް ހުންނާނެތާ އެހެން ގާނޫނުތަކުގެ ދަށުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެތެރެކުރުން
މަނާ ބާވަތްތައް އެތެރެ ކުރީމަ ޕީނަލް ކޯޑުން ވެސް ކަނޑައެޅިފައި ހުންނާނެ ކަންތައްތަކެއް ދެއްތޯ. އޭގެ އިތުރުން ދެން
ކޮން ކަހަލަ ވިސްނުންފުޅެއްތޯ މިނިސްޓްރީން ގެންގުޅުއްވަނީ އިކުއިޕްމެންޓް ބޭސިސް އޮފް ކުއަންޓިޓީ ވޮލިއުމް.
ކިހިނެއްތޯ އިކުއިޕްމެންޓް އެތެރެކުރާ ފަރާތްތަކާ މެދު ފިޔަވަޅުއަޅަން ގަ ސްދުކުރައްވަނީ؟ (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އާދެ!
އަޅުގަނޑަށް އަންޑަސްޓޭންޑް ވަނީ ދެން ގޭސް ވެސް އަދި އިކުއިޕްމެންޓް ވެސް ހުއްދަ ނެތް އަދަދެއް ވައްދަން ގެނާމަ
އެ ކަސްޓަމްސްއާ ހިސާބުން ދެން އެ އެއްޗެހި ކޮންފިސްކޭޓްވާނީ ދެއްތޯ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ވިސްނުމަކީ އެހާ
މުހިއްމުތޯއޭ މީގައި އަޅާނެ ފިޔަވަޅުތަކެއް ނޫނީ އަދަދުތަކެއް ޖެހުން. ނޫނިއްޔާ އެ ޕީނަލް ކޯޑުގެ ދަށުން ނޫނިއްޔާ އެ
އިމްޕޯޓް އެކްސްޕޯޓް ގާނޫނުގެ ދަށުން އެ އެޅޭނެ ފިޔަވަޅުތަކެއް އެޅޭނެ ނޫންބާއޭ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން މުޅި އެތި ފިޔަވަޅުއެޅުން 9 ޖަހާފައި (ހ) ގައި ޖަހާފައި އިންނާނީ އެގޮތަށް. މަނާ ކަމެކޭ މިއަށް. ދެން
އިކުއިޕްމެންޓް ވެސް އާދެ. ދެން ފަހުން އެ ބޭފުޅުން ގެންނެވި...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި މާއްދާ ޕާކްކޮށްލާފައި ދާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މާދަމާ 12 ގެ ކުރިން ދެއްވާ އިންނަން
ވާގޮތް. އޭރުން އަޅުގަނޑު މިތަނަށް އޭތި ގެނެސް ޕޭސްޓްކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ކަމަށް ބަލާފައި
ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މިއޮތީ 10 ވަނަ މާއްދާ އިނގޭތޯ. 10 ވަނަ މާއްދާއަށް އަޅުގަނޑުމެން މިއޮތީ ކުޑަ ބަދަލެއް
ގެންނަން ކަމަށް ޚިޔާލެއް ލާފައި އިނގޭތޯ. އެއީ ޢާއްމުގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ؛ އެއީ މިހާރު މި ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާނީ
މިނިސްޓްރީންނޭ. އަދި ހަމަ އޭގެ (ށ) ގައި މި ބުނަނީ މި ގާނޫނާ ގުޅިގެން އާންމުން ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ
މަސައްކަތްކުރާނީ މިނިސްޓްރީންނޭ. މިއީ މުހިއްމު ތަންކޮޅެއް. މި ތަންކޮޅު ބާއްވަން އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. މިނިސްޓްރީން
މިކަމުގައި އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން އޮވެއްޖެއްޔާ ފުރުޞަތު އަރުވަން. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މި މާއްދާ މިހެން
އޮތުމާ ދޭތެރޭ އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުމިއްޔާ ފުރުޞަތު އަރުވަން. އެހެންވީމާ، އިޢުތިރާޟު...
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެނަރޖީގެ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެން އެ މާއްދާ އޮތީމަ އެހެން ފަރާތަކަށެއް މަސައްކަތެއް ނުކުރެވޭނެތޯ މިނިސްޓްރީ ފިޔަވައި؟ ގާނޫނީ ގޮތުން
އެއްވެސް ކަހަލަ މައްސަލައެއް ނީންނާނެ ދެއްތޯ.
44

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އިޢުތިރާޟު ނުކުރައްވާތީވެ 10 ވަނަ މާއްދާއަށް މިހާރު ގެނެވުނު އިޞްލާޙާ އެކު
އަޅުގަނޑު ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބަލައި ކުރިއަށް ދާނަން. 11 ވަނަ މާއްދާ ޖަދުވަލު. މިދެން ހަމަ އެއްވެސް ސުވާލު
އުފެދޭނެ މާއްދާއެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، 11 ވަނަ މާއްދާ އިޢުތިރާޟު މެންބަރަކު ކުރައްވާތޯ ބަލައިލާނަން. ނުކުރާތީވެ
މިހާރު އެ އޮތް ގޮތަށް 11 ވަނަ މާއްދާ ބަލައިގަތީ ކަމަށް ބަލައި ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މިއޮތީ ގަވާއިދު ހެދުން. ދެން
މިހެން މިކަން ކުރާނެ ފަރާތަކީ މިނިސްޓްރީ. އެހެންވީމާ، އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު ހުރިތޯ ބަލައިލާނަން. ނެތް ކަމަށް
ބަލާފައި މި (ހ)، ފާރިސް އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން ބޭނުންވާތީ. (ހ) އަދި (ށ). (ށ) އަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ
ކުޑަކޮށް ބަލާލަން. އާދެ! ފާރިސް.
ދިއްގަރު ދާއިރާ ގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ ގަވާއިދުގައި އިތުރު ތަފުޞީލު އަޅުގަނޑުމެން ހިމަނަން މިހާރު ނިންމައިފިން. އެހެންވީމާ،
ގަވާއިދު ވެސް ހަމަ ވަރަށް އަވަސް ފުރުޞަތެއްގައި ޝާއިޢުކުރެވިގެން ނޫނީ ގެޒެޓްކުރެވިގެން މެނުވީ އެހެންވީމާ،
އަވަސް ކޮށްލަން އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ތިން މަސް ޢާއްމު ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ގާނޫނުތަކުގައި ހުންނާނީ ތިނެއް ނޫނީ ދޭއް.
އެހެންވީމާ، ތިނަކަށް ދަމާތޯ. ނޫނީ ދޭކަށް. މިނިސްޓްރީން ވިދާޅުވަންވީނޫން އެއްޗެއް އެކަމާ.
މިނިސްޓްރީ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީގެ ޑިރެކްޓަރ މިރުޒާ މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެން އޭރު މީތި ޑްރާފްޓުކުރިއިރުގައި މި ވާހަކަދެކެވުނު ގޮތުގައި ވެއްޖެއްޔާ މިހާރުން މިހާރަށް ހަދަންޖެހޭ
ގަވާއިދެއް ނެތް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ އަސްލު އެންމެ މުހިއްމު ކަންތައްތައް މީގެ ތެރޭގައި މިއޮތީ ހިމެނިފަ.
އެއީ އިކުއިޕްމަންޓު ބޭންކުރުމުގެ ވާހަކަ. ސީދާ މި ގެޒެޓްކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން މިއަށް ޢަމަލުކުރެވޭ ދުވަހުން ފެށިގެން
މަނާވީއެއް ނޫންތޯ. އެހެންވީމާ، ދެން އަޅުގަނޑުމެން ގަސްދުކޮށްފައި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވެސް ޢާއްމުކޮށް ވެސް
ކުރާނީ އިޢުލާނެއް. ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގެނެވޭނީ މިވެނި މިންވަރެކޭ. ދިވެހިރާއްޖެއަށް މިފަހަރު
އެޗް.ސީ.އެފް.ސީ ގެނައުމަށް ޙަވާލުވެފައި އޮތީ މިވެނި ފަރާތެކޭ. ހަމަ އެގޮތަށް މިއާއި ޙަވާލާދީ އަޅުގަނޑުމެން ޢާއްމު
ރައްޔިތުން އެވެއާރ ކުރުމަށް ޓަކައި އިޢުލާނެއް ކުރާގޮތަށް. ދެން...
45

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު އެހެންވީމާ، (ށ) ކަނޑާލީމަ ހުންނާނީ ރަނގަޅަށް. އަޅުގަނޑު މޫސާ ނިޒާރަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން. (ށ)
ކަނޑާލީމަ ހުންނާނީ ރަނގަޅަށް. ދެން (ހ) އޮތްގޮތަށް އޮތީމަ އެކަން ހާސިލުވެގެން އެބަދޭ. މިހާރު ފުރުޞަތު
އަރުވާނަން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރަށް، އެއަށްފަހު ފާރިސްއަށް.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާނ އަޅުގަނޑު ހިތަށް މިއަރަނީ މިކަހަލަ ކޮންމެ ގާނޫނެއް ހެދިގެން އަންނައިރު ކޮންމެ ގޮތެއް ވިޔަސް މި ގާނޫނުގައި
ހުރިހާ ވާހަކަތަކެއް ލިޔެފައެއް ނުހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، މިހާރު ވެސް މިނިސްޓްރީގައި މިކަމާ ގުޅިގެން ބޭނުންކުރާ
އުސޫލެއް އޮވެއްޖެއްޔާމުން އެއަށް ލިޔުމުން އެ ގަވާއިދު މި ޑްރާފްޓު ތެރެއަށް ލެވިދާނެ. އަޅުގަނޑަށް ހީވާގޮތުގައި މި
ދެންނެވީ އެ އުސޫލުތަކެއް ލިޔެފައި ހުރުމަކީ އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. ކިތަންމެ ކުރުކޮށް ނަމަވެސް ކިތަންމެ
ފަނޑުކޮށް ނަމަވެސް އެ އުސޫލެއް އޮންނަށްވާނެ ލިޔެކިއުމުން އޮންނަންވާނެ. އެހެންވީމަ، އެ ގަވާއިދު ނަހައްދަވާ ނޫނީ
އުސޫލެއް ނުލިޔުއްވާ އެގޮތަށް އެކަން ކުރުން އެހާ ރަނގަޅުވާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. އެހެންވެގެން
އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ކޮށްލަން އުޅުނު ސުވާލަކީ އެކަމަކު މިހާރު އެއަށް ޖަވާބު ވެސް ދެއްވައިފި ކަންނޭނގެ. މި
ގާނޫނުގައި އެބަބުނޭ ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތަކާއި އުސޫލުތަކެއް. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން މި ބައްލަވާފައި އެބައޮތްތޯ މި
ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށިގެން އަންނައިރުގަ އި މިސާލަކަށް ކިތައް ގަވާއިދު ކޮންކަހަލަ ގަވާއިދުތަކެއްތޯ ކޮންކަހަލަ
އުސޫލުތަކެއްތޯ މިނިސްޓްރީގެ ތެރެއިން ހުންނަން ޖެހޭނީ. އެހެންވީމާ، އެ މިސާލަކަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައި މިހާރު
ބެލެވިފައި އޮތް ކަމަށް ވަންޏާމުން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ މި ކިތައް މަސް ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެކަން ކުރެއްވޭނީ. އެއީ
އަޅުގަނޑު އަސްލު ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވި.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފާރިސް އޭގެ ފަހުގައި އެއްކޮށްލަން ސުވާލު ދެއްވިޔަސް ރަނގަޅު.
ދިއްގަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ފާރިސް މައުމޫން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު އެ ޕޮއިންޓު ނެގި ސަބަބަކީ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން ބަޙުސް ތެރޭގައި އެބަ މި 4 ވަނަ މާއްދާގެ
(ށ)ގައި އެބަބުނޭ ބޭންކުރާ ވާހަކަ. އެކަމަކު ދެންމެ މިނިސްޓަރު ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި ކުރީގަ އި އޯޑަރުކޮށްފައި ހުރި
އެއްޗެހި ނޫނީ އެ ތާރީޚުގެ ނިޔަލަށް އޯޑަރުކޮށްފަ އި ހުރި އެއްޗެހި ވަކި މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެ އިމްޕޯޓުކުރެވިދާނެ
ކަމަށް. އެހެންވީމާ، އެ އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނުގައި ނުހިމަނާ ކަމަށްވަންޏާ ގަވާއިދު އެބަ ބޭނުންވޭ ފުރަތަމަ ދުވަހުން
46

ފެށިގެން ވެސް އިނގޭތޯ. ދެން ދެވަނަ ކަމަކަށް 7 ވަނަ މާއްދާގައި އަޅުގަނޑުމެން ދައްކައިފިން އަޅުގަނޑުމެން ކޯޓާ
ކަނޑައަޅާ އުސޫލެއް ތި ބޭފުޅުން ގެންގުޅުއްވާ ވާހަކަ. މިހާރު ގާނޫނެއް އަންނައިރުގައި ތި ބޭފުޅުން ގެންގުޅުއްވާ
ގަވާއިދުތަކާ އި އުސޫލުތަކެއް ވެސް. އެހެންވީމާ، މި ގާނޫނުގެ ބެލެނެވެރިކަން ލިބިގެން އިތުރަށް ވަރުގަދަ ކަމެއް
ލިބިގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މި 7 ވަނަ މާއްދާ ވެސް ކުޑަކޮށް އިޞްލާޙު ކުރައްވާފައި ނަމަވެސް މި މިނިސްޓްރީން
ކަނޑައަޅުއް ވާފައި އޮތް އުސޫލުގެ ދަށުންނޭ ޢަމަލުކުރަންވާނީ މި ކޯޓާ ކަނޑައެޅުމުގައި ނޫނިއްޔާ އިމްޕޯޓު ކުރުމުގައި. މި
ކަންތައްތައް ހިމެނުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވޭ ވަރަށް ރަނގަޅު ކަމަކަށްވާނެހެން އިނގޭތޯ. އެއީ މިހާރު ވެސް ވަރަށް
ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކެއް ތި ގެންގުޅުއްވަނީ. އެހެންވީމާ، އެ މި ގާނޫނާ ގުޅުވާލެވިއްޖެއްޔާ މި ފުރުޞަތުގައި ވަރަށް
ފަސޭހަވާނެ. އިތުރުން މި ބާރުވެރިކަމެއް ލިބިގެންދާނެ. ދެން 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ކަންތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން
ދެންމެ މުޤައްރިރު ވިދާޅުވެއްޖެ ވިސްނުންފުޅަކީ އެ ގަވާއިދުގައި ހިމެނުމޭ. ގަވާއިދުގައި ހިމެނޭކަމަށްވަންޏާ ގަވާއިދުގައި
ވަރަށް އަވަހަށް ބޭނުންވޭ. ގަވާއިދުގައި ނުހިމަނާ ކަމަށްވަންޏާ ގަވާއިދު އެހާ އަވަހަށް ތައްޔާރު ނުކުރެވޭނެ ކަމަށްވަންޏާ
އަޅުގަނޑުމެން މި ގާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އެބަ ބަޔާންކުރަންޖެހޭ މި ކޮންމެވެސް ކަހަލަ
ޓްރާންސެޝަނަރީ އެރޭންޖުމަންޓެއް ބޯޑާރ ޕްލޭސްކޮށްފައި ތިބި ފަރާތްތަކަށް އެ ތަކެތި އެތެރެކުރެވޭނެ ގޮތެ އް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދަށް ފުރުޞަތު އަރުވަން. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ
ނިޒާރު.
ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މޫސާ ނިޒާރު އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑަށް މި ގާނޫނުގެ 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ބަލައިލާފަ ވެސް އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ދެންމެ މިނިސްޓްރީގެ
ބޭފުޅަކު އެ ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާއާ ގުޅުންހުރި ކަމެއް. އެއީ މިސާލަކަށް މި ހުއްދަދެވިފައިވާ މިންވަރަށްވުރެން އިތުރަށް
އެއްޗެއް އެތެރެކޮށްފިއްޔާމުން ނައްތާލާނެ ވާހަކަ ވެސް މީގަ އި އެބަބުނޭ. އެ މީހާ ޒިންމާވާންޖެހޭނެ އެ ނައްތާލުމުގަ.
އެހެންވީމާ، އެ އުސޫލެއް މިސާލަކަށް އޮންނަންވާނެ ދެއްތޯ. އެކަން ކުރާނީ ކިހިނެއްކަން. އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ބައެއް
ނުކުތާތައް މީގެ ތެރޭގައި އެބަހުރި. މި ގާނޫނަކު ނެތް އެ ތަފުސީލުތަކެއް އައިއްސަކާއެއް. އެހެންވީމާ، އެ އީ ވަރަށް
ބޮޑަށް މިނިސްޓްރީން އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތް އުސޫލެއް ހަމަ ވަރަށް ސާފުކޮށް ލިޔެވިފައި އޮންނަން ޖެހޭނެ އެ ޒިންމާ
އުފުލާ މީހާއާ ހަމައަށް ދާއިރު. އެހެން ނޫނީ އެކަންކުރާނެ ގޮތެއް ނޭނގޭނެ. އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
47

އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ޤަބޫލުކުރެވޭ މި މާއްދާ އޮންނަންޖެހޭނެކަމާއި އަދި މި ގަވާއިދު ވެސް މި 6
މަހުގެ ބަދަލުގައި ތިން މަހަށް ބަދަލުކޮށްލަން އޮންނަން ޖެހޭނެކަން. އެހެންވީމާ، އިޢުތިރާޟު ނުކުރައްވާތީވެ އަދި
ދެންމެ އެ ދެއްވި އިޞްލާޙާ އެކުގައި ހައެއްގެ ބަދަލުގައި ތިނަކަށް ބަދަލުކޮށްފައި 12 ވަނަ މާއްދާ (ހ) އަދި (ށ)
މިހާރު ފެންނަ، ޑްރާފްޓުން ފެންނަން އޮތްގޮތް އެއީ ކޮމިޓީން ބަލައިގަތީކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މި އޮތީ
13 ވަނަ މާއްދާ. 13 ވަނަ މާއްދާއަކީ ގާނޫނުގައި އޮންނަން ޖެހޭ މާއްދާއެއް. މި ގާނޫނަށް ޢަމަލުކުރާނީ ތަޞްދީޤުކުރާ
ދުވަހުން ފެށިގެން. މިއީ ދެން ޚިޔާލެއް ބޭނުންވާ ކަމެއް ނޫން އިޢުތިރާޟު ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ،
މިވެސް މިގޮތަށް ބަލައިގަތީކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މިއޮތީ މާނަކުރުން. މާނަކުރުމަކީ މީގައި ހުރި
ކަންތައްތަކުގެ މާނަކުރުން. އެހެންވީމާ، މާނަކުރުމަށް އެއްވެސް ޚިޔާލެއް އިޞްލާޙެއް އޮތްތޯ އަޅުގަނޑު ބަލާލަން
ބޭނުންވޭ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) މިރޭ މި ކޮމިޓީގައި މުޅި ގާނޫނަށް މި ގެނައި އިޞްލާޙުތަކާ
އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މާދަމާ 9 ވަނަ މާއްދާއަށް މި ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލު ފިޔަވައި ދެން މި ގާނޫނުގައި މި ހުރި
ހުރިހާ މާއްދާތައް މި އޮތްގޮތް އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީން ބަލައިގަންނަ ގޮތް ކަމަށް ކަނޑައެޅުމުގައި އެގޮތަށް
އެކަން ނިންމުމުގައި، ނިންމަން އިޢުތިރާޟުކުރާ މެންބަރަކު ހުރިތޯ އަޅުގަނޑު ބަލާލަން ބޭނުން. ނެތިއްޔާ މިހާރު
މިއޮތްގޮތް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީން ނިންމި ގޮތްކަމަށް ބަލާފައި ކުރިއަށް ދާނަން. އެހެންވީމާ، މި ބިލު މިހާރު
މި އޮތްގޮތަށް މި ގެނައި ބަދަލުތަކާއި އެކުގައި ބިލު އެ އޮތްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ނިންމީ
އެ މި ގެންނަ އިޞްލާޙާ އެކުގައި. އެހެންވީމާ، އިޞްލާޙު ލިބުނީމަ އަދި އެއްފަހަރު މި ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން ބާއްވާފައި
އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާނަން. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް މި ގެނައި، މިރޭ މިގެނައި އިޞްލާޙުތަކާއި އެއްކޮށް މި ބިލުގެ
މަސައްކަތް މިރެއަށް ގެންނަން އޮތް ހިސާބަށް ގެނެސް މި ބިލުގެ މަސައްކަތް ނިމިއްޖެކަމަށް އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރުންނަށް ދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް މި ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް ނުނިމޭ. މިއަށް ގެންނަންޖެހޭ ބަދަލުތައް
ގެނައުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިރޭ މިކުރި މަސައްކަތާ އި އެކުގައި 14 ވަނަ މާއްދާއާ
ހަމައަށް މި ބިލުގައި އޮތްގޮތް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަތީކަމަށް ބަލައި ކުރިއަށް ދާނަން. ދެން މާދަމާ އަޅުގަނޑުމެން
މި ބައްދަލުކުރަންޖެހޭ ފަރާތްތަކުގެ ފަރާތުން ލިބޭ މަޢުލޫމާތުގެ އަލީގަ އި އަޅުގަނޑުމެން ދޭންޖެހޭ ރެކޮމަންޑޭޝަނެއް
ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ހިއްސާކުރަންޖެހޭ މަޢުލޫމާތުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓްރީއާ ހިއްސާކުރާނީ. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން މި ކޮމިޓީއަށް މިނިސްޓަރަށް ދަޢުވަތު ދޭން ބޭނުންވެއްޖެ ކަމަށްވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން ދަޢުވަތު ދޭނަން.
ދޭން ބޭނުން ނުވާކަމަށް ވެއްޖެ އްޔާ މާ ބޮޑުކަމެއް އެ ބޭފުޅުންގެ ނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވާނަން. އެ މީހުން ވަރަށް
ހެޕީއޭ. އެހެންވީމާ، އެ އޮތްގޮތަށް ކުރިއަށް އަޅުގަނޑުމެން ދަނީއޭ. އެހެންވީމާ، މި ކޮމިޓީ އަސްލު މިއަދު ނެގީ ވެސް
7 މެންބަރުންގެ ކޮމިޓީން މިކަން އަވަސް ކުރަން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މަޖިލީހުގައި މިހާ އަވަހަށް މަސައްކަތް ނިންމުނު
ބިލެއް އޮންނާނެހެނެއް ހިޔެއްނުވޭ. މިއީ މިނިސްޓަރ ވަރަށް ބޮޑަށް މިކަމަށް ރިކުއެސްޓުކުރައްވައިގެން މިކަން މިކުރީ
48

އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑެއް ނޫން. މި ބޭފުޅުން ބޭނުންވީ މި ވަރަށް އަވަހަށް މިކަން ކޮށްދެއްވަން އިނގޭތޯ.
އެހެންވީމާ، މިއާއި އެކުގައި މި ގެނެވުނު ބަދަލުތަކާއި އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެ
ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމަކަށް އޮންނާނީ މި ގާނޫނާ ގުޅިގެން އެއް ވެސް މީހެއްގެ ޝަކުވާނައުން. އޭރުން ދެން އަޅުގަނޑުމެން
ވަރަށް ހެޕީވާނެ. އެއްވެސް މީހެއްގެ ޝަކުވާއެއް ނައުން. ހޭލުންތެރިކުރަންޖެހޭ އެންމެން ހޭލުންތެރިވެ، ދެވެންޖެހޭ
މަޢުލޫމާތު އެ މީހުންނަށް ދެވި، އިމްޕޯޓްކުރާ މީހުން އެކަންކަން ހަމަޖެހިގެން ދިޔައިއްޔާ މިދެން ވަރަށް ފުރިހަމަ
ގާނޫނަކަށްވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިރޭގެ ބައްދަލުވުން ނިންމާލުމުގެ ކުރީގަ އި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު
އެއްޗެއް ވިދާޅުވަން އޮވެއްޖެ އްޔާ ފުރުޞަތު އަރުވާނަން. އަދި މިނިސްޓަރު އެއްޗެއް ވިދާޅުވަން ބޭނުމިއްޔާ އެ ފުރުޞަތު
ވެސް އަރުވާނަން. މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވާނަން.
މިނިސްޓަރ އޮފް އެންވަޔަރަންމަންޓް އެންޑް އެނަރޖީ ޠާރިޤް އިބްރާހީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ. ދެން މިހާ އިސްކަމެއް ދެއްވައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ގާނޫނުގެ މި ބިލުގެ ކަންތައްތައް
ކޮށްދެއްވީތީ. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިނިސްޓްރީއަށް ވަރަށް ބޭނުންވެފައި އޮތް މި ދަންނަވާހެން ގާނޫނެއް މިއީ. އެއީ
އަޅުގަނޑުމެން މިކަމަކީ މި ދަންނަވާހެން ރާއްޖެއަށް އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް މި ހުރިހާ މިކަހަލަ ތިމާވެށީގެ
ކަންތައްތަކަށް ހަމަ އިސްކަމެއް ދީގެން ޚާއްޞަކޮށް މިހާރު އަނެއްކާ ވެސް މި ކަންތައްތައް މި ކުރަނީ. މި ދޭތެރެއިން
ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް މިކަހަލަ ގާނޫނާއި ގަވާއިދުތަކާ މިކަހަލަ ކަންތައްތައް މި މަޑުވެފަ އި އޮވެފައި މި އަނެއްކާ ވެސް
މި ރައީސް ޢަބްދުاله ޔާމީންގެ ޒަޢާމަތުގައި މިއަށް ތަންކޮޅެއް ބޮޑަށް އިސްކަންދީގެން، މިދެންނެވީ އެންވަޔަރަންމަންޓާއި
ކްލައިމެޓް ޗޭންޖުގެ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް މިދަނީ. ދެން އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ ވަރަށް ބޮޑު
ފަޚުރަކަށްވެގެންދާނެ މިފަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ކޮޕް 21 ގަ އި ވެސް އުޅޭ މިކަހަލަ ކަމެއް ނިމިފައި އޮވެއްޖެ ކަމަށް
ވަންޏާމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ވެސް އެބައި ވެސް ނިމިފައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، ވާހަކަދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތު ވަރަށް
ބޮޑުވެގެން ދާނެ. އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ. ދެން އަދިވެސް އެއް ފަހަރު ހުރިހާ
ބޭފުޅުންނަށް ޝުކުރުދަންނަވަން މިހާ އަވަސްކޮށް މިކަންތައް ކޮށްދެއްވީތީ. ދެން ޗެއާރ އަށާއި އަދި ޚާއްޞަކޮށް ފާރިސް
ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވީތީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަޢު ވަތަކަށް މިނިސްޓަރު އަދި މިނިސްޓަރުގެ ޓީމު ވަޑައިގެން ތި ދެއްވި މަޢުލޫމާތަށް ވެސް
ޝުކުރުދަންނަވަން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް ފާރިސް ތި ކުރެއްވި މަސައްކަތަށް މި ބިލު ހުށަހެޅުއްވި ، ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން
ހުށަހެޅުއްވި އަދި ވަރަށް ގިނަ މަޢުލޫމާތުތަކެއް ހިއްސާކުރައްވާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބިލުގެ މަސައްކަތް މިހާ ކުރިއަށް
49

ގެންދަން ފަސޭހަވީ ޙަޤީޤަތުގައި ބިލު ހުށަހެޅުއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ފަރާތުން އެ ލިބުނު ސަޕޯޓު އަދި
މިނިސްޓަރ ދެ ފަހަރެއްގެ މަތިން އަޅުގަނޑުމެންނާ ބައްދަލުކޮށް އެ ދެއްވި މަޢުލޫމާތުން. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި މަސައްކަތް ފެށިއިރު ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް މި ބިލާ ބެހޭ މަޢުލޫމާތު ހުރީ ލިބިފަ. އެހެންވީމާ، މި
ބިލުގެ މަސައްކަތް މިހާ ފަސޭހަކޮށް މި ކުރިއަށް ގެންދެވުނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެއަކަސް މި އޯޒޯނު، މި
ޓެކްނިކަލީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ކުރިން. އެހެންނަމަވެސް ފާރިސް އާއި އަދި މިނިސްޓަރު ހިއްސާކުރި މަޢުލޫމާތުގެ
އަލީގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މިހާރު ވަރަށް އޯޒޯނު މިހާރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބުނު މަޢުލޫމާތު
އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ހޭލުންތެރިކަމެއް ލިބިއްޖެ. އެހެންވީމާ، މުސްތަޤުބަލުގައި އަދި މި
ފާސްކުރެވޭ ގާނޫނުގެ ދަށުން ރައްޔިތުންނަށް އަދި އެންވަޔަރަންމަންޓަށް ޚާއްޞަކޮށް ތި ކުރައްވާ މަސައްކަތަށް އިތުރު
ކުރިއެރުންތަކާއި ކާމިޔާބީއަށް އެދެމުން އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބައްދަލުވުން މިރޭ މިހިސާބުން ނިންމާލާނަން. والسالم
عليكم ورحمة هلا وبركاته.
____
50